

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

ΕΥΡΩΣΥΣΤΗΜΑ

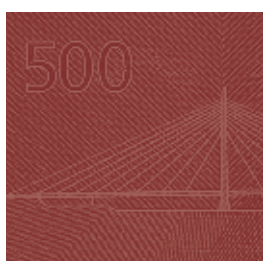
ΕΚΘΕΣΗ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΓΚΛΙΣΗ ΙΟΥΝΙΟΣ 2013

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

ΕΥΡΩΣΥΣΤΗΜΑ

ΕΚΘΕΣΗ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΓΚΛΙΣΗ
ΙΟΥΝΙΟΣ 2013

Το 2013
σε όλες τις εκδόσεις
της ΕΚΤ θα απεικονίζεται
λεπτομέρεια από το
τραπεζογραμμάτιο
των 5 ευρώ.

© Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, 2013

Διεύθυνση

Kaiserstrasse 29
60311 Frankfurt am Main
Germany

Ταχυδρομική θυρίδα

Postfach 16 03 19
60066 Frankfurt am Main
Germany

Τηλέφωνο

+49 69 1344 0

Δικτυακός τόπος

<http://www.ecb.europa.eu>

Φαξ

+49 69 1344 6000

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. Επιτρέπεται η αναπαραγωγή για εκπαιδευτικούς και μη εμπορικούς σκοπούς, εφόσον αναφέρεται η πηγή.

Τελευταία ημερομηνία για τα στατιστικά στοιχεία που περιέχονται στην παρούσα έκθεση: 16 Μαΐου 2013.

Η ελληνική μετάφραση της Έκθεσης της ΕΚΤ για τη Σύγκλιση 2013 περιλαμβάνει τα ακόλουθα κεφάλαια: Εισαγωγή, Πλαίσιο Ανάλυσης και Περίληψη για τη Λετονία. Για περισσότερες πληροφορίες μπορείτε να ανατρέξετε στην πλήρη αγγλική έκδοση η οποία είναι διαθέσιμη στον δικτυακό τόπο της ΕΚΤ (<http://www.ecb.europa.eu>).

ISSN 1725-9517 (epub)

ISSN 1725-9517 (ηλεκτρονική μορφή)

Αριθμός καταλόγου EE: QB-AD-13-001-EL-E (epub)

Αριθμός καταλόγου EE: QB-AD-13-001-EL-N (ηλεκτρονική μορφή)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1	ΕΙΣΑΓΩΓΗ	5
2	ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΝΑΛΥΣΗΣ	
2.1	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΣΥΓΚΛΙΣΗ	7
2.2	ΣΥΜΒΑΤΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ ΠΡΟΣ ΤΙΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ	22
3	ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΓΙΑ ΤΗ ΛΕΤΤΟΝΙΑ	52

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΧΩΡΕΣ

BE	Βέλγιο	LU	Λουξεμβούργο
BG	Βουλγαρία	HU	Ουγγαρία
CZ	Τσεχία	MT	Μάλτα
DK	Δανία	NL	Ολλανδία
DE	Γερμανία	AT	Αυστρία
EE	Εσθονία	PL	Πολωνία
IE	Ιρλανδία	PT	Πορτογαλία
GR	Ελλάδα	RO	Ρουμανία
ES	Ισπανία	SI	Σλοβενία
FR	Γαλλία	SK	Σλοβακία
IT	Ιταλία	FI	Φινλανδία
CY	Κύπρος	SE	Σουηδία
LV	Λετονία	UK	Ηνωμένο Βασίλειο
LT	Λιθουανία	JP	Ιαπωνία
		US	Ηνωμένες Πολιτείες

ΆΛΛΕΣ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΑΕΠ	ακαθάριστο εθνικό προϊόν
BPM5	Εγχειρίδιο Ισοζυγίου Πληρωμών του ΔΝΤ (5η έκδοση)
ΔΜΑ	διαδικασία μακροοικονομικών ανισορροπιών
ΔΝΤ	Διεθνές Νομισματικό Ταμείο
ΔΟΕ	Διεθνής Οργάνωση Εργασίας
ΔΤΚ	Δείκτης Τιμών Καταναλωτή
ΔΤΠ	Δείκτης Τιμών Παραγωγού
ΔΥΕ	διαδικασία υπερβολικού ελλείμματος
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕθνΚΤ	εθνική κεντρική τράπεζα
ΕΚΤ	Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα
ΕνΔΤΚ	Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή
ΕΝΙ	Ευρωπαϊκό Νομισματικό Ίδρυμα
ΕΣΑ 95	Ευρωπαϊκό Σύστημα Λογαριασμών του 1995
ΕΣΚΤ	Ευρωπαϊκό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών
EUR	ευρώ
ΚΕαΜΠΜ	Κόστος Εργασίας ανά Μονάδα Προϊόντος στη Μεταποίηση
ΚΕαΜΠΣΟ	Κόστος Εργασίας ανά Μονάδα Προϊόντος στο Σύνολο της Οικονομίας
ΜΣΙ	Μηχανισμός Συναλλαγματικών Ισοτιμιών
NXI	Νομισματικό Χρηματοπιστωτικό Ίδρυμα
ΟΝΕ	Οικονομική και Νομισματική Ένωση
ΟΟΣΑ	Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης
ΣΣΙ	σταθμισμένη συναλλαγματική ισοτιμία
ΣΣΣΔ	Συνθήκη για τη Σταθερότητα, το Συντονισμό και τη Διακυβέρνηση στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση
ΤΔΔ	Τράπεζα Διεθνών Διακανονισμών

Σύμφωνα με την πρακτική της ΕΕ, τα κράτη-μέλη της αναφέρονται στην παρούσα έκθεση με την αλφαβητική σειρά του ονόματός τους στην αντίστοιχη εθνική γλώσσα.

1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Από την εισαγωγή του ευρώ σε 11 κράτη-μέλη της ΕΕ την 1η Ιανουαρίου 1999, έξι ακόμη χώρες υιοθέτησαν το κοινό νόμισμα, με πιο πρόσφατη την Εσθονία την 1η Ιανουαρίου 2011. Αυτό σημαίνει ότι δέκα κράτη-μέλη της ΕΕ δεν συμμετέχουν ακόμη πλήρως στην ΟΝΕ, δηλ. δεν έχουν ακόμη υιοθετήσει το ευρώ. Δύο εξ αυτών, η Δανία και το Ηνωμένο Βασίλειο, γνωστοποίησαν ότι δεν θα συμμετάσχουν στο Τρίτο Στάδιο της ΟΝΕ.

Η παρούσα Έκθεση για τη Σύγκλιση καταρτίζεται ύστερα από σχετικό αίτημα που υπέβαλε η Λεττονία στις 5 Μαρτίου 2013. Με την κατάρτιση της παρούσας έκθεσης, η ΕΚΤ εκπληρώνει τις υποχρεώσεις της βάσει του Άρθρου 140 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (εφεξής “Συνθήκη”)¹ να υποβάλλει έκθεση στο Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (“Συμβούλιο της ΕΕ”) όποτε το ζητήσει κράτος-μέλος με παρέκκλιση “για την πρόοδο που έχουν επιτελέσει τα κράτη μέλη για τα οποία ισχύει παρέκκλιση στην εκπλήρωση των υποχρεώσεών τους για την επίτευξη της οικονομικής και νομισματικής ένωσης”. Η ίδια εντολή έχει δοθεί και στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η οποία επίσης κατάρτισε έκθεση, και οι δύο εκθέσεις υποβάλλονται στο Συμβούλιο της ΕΕ παράλληλα.

Στην παρούσα έκθεση, η ΕΚΤ χρησιμοποιεί το πλαίσιο που εφαρμόστηκε στις προηγούμενες Εκθέσεις για τη Σύγκλιση. Εξετάζει αν έχει επιτευχθεί υψηλός βαθμός διατηρήσιμης οικονομικής σύγκλισης στη Λεττονία, αν η εθνική νομοθεσία είναι συμβατή προς τη Συνθήκη και το Καταστατικό του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών και της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (Καταστατικό) και αν πληρούνται οι καταστατικές απαιτήσεις ώστε η Latvijas Banka (κεντρική τράπεζα της Λεττονίας) να καταστεί αναπόσπαστο μέρος του Ευρωσυστήματος. Η παρούσα έκθεση δεν καλύπτει άλλα κράτη-μέλη με παρέκκλιση, δηλ. τη Βουλγαρία, την Τσεχία, τη Λιθουανία, την Ουγγαρία, την Πολωνία, τη Ρουμανία και τη Σουηδία, ούτε τη Δανία και το Ηνωμένο Βασίλειο, επειδή είναι κράτη-μέλη με ειδικό καθεστώς και δεν έχουν υιοθετήσει ακόμη το ευρώ.

¹ Βλ. επίσης αποσαφήνιση μεταξύ “Συνθήκης” και “Συνθηκών” στο Γλωσσάριο το οποίο περιέχεται μόνο στην αγγλική έκδοση.

Η εξέταση της διαδικασίας οικονομικής σύγκλισης εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την ποιότητα και την ακεραιότητα των συναφών στατιστικών στοιχείων. Η κατάρτιση και υποβολή των στατιστικών στοιχείων, ιδίως αυτών που αφορούν τα δημόσια οικονομικά, δεν πρέπει να επηρεάζονται από πολιτικές σκοπιμότητες ή παρεμβάσεις. Τα κράτη-μέλη της ΕΕ καλούνται να θεωρούν την ποιότητα και την ακεραιότητα των στατιστικών στοιχείων τους θέμα υψηλής προτεραιότητας, να διασφαλίζουν ότι η κατάρτιση αυτών των στοιχείων υπόκειται σε ένα επαρκές σύστημα ελέγχων και ισορροπιών (checks and balances) και να εφαρμόζουν συγκεκριμένα ελάχιστα πρότυπα στον τομέα της στατιστικής. Αυτά τα πρότυπα είναι μεγάλης σημασίας για την ενίσχυση της ανεξαρτησίας, της ακεραιότητας και της λογοδοσίας των εθνικών στατιστικών υπηρεσιών, καθώς και της εμπιστοσύνης στην ποιότητα των στατιστικών στοιχείων για τα δημόσια οικονομικά.

Στην παρούσα έκθεση η διάταξη της ύλης έχει ως εξής: Το Κεφάλαιο 2 περιγράφει το πλαίσιο που χρησιμοποιείται για την εξέταση της οικονομικής και νομικής σύγκλισης. Το Κεφάλαιο 3 παρουσιάζει την περίληψη της χώρας, η οποία καταγράφει τα κυριότερα πορίσματα από την εξέταση της οικονομικής και νομικής σύγκλισης στη Λεττονία. Το Κεφάλαιο 4 [δεν διατίθεται στην ελληνική έκδοση] αναλύει την υπάρχουσα κατάσταση από την άποψη της οικονομικής σύγκλισης της χώρας, συνοψίζει τους δείκτες σύγκλισης και περιγράφει τη στατιστική μεθοδολογία για την κατάρτισή τους. Τέλος, το Κεφάλαιο 5 [δεν διατίθεται στην ελληνική έκδοση] εξετάζει τη συμβατότητα της εθνικής νομοθεσίας της Λεττονίας, συμπεριλαμβανομένου του καταστατικού της εθνικής κεντρικής της τράπεζας, προς τα άρθρα 130 και 131 της Συνθήκης και προς το Καταστατικό.

2 ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΝΑΛΥΣΗΣ

2.1 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΣΥΓΚΛΙΣΗ

Για να εξετάσει την οικονομική σύγκλιση των κρατών-μελών της ΕΕ που επιθυμούν να υιοθετήσουν το ευρώ η ΕΚΤ χρησιμοποιεί ένα ενιαίο πλαίσιο ανάλυσης το οποίο έχει εφαρμοστεί με συνέπεια σε όλες τις Εκθέσεις Σύγκλισης της ΕΚΤ. Το κοινό αυτό πλαίσιο βασίζεται, πρώτον, στις διατάξεις της Συνθήκης και στην εφαρμογή τους εκ μέρους της ΕΚΤ όσον αφορά την εξέλιξη των τιμών, τα δημοσιονομικά αποτελέσματα και τους λόγους του χρέους, τις συναλλαγματικές ισοτιμίες και τα μακροπρόθεσμα επιτόκια, καθώς και άλλους παράγοντες που είναι συναφείς με την οικονομική ολοκλήρωση και σύγκλιση. Δεύτερον, βασίζεται σε μια σειρά από πρόσθετους οικονομικούς δείκτες που παρέχουν πληροφορίες για τις παρελθούσες ή τις μελλοντικές εξελίξεις και θεωρούνται χρήσιμοι για τη λεπτομερέστερη εξέταση της διατηρησιμότητας της σύγκλισης. Η εξέταση των κρατών-μελών με βάση όλους αυτούς τους παράγοντες είναι σημαντική επειδή διασφαλίζει ότι η ενσωμάτωσή τους στη ζώνη του ευρώ θα γίνει χωρίς ιδιαίτερα προβλήματα. Τα Πλαίσια 1 έως 5 υπενθυμίζουν εν συντομία τις νομικές διατάξεις και παραθέτουν μεθοδολογικές λεπτομέρειες όσον αφορά την εφαρμογή αυτών των διατάξεων από την ΕΚΤ.

Για λόγους συνέχειας και ίσης μεταχείρισης, η παρούσα έκθεση ακολουθεί τις αρχές που διατυπώθηκαν στις προηγούμενες εκθέσεις της ΕΚΤ (και, παλαιότερα, του ΕΝΙ). Ειδικότερα, η ΕΚΤ χρησιμοποιεί μια σειρά από κατευθυντήριες αρχές κατά την εφαρμογή των κριτηρίων σύγκλισης. Πρώτον, τα επιμέρους κριτήρια ερμηνεύονται συσταλτικά και εφαρμόζονται αυστηρά. Το σκεπτικό αυτής της αρχής είναι ότι τα κριτήρια αποσκοπούν κυρίως στο να εξασφαλίσουν ότι στη ζώνη του ευρώ θα μπορούν να συμμετέχουν μόνο όσα κράτη-μέλη έχουν οικονομικές συνθήκες που συντελούν στη διατήρηση της σταθερότητας των τιμών και στη συνοχή της ζώνης του ευρώ. Δεύτερον, τα κριτήρια σύγκλισης αποτελούν μια συνεκτική και ολοκληρωμένη δέσμη και πρέπει να πληρούνται όλα ανεξαιρέτως. Η Συνθήκη παραθέτει τα κριτήρια ως ισότιμα και δεν τα ιεραρχεί. Τρίτον, τα κριτήρια σύγκλισης πρέπει να πληρούνται σύμφωνα με πραγματικά στοιχεία. Τέταρτον, η εφαρμογή των κριτηρίων σύγκλισης πρέπει να είναι ομοιόμορφη, διαφανής και απλή. Επιπλέον, κατά την εξέταση της συμμόρφωσης προς τα κριτήρια σύγκλισης, βασικός παράγοντας είναι η διατηρησιμότητα, καθώς η σύγκλιση πρέπει να έχει διάρκεια

και να μην είναι βραχύβια. Η πρώτη δεκαετία της ONE κατέδειξε ότι τα ασθενή θεμελιώδη οικονομικά μεγέθη, η υπερβολικά χαλαρή κατεύθυνση της μακροοικονομικής πολιτικής σε επιμέρους χώρες και οι υπέρμετρα αισιόδοξες προσδοκίες για τη σύγκλιση των πραγματικών εισοδημάτων θέτουν κινδύνους, όχι μόνο για τις αντίστοιχες χώρες αλλά και για την ομαλή λειτουργία της ζώνης του ευρώ συνολικά. Οι μεγάλες και επίμονες μακροοικονομικές ανισορροπίες (όπως για παράδειγμα η παρατεταμένη απώλεια ανταγωνιστικότητας, η συσσώρευση χρέους και οι φούσκες στην αγορά κατοικιών) αυξάνονταν την τελευταία δεκαετία σε πολλά κράτη-μέλη της ΕΕ, μεταξύ αυτών και σε χώρες της ζώνης του ευρώ, και αποτελούν έναν από τους κυριότερους λόγους για τη σημερινή οικονομική και χρηματοπιστωτική κρίση. Η συσσώρευση ανισορροπιών στο παρελθόν υπογραμμίζει το γεγονός ότι η προσωρινή εκπλήρωση των αριθμητικών κριτηρίων σύγκλισης δεν αποτελεί από μόνη της εγγύηση ομαλής συμμετοχής στη ζώνη του ευρώ. Οι χώρες που εντάσσονται στη ζώνη του ευρώ θα πρέπει να επιδείξουν τη διατηρησιμότητα της διαδικασίας σύγκλισής τους και την ικανότητά τους να ανταποκριθούν στις μόνιμες δεσμεύσεις που απορρέουν από την υιοθέτηση του κοινού νομίσματος. Αυτό είναι προς το συμφέρον της χώρας, καθώς και προς το συμφέρον της ζώνης του ευρώ στο σύνολό της. Για το λόγο αυτό, στις αξιολογήσεις κατά χώρα αναλύεται και η διατηρησιμότητα της σύγκλισης.

Σύμφωνα με τα παραπάνω, οι οικονομικές εξελίξεις των χωρών εξετάζονται βάσει αναδρομικών στοιχείων που καλύπτουν κατ' αρχήν την τελευταία δεκαετία. Αυτό βοηθά να διαπιστωθεί ακριβέστερα κατά πόσον η πρόοδος που έχει επιτευχθεί είναι αποτέλεσμα πραγματικών διαρθρωτικών προσαρμογών και, κατ' επέκταση, να αξιολογηθεί καλύτερα η διατηρησιμότητα της οικονομικής σύγκλισης.

Επιπλέον, στο βαθμό που κρίνεται σκόπιμο, εξετάζονται οι προοπτικές για το μέλλον. Σ' αυτό το πλαίσιο εφιστάται ιδιαιτέρως η προσοχή στο γεγονός ότι η διατηρησιμότητα των ευνοϊκών οικονομικών εξελίξεων εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από το αν η οικονομική πολιτική θα ανταποκριθεί με τρόπο πρόσφορο και διαρκή στις υπάρχουσες και στις μελλοντικές προκλήσεις. Η ισχυρή διακυβέρνηση και οι υγιείς θεσμοί είναι επίσης απαραίτητοι για τη στήριξη της διατηρήσιμης αύξησης του προϊόντος μεσομακροπρόθεσμα. Γενικά, τονίζεται ότι η εξασφάλιση της διατηρησιμότητας της οικονομικής σύγκλισης εξαρτάται από την επίτευξη μιας ισχυρής αρχικής θέσης, από την ύπαρξη υγιών θεσμών και από την άσκηση κατάλληλων πολιτικών μετά την υιοθέτηση του ευρώ.

Η τελευταία ημερομηνία για τα στατιστικά στοιχεία που περιέχονται στην παρούσα Έκθεση για τη Σύγκλιση ήταν η 16η Μαΐου 2013. Τα στατιστικά στοιχεία που χρησιμοποιήθηκαν κατά την εφαρμογή των κριτηρίων σύγκλισης παρείχε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, σε συνεργασία με την ΕΚΤ προκειμένου για τις συναλλαγματικές ισοτιμίες και τα μακροπρόθεσμα επιτόκια. Τα στοιχεία για την εξέλιξη των τιμών και των μακροπρόθεσμων επιτοκίων που χρησιμοποιούνται στην παρούσα Έκθεση καλύπτουν την περίοδο μέχρι τον Απρίλιο του 2013, τελευταίο μήνα για τον οποίο υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για τους ΕνΔΤΚ. Τα μηνιαία στοιχεία για τις συναλλαγματικές ισοτιμίες καλύπτουν την περίοδο έως και τον Απρίλιο του 2013. Τα ιστορικά στοιχεία για τις δημοσιονομικές θέσεις αφορούν την περίοδο μέχρι και το 2012. Επίσης λαμβάνονται υπόψη προβλέψεις προερχόμενες από ποικίλες πηγές, σε συνδυασμό με τα πιο πρόσφατα προγράμματα σύγκλισης των κρατών-μελών, καθώς και άλλες πληροφορίες που θεωρούνται χρήσιμες για την αξιολόγηση της διατηρησιμότητας της σύγκλισης. Οι εαρινές προβλέψεις 2013 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και η Έκθεση του Μηχανισμού Επαγρύπνησης 2013 (Alert Mechanism Report), που λαμβάνονται υπόψη στην παρούσα έκθεση, δημοσιεύθηκαν στις 3 Μαΐου 2013 και στις 28 Νοεμβρίου 2012 αντίστοιχα. Η παρούσα έκθεση εγκρίθηκε από το Γενικό Συμβούλιο της ΕΚΤ στις 3 Ιουνίου 2013.

Όσον αφορά την εξέλιξη των τιμών, οι νομικές διατάξεις και η εφαρμογή τους εκ μέρους της ΕΚΤ παρουσιάζονται στο Πλαίσιο 1.

Πλαίσιο 1

Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΤΙΜΩΝ

1 Οι διατάξεις της Συνθήκης

Σύμφωνα με το άρθρο 140(1), πρώτη περίπτωση, της Συνθήκης, η Έκθεση για τη Σύγκλιση εξετάζει κατά πόσον έχει επιτευχθεί υψηλός βαθμός σταθερής σύγκλισης, με γνώμονα την πλήρωση του ακόλουθου κριτηρίου από κάθε κράτος-μέλος:

“επίτευξη υψηλού βαθμού σταθερότητας τιμών. Αυτό καταδεικνύεται από ρυθμό πληθωρισμού που προσεγγίζει τον αντίστοιχο ρυθμό των τριών, το πολύ, κρατών μελών με τις καλύτερες επιδόσεις από άποψη σταθερότητας τιμών”.

Το άρθρο 1 του Πρωτοκόλλου (αριθ. 13) σχετικά με τα κριτήρια σύγκλισης που αναφέρονται στο άρθρο 140 της Συνθήκης ορίζει τα εξής:

“Το κριτήριο της σταθερότητας των τιμών, που αναφέρεται στο άρθρο 140, παράγραφος 1, πρώτη περίπτωση, της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σημαίνει

ότι ένα κράτος μέλος έχει σταθερές επιδόσεις στο θέμα των τιμών και μέσο ποσοστό πληθωρισμού, καταγεγραμμένο επί ένα έτος πριν από τον έλεγχο, που δεν υπερβαίνει εκείνο των τριών, το πολύ, κρατών μελών με τις καλύτερες επιδόσεις από άποψη σταθερότητας τιμών, περισσότερο από 1,5 ποσοστιαία μονάδα. Ο πληθωρισμός υπολογίζεται βάσει του δείκτη τιμών καταναλωτή (ΔΤΚ) σε συγκρίσιμη βάση, λαμβανομένων υπόψη των διαφορών των εθνικών ορισμών”.

2 Εφαρμογή των διατάξεων της Συνθήκης

Στο πλαίσιο της παρούσας έκθεσης, η ΕΚΤ εφαρμόζει τις διατάξεις της Συνθήκης ως εξής:

Πρώτον, όσον αφορά το “μέσο ποσοστό πληθωρισμού, καταγεγραμμένο επί ένα έτος πριν από τον έλεγχο”, ο ρυθμός πληθωρισμού υπολογίστηκε με βάση τη μεταβολή του μέσου όρου του Εναρμονισμένου Δείκτη Τιμών Καταναλωτή (ΕνΔΤΚ) για το τελευταίο διαθέσιμο δωδεκάμηνο έναντι του μέσου όρου του προηγούμενου δωδεκαμήνου. Έτσι, σχετικά με το ρυθμό πληθωρισμού, ως περίοδος αναφοράς στην παρούσα Έκθεση λαμβάνεται το διάστημα Μαΐου 2012-Απριλίου 2013.

Δεύτερον, η έννοια των “τριών, το πολύ, κρατών μελών με τις καλύτερες επιδόσεις από άποψη σταθερότητας τιμών”, που χρησιμοποιείται για να προσδιοριστεί η τιμή αναφοράς, εφαρμόστηκε με βάση τον απλό αριθμητικό μέσο όρο των ρυθμών πληθωρισμού των εξής τριών κρατών-μελών: Σουηδία (0,8%), Λεττονία (1,3%) και Ιρλανδία (1,6%). Άρα ο μέσος ρυθμός είναι 1,2% και, αφού προστεθεί 1,5 εκατοστιαία μονάδα, προκύπτει τιμή αναφοράς 2,7%.

Ο ρυθμός πληθωρισμού στην Ελλάδα δεν περιλαμβάνεται στον υπολογισμό της τιμής αναφοράς. Η εξέλιξη των τιμών κατά τη διάρκεια της περιόδου αναφοράς οδήγησε σε μέσο δωδεκάμηνο ρυθμό πληθωρισμού 0,4% τον Απρίλιο του 2013 στη συγκεκριμένη χώρα. Η Ελλάδα εξαιρέθηκε λόγω ακραίας τιμής από τον υπολογισμό της τιμής αναφοράς, για δύο βασικούς λόγους: (α) ο ρυθμός πληθωρισμού της ήταν σημαντικά χαμηλότερος από ό,τι των άλλων κρατών-μελών κατά την περίοδο αναφοράς, και (β) αυτό οφειλόταν σε έκτακτους παράγοντες, δηλ. στο γεγονός ότι η ελληνική οικονομία βρίσκεται σε βαθιά ύφεση εδώ και αρκετά χρόνια, με αποτέλεσμα οι εξελίξεις των τιμών στη χώρα να έχουν επιβαρυνθεί από το εξαιρετικά μεγάλο αρνητικό παραγωγικό κενό.

Επισημαίνεται ότι η έννοια της εξαίρεσης των ακραίων περιπτώσεων έχει αναφερθεί και σε παλαιότερες εκθέσεις για τη σύγκλιση της ΕΚΤ (βλ. π.χ. τις εκθέσεις του 2010 και του 2012), καθώς και σε εκθέσεις για τη σύγκλιση που έχουν καταρτιστεί από το ENI. Σύμφωνα με αυτές τις εκθέσεις, ένα κράτος-μέλος θεωρείται ότι αποτελεί ακραία περίπτωση όταν πληρούνται οι εξής δύο προϋποθέσεις: πρώτον, ο δωδεκάμηνος ρυθμός πληθωρισμού είναι σημαντικά χαμηλότερος από τους συγκρίσιμους ρυθμούς πληθωρισμού άλλων κρατών-μελών και, δεύτερον, οι εξελίξεις των τιμών στο εν λόγω κράτος-μέλος έχουν επηρεαστεί έντονα από έκτακτους παράγοντες. Ο χαρακτηρισμός μιας περίπτωσης ως ακραίας δεν γίνεται μηχανιστικά. Η χρησιμοποιούμενη προσέγγιση εισήχθη προκειμένου να αντιμετωπιστούν κατάλληλα πιθανές σημαντικές στρεβλώσεις στην εξέλιξη του πληθωρισμού στις επιμέρους χώρες.

Ο πληθωρισμός μετρήθηκε βάσει του ΕνΔΤΚ, ο οποίος κατασκευάστηκε με σκοπό να αξιολογείται η σύγκλιση όσον αφορά τη σταθερότητα των τιμών σε συγκρίσιμη βάση.

Προκειμένου να εξεταστεί αναλυτικότερα η διατηρησιμότητα της εξέλιξης των τιμών στη Λεττονία, ο μέσος ρυθμός πληθωρισμού (βάσει του ΕνΔΤΚ) που καταγράφηκε στη δωδεκάμηνη περίοδο αναφοράς (Μάιος 2012-Απρίλιος 2013) αξιολογείται υπό το πρίσμα της οικονομικής επίδοσης της χώρας όσον αφορά τη σταθερότητα των τιμών την τελευταία δεκαετία. Εν προκειμένω, η προσοχή εστιάζεται αφενός στον προσανατολισμό της νομισματικής πολιτικής και ιδίως στο κατά πόσον οι νομισματικές αρχές δίνουν πρωτίστως έμφαση στην επίτευξη και διατήρηση της σταθερότητας των τιμών, και αφετέρου στη συμβολή άλλων τομέων της οικονομικής πολιτικής στην επίτευξη αυτού του στόχου. Επιπλέον, λαμβάνονται υπόψη οι συνέπειες του μακροοικονομικού περιβάλλοντος για την επίτευξη της σταθερότητας των τιμών. Η εξέλιξη των τιμών εξετάζεται υπό το πρίσμα των συνθηκών προσφοράς και ζήτησης, με έμφαση μεταξύ άλλων στους παράγοντες που επηρεάζουν το κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος και τις τιμές των εισαγομένων. Τέλος, εξετάζονται οι τάσεις άλλων συναφών δεικτών τιμών (όπως ο ΕνΔΤΚ χωρίς τις τιμές των μη επεξεργασμένων ειδών διατροφής και της ενέργειας, ο ΕνΔΤΚ με σταθερούς φορολογικούς συντελεστές, ο εθνικός ΔΤΚ, ο αποπληθωριστής της ιδιωτικής κατανάλωσης, ο αποπληθωριστής του ΑΕΠ και οι τιμές παραγωγού). Όσον αφορά τις προοπτικές για το μέλλον, παρέχεται μια εικόνα της αναμενόμενης εξέλιξης του πληθωρισμού κατά τα επόμενα έτη, η οποία περιλαμβάνει προβλέψεις μεγάλων διεθνών οργανισμών και συμμετεχόντων στην αγορά. Επίσης γίνεται αναφορά και σε ορισμένα θέματα θεσμικής και διαρθρωτικής φύσεως, τα οποία είναι σημαντικά για τη διατήρηση ενός περιβάλλοντος που θα συντελεί στη σταθερότητα των τιμών μετά την υιοθέτηση του ευρώ.

Όσον αφορά τις δημοσιονομικές εξελίξεις, οι νομικές διατάξεις και η εφαρμογή τους εκ μέρους της ΕΚΤ, καθώς και ορισμένα διαδικαστικά θέματα, παρουσιάζονται στο Πλαίσιο 2.

Πλαίσιο 2

ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ

1 Συνθήκη και λοιπές νομικές διατάξεις

Σύμφωνα με το άρθρο 140(1), δεύτερη περίπτωση, της Συνθήκης, η Έκθεση για τη Σύγκλιση εξετάζει κατά πόσον έχει επιτευχθεί υψηλός βαθμός σταθερής σύγκλισης, με γνώμονα την πλήρωση του ακόλουθου κριτηρίου από κάθε κράτος-μέλος:

“σταθερότητα των δημόσιων οικονομικών. Αυτή καταδεικνύεται από την επίτευξη δημοσιονομικής κατάστασης χωρίς υπερβολικό δημοσιονομικό έλλειμμα, κατά την έννοια του άρθρου 126 (6)”.

Το άρθρο 2 του Πρωτοκόλλου (αριθ. 13) σχετικά με τα κριτήρια σύγκλισης που αναφέρονται στο άρθρο 140 της Συνθήκης ορίζει τα εξής:

“Το κριτήριο της δημοσιονομικής κατάστασης, που αναφέρεται στο άρθρο 140, παράγραφος 1, δεύτερη περίπτωση της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σημαίνει ότι τη στιγμή της εξέτασης δεν έχει ληφθεί απόφαση του Συμβουλίου για το κράτος μέλος, όπως αναφέρεται στο άρθρο 126, παράγραφος 6 της εν λόγω Συνθήκης, όσον αφορά την ύπαρξη υπερβολικού ελλείμματος”.

Το άρθρο 126 περιγράφει τη διαδικασία του υπερβολικού ελλείμματος (ΔΥΕ). Σύμφωνα με το άρθρο 126(2) και (3), η Ευρωπαϊκή Επιτροπή συντάσσει έκθεση εάν ένα κράτος-μέλος δεν εκπληρώνει τους όρους περί δημοσιονομικής πειθαρχίας, ειδικότερα εάν:

(α) ο λόγος του προβλεπόμενου ή υφιστάμενου δημοσιονομικού ελλείμματος προς το ΑΕΠ υπερβαίνει μια τιμή αναφοράς (που σύμφωνα με το Πρωτόκολλο για τη ΔΥΕ ορίζεται σε 3% του ΑΕΠ), εκτός εάν:

- είτε ο λόγος αυτός σημειώνει ουσιαστική και συνεχή πτώση και έχει φθάσει σε επίπεδο παραπλήσιο της τιμής αναφοράς
- είτε, εναλλακτικά, η υπέρβαση της τιμής αναφοράς είναι απλώς έκτακτη και προσωρινή και ο λόγος παραμένει κοντά στην τιμή αναφοράς,

(β) ο λόγος του δημόσιου χρέους προς το ΑΕΠ υπερβαίνει μια τιμή αναφοράς (που σύμφωνα με το Πρωτόκολλο για τη ΔΥΕ ορίζεται σε 60% του ΑΕΠ), εκτός εάν ο λόγος μειώνεται επαρκώς και πλησιάζει την τιμή αναφοράς με ικανοποιητικό ρυθμό.

Επιπλέον, η έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής πρέπει να λαμβάνει υπόψη κατά πόσον το δημοσιονομικό έλλειμμα υπερβαίνει τις δαπάνες δημοσίων επενδύσεων, καθώς και όλους τους άλλους σχετικούς παράγοντες, συμπεριλαμβανόμενης της μεσοπρόθεσμης οικονομικής και δημοσιονομικής κατάστασης του κράτους-μέλους. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δύναται επίσης να συντάξει έκθεση εάν, μολονότι πληρούνται τα κριτήρια, θεωρεί ότι υπάρχει σε ένα κράτος-μέλος κίνδυνος υπερβολικού ελλείμματος. Η Οικονομική και Δημοσιονομική Επιτροπή διατυπώνει γνώμη βάσει της έκθεσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Τέλος, σύμφωνα με το άρθρο 126(6), το Συμβούλιο της ΕΕ, με βάση σύσταση της Επιτροπής και αφού λάβει υπόψη τυχόν παρατηρήσεις του κράτους-μέλους, αποφαινεται με ειδική πλειοψηφία, εξαιρουμένου του ενδιαφερόμενου κράτους-μέλους, και μετά από συνολική εκτίμηση, αν υφίσταται ή όχι υπερβολικό έλλειμμα στο εν λόγω κράτος-μέλος.

Οι διατάξεις του άρθρου 126 της Συνθήκης αποσαφηνίζονται περαιτέρω με τον Κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1467/97 του Συμβουλίου, όπως τροποποιήθηκε τελευταία από τον Κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 1177/2011¹ του Συμβουλίου, ο οποίος μεταξύ άλλων:

¹ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1467/97, του Συμβουλίου, της 7ης Ιουλίου 1997, για την επιτάχυνση και τη διασαφήνιση της εφαρμογής της διαδικασίας υπερβολικού ελλείμματος (ΕΕ L 209, 2.8.1997, σελ. 6), όπως τροποποιήθηκε τελευταία από τον Κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 1177/2011 του Συμβουλίου της 8ης Νοεμβρίου 2011 (ΕΕ L 306, 23.11.2011, σελ. 33). Ενοποιημένη μορφή δημοσιεύεται στη διεύθυνση:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:1997R1467:20111213:EN:PDF>

- επιβεβαιώνει ότι το κριτήριο του χρέους είναι ισότιμο με το κριτήριο του ελλείμματος και το θέτει σε ισχύ, επιτρέποντας παράλληλα τριετή μεταβατική περίοδο. Το άρθρο 2(1α) του Κανονισμού προβλέπει ότι ο λόγος του δημόσιου χρέους προς το ΑΕΠ, εφόσον υπερβαίνει την τιμή αναφοράς, θεωρείται ότι μειώνεται επαρκώς και πλησιάζει την τιμή αναφοράς με ικανοποιητικό ρυθμό, εάν η διαφορά σε σχέση με την τιμή αναφοράς μειώθηκε κατά την προηγούμενη τριετία σε μέσο ποσοστό ενός εικοστού κατ' έτος που αποτελεί ενδεικτικό ποσοστό με βάση τις μεταβολές της προηγούμενης τριετίας για την οποία υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία. Η απαίτηση βάσει του κριτηρίου του χρέους θεωρείται επίσης ότι πληρούται, εάν οι δημοσιονομικές προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής δείχνουν ότι η απαιτούμενη μείωση της διαφοράς θα σημειωθεί στη διάρκεια μιας ορισμένης τριετίας. Κατά την εφαρμογή του ενδεικτικού ποσοστού προσαρμογής του λόγου του χρέους πρέπει να προσεχθεί η επίδραση του οικονομικού κύκλου στο ρυθμό μείωσης του χρέους.
- αναφέρει λεπτομερώς ποιους σχετικούς παράγοντες πρέπει να λαμβάνει υπόψη η Ευρωπαϊκή Επιτροπή όταν καταρτίζει έκθεση σύμφωνα με το άρθρο 126(3) της Συνθήκης. Και το κυριότερο, εξειδικεύει ορισμένους παράγοντες που θεωρούνται χρήσιμοι για την αξιολόγηση της εξέλιξης της μεσοπρόθεσμης οικονομικής και δημοσιονομικής κατάστασης, καθώς και της εξέλιξης της μεσοπρόθεσμης κατάστασης του δημόσιου χρέους (βλ. άρθρο 2(3) του Κανονισμού και τις πληροφορίες σχετικά με την ανάλυση της ΕΚΤ που παρουσιάζεται στη συνέχεια).

Επιπλέον, η Συνθήκη για τη Σταθερότητα, το Συντονισμό και τη Διακυβέρνηση, η οποία στηρίζεται στις διατάξεις του ενισχυμένου Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης υπογράφηκε στις 2 Μαρτίου 2012 από 25 κράτη-μέλη της ΕΕ (όλα τα κράτη-μέλη της ΕΕ εκτός από το Ηνωμένο Βασίλειο και την Τσεχία) και τέθηκε σε ισχύ την 1η Ιανουαρίου 2013.² Ο Τίτλος III (Δημοσιονομικό Σύμφωνο) προβλέπει, μεταξύ άλλων, ένα δεσμευτικό δημοσιονομικό κανόνα ώστε να εξασφαλίζεται ότι ο προϋπολογισμός της γενικής κυβέρνησης θα είναι ισοσκελισμένος ή πλεονασματικός. Αυτός ο κανόνας θεωρείται ότι τηρείται αν το ετήσιο διαρθρωτικό αποτέλεσμα αντιστοιχεί στον ανά χώρα καθορισθέντα μεσοπρόθεσμο στόχο και δεν υπερβαίνει, σε διαρθρωτικούς όρους, έλλειμμα ίσο με 0,5% του ΑΕΠ. Αν ο λόγος του χρέους της γενικής κυβέρνησης είναι σημαντικά χαμηλότερος από το 60% του ΑΕΠ και οι κίνδυνοι για την πιο μακροπρόθεσμη διατηρησιμότητα των δημόσιων οικονομικών είναι περιορισμένοι, ο μεσοπρόθεσμος στόχος μπορεί να φθάσει σε διαρθρωτικό έλλειμμα που δεν υπερβαίνει το 1% του ΑΕΠ. Η ΣΣΣΔ περιλαμβάνει επίσης τον κανόνα σχετικά με το ενδεικτικό ποσοστό μείωσης του χρέους ο οποίος εμπεριέχεται στον Κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 1177/2011 του Συμβουλίου που τροποποιεί τον Κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1467/97³ του Συμβουλίου, αναβιβάζοντας αυτό τον κανόνα στο επίπεδο του πρωτογενούς δικαίου για τα συμβαλλόμενα κράτη-μέλη της ΕΕ. Τα συμβαλλόμενα κράτη-μέλη υποχρεούνται να ενσωματώσουν στο σύνταγμα τους – ή σε ισοδύναμο νόμο με αυξημένη τυπική ισχύ σε σύγκριση με το νόμο για τον ετήσιο προϋπολογισμό – τους θεσπιζόμενους δημοσιονομικούς κανόνες, μαζί με ένα αυτόματο διορθωτικό μηχανισμό σε περίπτωση απόκλισης από το δημοσιονομικό στόχο.

² Όταν τεθεί σε ισχύ, η ΣΣΣΔ θα ισχύει και για εκείνα τα κράτη-μέλη της ΕΕ με παρέκκλιση τα οποία την έχουν κυρώσει, από την ημερομηνία κατά την οποία τίθεται σε ισχύ η απόφαση περί κατάργησης της σχετικής παρέκκλισης ή από προγενέστερη ημερομηνία, εφόσον το κράτος-μέλος δηλώσει την πρόθεσή του να δεσμεύεται, από αυτή την προγενέστερη ημερομηνία, από το σύνολο ή μέρος των διατάξεων της ΣΣΣΔ.

³ Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1177/2011 του Συμβουλίου της 8ης Νοεμβρίου 2011 που τροποποιεί τον Κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1467/97 για την επιτάχυνση και τη διασαφήνιση της εφαρμογής της διαδικασίας υπερβολικού ελλείμματος, (ΕΕ L 306, 23.11.2011, σελ. 33).

Όσον αφορά τη Συνθήκη ίδρυσης του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας (Συνθήκη ΕΜΣ), η αιτιολογική σκέψη 7 προβλέπει ότι ως συνέπεια της ένταξης στη ζώνη του ευρώ, τα κράτη-μέλη θα πρέπει να γίνουν μέλη του ΕΜΣ με πλήρη δικαιώματα και υποχρεώσεις. Το άρθρο 44 περιγράφει τη διαδικασία αίτησης και ένταξης στον ΕΜΣ.⁴

2 Εφαρμογή των διατάξεων της Συνθήκης

Προκειμένου να εξετάσει τη σύγκλιση, η ΕΚΤ διατυπώνει την άποψή της για τις δημοσιονομικές εξελίξεις. Όσον αφορά τη διατηρησιμότητα, η ΕΚΤ εξετάζει σημαντικούς δείκτες των δημοσιονομικών εξελίξεων από το 2003 έως το 2012, τις προοπτικές και τις προκλήσεις για τα δημόσια οικονομικά σε επίπεδο γενικής κυβέρνησης και κυρίως τις σχέσεις που συνδέουν την εξέλιξη του ελλείμματος με την εξέλιξη του χρέους. Παρέχεται νέα ανάλυση της ΕΚΤ σχετικά με την αποτελεσματικότητα των εθνικών δημοσιονομικών πλαισίων, όπως αυτή αναφέρεται στο άρθρο 2(3) (β) του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1467/97 του Συμβουλίου, όπως τροποποιήθηκε τελευταία από τον Κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 1177/2011 του Συμβουλίου, και στην Οδηγία 2011/85/ΕΕ⁵ του Συμβουλίου. Επιπλέον, η παρούσα έκθεση παρέχει μια πρώτη αξιολόγηση της εφαρμογής του κανόνα του ποσοστού αναφοράς για την αύξηση των δαπανών, όπως περιγράφεται στο άρθρο 9(1) του Κανονισμού 1466/97 του Συμβουλίου όπως τροποποιήθηκε τελευταία από τον Κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 1175/2011 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου.⁶ Αυτός ο κανόνας αποσκοπεί στο να εξασφαλίσει την κατάλληλη χρηματοδότηση των αυξήσεων των δαπανών. Προβλέπει, μεταξύ άλλων, ότι για τα κράτη-μέλη της ΕΕ που δεν έχουν ακόμη επιτύχει το μεσοπρόθεσμο δημοσιονομικό τους στόχο, η ετήσια αύξηση των συναφών πρωτογενών δαπανών δεν πρέπει να υπερβαίνει ένα ποσοστό χαμηλότερο από το μεσοπρόθεσμο ποσοστό αναφοράς της δυνητικής αύξησης του ΑΕΠ, εκτός αν η υπέρβαση αντισταθμίζεται με μέτρα διακριτικής ευχέρειας στο σκέλος των εσόδων.

Ως προς το άρθρο 126, η ΕΚΤ, αντίθετα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, δεν έχει επίσημο ρόλο στη ΔΥΕ. Η έκθεση της ΕΚΤ απλώς αναφέρει αν η χώρα υπόκειται σε ΔΥΕ.

Ως προς τη διάταξη της Συνθήκης σύμφωνα με την οποία ο λόγος του δημόσιου χρέους που υπερβαίνει το 60% του ΑΕΠ πρέπει να “μειώνεται επαρκώς και να πλησιάζει την

⁴ Στη γνώμη CON/2012/73, η ΕΚΤ αναφέρει ότι το Άρθρο 44 της Συνθήκης ΕΜΣ προβλέπει ότι η προσχώρηση στη Συνθήκη ΕΜΣ είναι ελεύθερη για άλλα κράτη-μέλη της ΕΕ με την υποβολή αίτησης συμμετοχής στον ΕΜΣ από κάθε ενδιαφερόμενο κράτος-μέλος της ΕΕ. Τα άλλα κράτη-μέλη είναι εκείνα που δεν έχουν υιοθετήσει το ευρώ κατά την υπογραφή της Συνθήκης ΕΜΣ. Σύμφωνα επίσης με το άρθρο 44 της Συνθήκης ΕΜΣ, το κράτος μέλος θα υποβάλει αίτηση συμμετοχής στον ΕΜΣ μετά την έκδοση απόφασης του Συμβουλίου της ΕΕ για κατάργηση της παρέκκλισης του από την υιοθέτηση του ευρώ, σύμφωνα με το άρθρο 140 παράγραφος 2 της Συνθήκης. Επίσης το άρθρο 44 της Συνθήκης ΕΜΣ προβλέπει ότι μετά την έγκριση της αίτησης συμμετοχής από το συμβούλιο διοικητών του ΕΜΣ, το νέο μέλος προσχωρεί με την κατάθεση των εγγράφων προσχώρησης στον θεματοφύλακα. Όλες οι γνώμες της ΕΚΤ δημοσιεύονται στο δικτυακό της τόπο, www.ecb.europa.eu.

⁵ Οδηγία 2011/85/ΕΕ του Συμβουλίου της 8ης Νοεμβρίου 2011 σχετικά με τις απαιτήσεις για τα δημοσιονομικά πλαίσια των κρατών-μελών (ΕΕ L 306, 23.11.2011, σελ. 41)

⁶ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1466/97 του Συμβουλίου της 7ης Ιουλίου 1997 για την ενίσχυση της εποπτείας της δημοσιονομικής κατάστασης και την εποπτεία και το συντονισμό των οικονομικών πολιτικών (ΕΕ L 209, 2.8.1997, σελ. 1), όπως τροποποιήθηκε τελευταία από τον Κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 1175/2011 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16ης Νοεμβρίου 2011 (ΕΕ L 306, 23.11.2011, σελ. 12). Ενοποιημένη μορφή δημοσιεύεται στη διεύθυνση:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:1997R1467:20111213:EN:PDF>

τιμή αναφοράς με ικανοποιητικό ρυθμό”, η ΕΚΤ εξετάζει τις παρελθούσες και μελλοντικές τάσεις του λόγου του χρέους. Για τα κράτη-μέλη της ΕΕ στα οποία ο λόγος του χρέους υπερβαίνει την τιμή αναφοράς, η ΕΚΤ παραθέτει ενδεικτικά ανάλυση της διατηρησιμότητας του χρέους τους, μεταξύ άλλων σε σχέση και με το προαναφερόμενο ενδεικτικό ποσοστό μείωσης του χρέους, όπως αυτό προβλέπεται στο άρθρο 2(1α) του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1467/97 του Συμβουλίου όπως τροποποιήθηκε τελευταία από τον Κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 1177/2011 του Συμβουλίου.

Η εξέταση των δημοσιονομικών εξελίξεων βασίζεται σε στοιχεία που έχουν καταρτιστεί σε εθνολογιστική βάση, σύμφωνα με το ΕΣΛ 95. Τα περισσότερα στοιχεία που παρουσιάζονται στην παρούσα έκθεση δόθηκαν από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή τον Απρίλιο του 2013 και περιλαμβάνουν τη δημοσιονομική θέση κάθε χώρας από το 2003 έως το 2012, καθώς και προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το 2013.

Όσον αφορά τη διατηρησιμότητα των δημόσιων οικονομικών, οι πραγματοποιήσεις κατά το έτος αναφοράς (2012) αξιολογούνται υπό το πρίσμα των επιδόσεων των κρατών-μελών την τελευταία δεκαετία. Αρχικά εξετάζεται η εξέλιξη του λόγου του ελλείμματος. Στο σημείο αυτό είναι χρήσιμο να έχουμε κατά νου ότι η μεταβολή του ετήσιου λόγου του ελλείμματος μιας χώρας επηρεάζεται συνήθως από ποικίλους παράγοντες. Οι επιδράσεις αυτές συχνά διακρίνονται σε “κυκλικές”, οι οποίες αντανακλούν την αντίδραση των ελλειμμάτων στις μεταβολές του οικονομικού κύκλου, και σε “μη κυκλικές”, οι οποίες θεωρείται ότι αντανακλούν διαρθρωτικού χαρακτήρα ή μόνιμες προσαρμογές ύστερα από τη λήψη μέτρων δημοσιονομικής πολιτικής. Ωστόσο, οι εν λόγω μη κυκλικές επιδράσεις, όπως ποσοτικοποιούνται στην παρούσα έκθεση, δεν θα πρέπει κατ' ανάγκην να θεωρείται ότι αντανακλούν αποκλειστικά κάποια διαρθρωτική μεταβολή της δημοσιονομικής κατάστασης, διότι περιλαμβάνουν και επιδράσεις οφειλόμενες σε μέτρα πολιτικής και σε ειδικούς παράγοντες που επηρεάζουν μόνο πρόσκαιρα το δημοσιονομικό αποτέλεσμα. Πράγματι, είναι δύσκολο να αξιολογηθεί πώς μεταβλήθηκαν οι διαρθρωτικές δημοσιονομικές θέσεις κατά τη διάρκεια της κρίσης, εν όψει της αβεβαιότητας αναφορικά με το επίπεδο και το ρυθμό αύξησης του δυνητικού προϊόντος. Όσον αφορά άλλους δημοσιονομικούς δείκτες, εξετάζονται επίσης εκτενέστερα οι τάσεις που παρουσίασαν στο παρελθόν οι δημόσιες δαπάνες και τα έσοδα.

Στη συνέχεια εξετάζεται η εξέλιξη του λόγου του δημόσιου χρέους κατά την επισκοπούμενη περίοδο, καθώς και οι παράγοντες που συνέβαλαν σ' αυτή την εξέλιξη, δηλ. η διαφορά μεταξύ της αύξησης του ονομαστικού ΑΕΠ και των επιτοκίων, το πρωτογενές αποτέλεσμα του προϋπολογισμού και η προσαρμογή ελλείμματος-χρέους. Αυτή η αναλυτική οπτική παρέχει περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την έκταση της επίδρασης που άσκησε το μακροοικονομικό περιβάλλον, και ειδικότερα ο συνδυασμός

ανάπτυξης και επιτοκίων, στη δυναμική του χρέους. Ταυτόχρονα παρέχει καλύτερη πληροφόρηση για τη συμβολή που είχαν οι προσπάθειες δημοσιονομικής προσαρμογής, όπως αντικατοπτρίζεται στο πρωτογενές δημοσιονομικό αποτέλεσμα, και για το ρόλο των έκτακτων παραγόντων, όπως αυτοί περιλαμβάνονται στην προσαρμογή ελλείμματος-χρέους. Επιπλέον, εξετάζεται η διάρθρωση του δημόσιου χρέους, με ιδιαίτερη έμφαση στο ποσοστό του χρέους που είναι βραχυπρόθεσμο και στο ποσοστό που έχει συνομολογηθεί σε ξένο νόμισμα, καθώς και στην εξέλιξή τους. Η σύγκριση αυτών των ποσοστών με το σημερινό επίπεδο του λόγου του χρέους καταδεικνύει σε ποιο βαθμό τα δημοσιονομικά αποτελέσματα είναι ευαίσθητα στις μεταβολές των συναλλαγματικών ισοτιμιών και των επιτοκίων.

Ως προς τις προοπτικές για το μέλλον, εξετάζονται τα εθνικά σχέδια προϋπολογισμών και οι πρόσφατες προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το 2013 και λαμβάνεται υπόψη η μεσοπρόθεσμη στρατηγική της δημοσιονομικής πολιτικής, όπως αντανάκλαται στο πρόγραμμα σύγκλισης. Μεταξύ άλλων, αξιολογούνται η επίτευξη του μεσοπρόθεσμου στόχου της δημοσιονομικής πολιτικής του κράτους-μέλους, όπως προβλέπεται στο Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης, καθώς και οι προοπτικές για την εξέλιξη του λόγου του χρέους με βάση τη δημοσιονομική πολιτική που ασκείται σήμερα. Τέλος, δίνεται έμφαση στις μακροπρόθεσμες προκλήσεις που συνδέονται με τη διατηρησιμότητα των δημοσιονομικών αποτελεσμάτων και στους ευρύτερους τομείς στους οποίους θα απαιτηθεί δημοσιονομική προσαρμογή στο μέλλον, ιδίως σ' αυτούς που συνδέονται με το ζήτημα των μη κεφαλαιοποιητικών δημόσιων συστημάτων συντάξεων, σε συνάρτηση προς τις δημογραφικές εξελίξεις, και με τις ενδεχόμενες υποχρεώσεις του Δημοσίου, ιδίως κατά τη διάρκεια της οικονομικής και χρηματοπιστωτικής κρίσης.

Σύμφωνα με την πρακτική που έχει ακολουθηθεί και στο παρελθόν, η ανάλυση που περιγράφεται παραπάνω καλύπτει επίσης και τους περισσότερους από τους παράγοντες που χαρακτηρίζονται ως “σχετικοί” στο άρθρο 2(3) του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1467/97 του Συμβουλίου όπως τροποποιήθηκε τελευταία από τον Κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 1177/2011 του Συμβουλίου, όπως αναφέρεται στο Πλαίσιο 2.

Όσον αφορά την εξέλιξη της συναλλαγματικής ισοτιμίας, οι νομικές διατάξεις και η εφαρμογή τους εκ μέρους της ΕΚΤ περιγράφονται στο Πλαίσιο 3.

Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΗΣ ΙΣΟΤΙΜΙΑΣ**1 Οι διατάξεις της Συνθήκης**

Σύμφωνα με το άρθρο 140(1), τρίτη περίπτωση, η Έκθεση για τη Σύγκλιση εξετάζει κατά πόσον έχει επιτευχθεί υψηλός βαθμός σταθερής σύγκλισης, με γνώμονα την πλήρωση του ακόλουθου κριτηρίου από κάθε κράτος-μέλος:

“τήρηση των κανονικών περιθωρίων διακύμανσης που προβλέπονται από το μηχανισμό συναλλαγματικών ισοτιμιών του ευρωπαϊκού νομισματικού συστήματος, επί δύο τουλάχιστον χρόνια, χωρίς υποτίμηση έναντι του ευρώ”.

Το άρθρο 3 του Πρωτοκόλλου (αριθ. 13) σχετικά με τα κριτήρια σύγκλισης που αναφέρονται στο άρθρο 140(1) της Συνθήκης ορίζει τα εξής:

“Το κριτήριο της συμμετοχής στο μηχανισμό συναλλαγματικών ισοτιμιών του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Συστήματος, που αναφέρεται στο άρθρο 140, παράγραφος 1, τρίτη περίπτωση της εν λόγω Συνθήκης, σημαίνει ότι ένα κράτος μέλος έχει τηρήσει τα κανονικά περιθώρια διακύμανσης που προβλέπει ο μηχανισμός συναλλαγματικών ισοτιμιών του ευρωπαϊκού νομισματικού συστήματος χωρίς σοβαρή ένταση κατά τα δύο, τουλάχιστον, τελευταία έτη πριν από την εξέταση. Ειδικότερα, το κράτος μέλος δεν πρέπει να έχει υποτιμήσει την κεντρική διμερή ισοτιμία του νομίσματος έναντι του ευρώ με δική του πρωτοβουλία μέσα στο ίδιο χρονικό διάστημα”.

2 Εφαρμογή των διατάξεων της Συνθήκης

Όσον αφορά τη σταθερότητα της συναλλαγματικής ισοτιμίας, η ΕΚΤ εξετάζει αν η χώρα έχει συμμετάσχει στον ΜΣΙ ΙΙ (ο οποίος διαδέχθηκε τον ΜΣΙ τον Ιανουάριο του 1999) κατά τα δύο τουλάχιστον έτη πριν από την εξέταση χωρίς σοβαρές εντάσεις και συγκεκριμένα χωρίς υποτίμηση της κεντρικής της ισοτιμίας έναντι του ευρώ. Σε περιπτώσεις μικρότερων περιόδων συμμετοχής, εξετάζεται η εξέλιξη της συναλλαγματικής ισοτιμίας στη διάρκεια μιας διετούς περιόδου αναφοράς.

Η σταθερότητα της συναλλαγματικής ισοτιμίας έναντι του ευρώ κρίνεται με γνώμονα κυρίως το αν η συναλλαγματική ισοτιμία διαμορφώνεται κοντά στην κεντρική ισοτιμία στο πλαίσιο του ΜΣΙ ΙΙ, ενώ παράλληλα λαμβάνονται υπόψη και οι παράγοντες που οδήγησαν σε τυχόν ανατίμηση, προσέγγιση που έχει ακολουθηθεί και στο παρελθόν. Σχετικώς σημειώνεται ότι το εύρος των περιθωρίων διακύμανσης εντός του ΜΣΙ ΙΙ δεν προδικάζει την εξέταση του κριτηρίου που αφορά τη σταθερότητα της συναλλαγματικής ισοτιμίας.

Επιπλέον, το ζήτημα της απουσίας “σοβαρής έντασης” αξιολογείται γενικώς ως εξής: (α) εξετάζεται ο βαθμός απόκλισης των συναλλαγματικών ισοτιμιών από τις κεντρικές ισοτιμίες έναντι του ευρώ στο πλαίσιο του ΜΣΙ ΙΙ, (β) χρησιμοποιούνται δείκτες όπως η μεταβλητότητα της συναλλαγματικής ισοτιμίας έναντι του ευρώ και η τάση της, καθώς και οι διαφορές των βραχυπρόθεσμων επιτοκίων έναντι της ζώνης του ευρώ και η εξέλιξή τους, (γ) αξιολογείται ο ρόλος των παρεμβάσεων στην αγορά συναλλάγματος και (δ) μελετάται ο ρόλος των προγραμμάτων διεθνούς οικονομικής στήριξης για τη σταθεροποίηση του νομίσματος.

Ως περίοδος αναφοράς στην παρούσα έκθεση λαμβάνεται το διάστημα από 17 Μαΐου 2011 έως 16 Μαΐου 2013. Όλες οι διμερείς συναλλαγματικές ισοτιμίες είναι οι επίσημες ισοτιμίες αναφοράς της ΕΚΤ.

Εκτός από την ένταξη στον ΜΣΙ ΙΙ και την εξέλιξη της ονομαστικής συναλλαγματικής ισοτιμίας έναντι του ευρώ, εξετάζονται συνοπτικά και ορισμένες ενδείξεις σχετικά με τη διατηρησιμότητα της τρέχουσας συναλλαγματικής ισοτιμίας. Οι ενδείξεις αυτές προέρχονται από την εξέλιξη της πραγματικής διμερούς και σταθμισμένης συναλλαγματικής ισοτιμίας, των μεριδίων εξαγωγικής αγοράς, καθώς και του ισοζυγίου πληρωμών (τρεχουσών συναλλαγών, κεφαλαιακών μεταβιβάσεων και χρηματοοικονομικών συναλλαγών). Επίσης εξετάζονται η εξέλιξη του ακαθάριστου εξωτερικού χρέους και η καθαρή διεθνής επενδυτική θέση σε μακρότερες περιόδους. Οι ενότητες που αφορούν την εξέλιξη της συναλλαγματικής ισοτιμίας εξετάζουν επίσης το βαθμό ενσωμάτωσης κάθε χώρας στη ζώνη του ευρώ. Η ενσωμάτωση αξιολογείται από την άποψη τόσο του εξωτερικού εμπορίου (εξαγωγές και εισαγωγές) όσο και των χρηματοπιστωτικών αγορών. Τέλος, οι ενότητες αυτές αναφέρουν επίσης κατά πόσον οι υπό εξέταση χώρες είχαν λάβει στήριξη από προγράμματα ενίσχυσης της ρευστότητας της κεντρικής τράπεζας ή προγράμματα στήριξης του ισοζυγίου πληρωμών τους είτε διμερώς είτε πολυμερώς με τη συμμετοχή του ΔΝΤ ή/και της ΕΕ. Λαμβάνεται υπόψη τόσο η πραγματική όσο και η προληπτική στήριξη, συμπεριλαμβανομένης και της πρόσβασης σε χρηματοδότηση προληπτικού χαρακτήρα με τη μορφή π.χ. της ευέλικτης πιστωτικής διευκόλυνσης (Flexible Credit Line) του ΔΝΤ.

Όσον αφορά την εξέλιξη των μακροπρόθεσμων επιτοκίων, οι νομικές διατάξεις και η εφαρμογή τους εκ μέρους της ΕΚΤ παρουσιάζονται στο Πλαίσιο 4.

Πλαίσιο 4

Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΜΑΚΡΟΠΡΟΘΕΣΜΩΝ ΕΠΙΤΟΚΙΩΝ

1 Οι διατάξεις της Συνθήκης

Σύμφωνα με το άρθρο 140(1), τέταρτη περίπτωση, η Έκθεση για τη Σύγκλιση εξετάζει κατά πόσον έχει επιτευχθεί υψηλός βαθμός σταθερής σύγκλισης, με γνώμονα την πλήρωση του ακόλουθου κριτηρίου από κάθε κράτος-μέλος:

“διάρκεια της σύγκλισης που θα έχει επιτευχθεί από το κράτος μέλος για το οποίο ισχύει παρέκκλιση και της συμμετοχής του στο μηχανισμό συναλλαγματικών ισοτιμιών αντανakλώμενη στα επίπεδα των μακροπρόθεσμων επιτοκίων”.

Το άρθρο 4 του Πρωτοκόλλου (αριθ. 13) σχετικά με τα κριτήρια σύγκλισης που αναφέρονται στο άρθρο 140 της Συνθήκης ορίζει τα εξής:

“Το κριτήριο της σύγκλισης των επιτοκίων, που αναφέρεται στο άρθρο 140, παράγραφος 1, τέταρτη περίπτωση, της εν λόγω Συνθήκης σημαίνει ότι το υπό παρατήρηση κράτος μέλος, επί διάστημα ενός έτους πριν από την εξέταση, έχει μέσο ονομαστικό μακροπρόθεσμο επιτόκιο το οποίο δεν υπερβαίνει εκείνο των τριών, το πολύ, κρατών μελών με τις καλύτερες επιδόσεις από άποψη σταθερότητας τιμών, περισσότερο από δύο ποσοστιαίες μονάδες. Τα επιτόκια υπολογίζονται βάσει μακροπρόθεσμων ομολόγων του δημοσίου ή συγκρίσιμων χρεογράφων, λαμβάνοντας υπόψη τις διαφορές των εθνικών ορισμών”.

2 Εφαρμογή των διατάξεων της Συνθήκης

Στο πλαίσιο της παρούσας έκθεσης, η ΕΚΤ εφαρμόζει τις διατάξεις της Συνθήκης ως εξής:

Πρώτον, όσον αφορά το “μέσο ονομαστικό μακροπρόθεσμο επιτόκιο” που παρατηρείται “επί διάστημα ενός έτους πριν από την εξέταση”, το μακροπρόθεσμο επιτόκιο υπολογίστηκε ως ο αριθμητικός μέσος όρος του τελευταίου δωδεκαμήνου για το οποίο υπήρχαν διαθέσιμα στοιχεία σχετικά με τον ΕνΔΤΚ. Έτσι, στην παρούσα έκθεση λαμβάνεται ως περίοδος αναφοράς το διάστημα Μαΐου 2012-Απριλίου 2013.

Δεύτερον, η έννοια των “τριών, το πολύ, κρατών-μελών με τις καλύτερες επιδόσεις από άποψη σταθερότητας τιμών”, που χρησιμοποιείται για να προσδιοριστεί η τιμή αναφοράς, εφαρμόστηκε με βάση τον απλό αριθμητικό μέσο όρο των μακροπρόθεσμων επιτοκίων των τριών κρατών-μελών που χρησιμοποιήθηκαν και κατά τον υπολογισμό της τιμής αναφοράς για το κριτήριο της σταθερότητας των τιμών (βλ. Πλαίσιο 1). Κατά την περίοδο αναφοράς που εξετάζεται στην παρούσα Έκθεση, τα μακροπρόθεσμα επιτόκια των τριών αυτών χωρών ήταν 1,6% (Σουηδία), 3,8% (Λεττονία) και 5,1% (Ιρλανδία)⁷. Άρα το μέσο επιτόκιο είναι 3,5% και, αφού προστεθούν 2 εκατοστιαίες μονάδες, προκύπτει τιμή αναφοράς 5,5%.

Τα επιτόκια υπολογίστηκαν με βάση τα διαθέσιμα εναρμονισμένα μακροπρόθεσμα επιτόκια που σχεδιάστηκαν για την αξιολόγηση της σύγκλισης.

Όπως προαναφέρθηκε, στη Συνθήκη γίνεται ρητή αναφορά στη “διάρκεια της σύγκλισης” που αντανακλάται στο επίπεδο των μακροπρόθεσμων επιτοκίων. Έτσι, οι εξελίξεις κατά την περίοδο αναφοράς (Μάιος 2012-Απρίλιος 2013) εξετάζονται σε συνδυασμό με την

⁷ Στην Έκθεση για τη Σύγκλιση του 2012, η Ιρλανδία δεν περιλαμβάνεται στον υπολογισμό της τιμής αναφοράς για το κριτήριο των μακροπρόθεσμων επιτοκίων λόγω των υψηλών ασφαλιστρών κινδύνου χώρας στις αγορές τη δεδομένη χρονική στιγμή, τα οποία οφείλονται σε άλλους παράγοντες πέραν του πληθωρισμού. Στην παρούσα Έκθεση η Ιρλανδία περιλαμβάνεται στον υπολογισμό καθώς: (α) τα κρατικά ομόλογα και τα ασφαλίστρα κινδύνου χώρας έχουν μειωθεί σημαντικά σε σχέση με το μέσο όρο της ζώνης του ευρώ (αυτό γίνεται αντιληπτό από το γεγονός ότι το μέσο μακροπρόθεσμο επιτόκιο για την Ιρλανδία την τρέχουσα περίοδο αναφοράς ήταν 5,1% έναντι μέσου όρου της ζώνης του ευρώ 3,6%, ενώ οι αντίστοιχες τιμές στην Έκθεση για τη Σύγκλιση 2012 ήταν 9,1% και 4,4%) και (β) έχει βελτιωθεί η ρευστότητα στην αγορά κρατικών ομολόγων της Ιρλανδίας.

πορεία των μακροπρόθεσμων επιτοκίων την τελευταία δεκαετία (ή την περίοδο για την οποία υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία) και τους κυριότερους παράγοντες που ευθύνονται για τις διαφορές έναντι του μέσου μακροπρόθεσμου επιτόκιου που επικρατεί στη ζώνη του ευρώ. Κατά την περίοδο αναφοράς το μέσο μακροπρόθεσμο επιτόκιο της ζώνης του ευρώ αντανakλούσε εν μέρει τα υψηλά ασφάλιστρα κινδύνου διαφόρων χωρών της ζώνης του ευρώ. Ως εκ τούτου, για λόγους σύγκρισης χρησιμοποιείται επίσης και η απόδοση των μακροπρόθεσμων κρατικών ομολόγων της ζώνης του ευρώ κατηγορίας AAA (δηλ. το μακροπρόθεσμο τμήμα της καμπύλης αποδόσεων AAA της ζώνης του ευρώ, στην οποία περιλαμβάνονται οι χώρες με πιστοληπτική ικανότητα AAA). Προκειμένου να πλαισιώσει αυτή την ανάλυση, η έκθεση παρέχει επίσης πληροφορίες για το μέγεθος και την ανάπτυξη της χρηματοπιστωτικής αγοράς. Οι πληροφορίες βασίζονται σε τρεις δείκτες (αξία των κυκλοφορούντων χρεογράφων που εκδίδονται από επιχειρήσεις, χρηματιστηριακή αξία των εισηγμένων μετοχών και εγχώριες τραπεζικές χορηγήσεις προς τον ιδιωτικό τομέα), οι οποίοι, σε συνδυασμό μεταξύ τους, μετρούν το μέγεθος των αγορών κεφαλαίων.

Τέλος, σύμφωνα με το άρθρο 140(1) της Συνθήκης, η έκθεση πρέπει να λαμβάνει υπόψη και διάφορους άλλους σχετικούς παράγοντες (βλ. Πλαίσιο 5). Σημειώνεται ότι στις 13 Δεκεμβρίου 2011 τέθηκε σε ισχύ ένα ενισχυμένο πλαίσιο οικονομικής διακυβέρνησης, σύμφωνα με το άρθρο 121(6) της Συνθήκης, προκειμένου να διασφαλιστεί στενότερος συντονισμός των οικονομικών πολιτικών και συνεχής σύγκλιση των οικονομικών επιδόσεων των κρατών-μελών της ΕΕ. Το Πλαίσιο 5 υπενθυμίζει εν συντομία αυτές τις νομοθετικές διατάξεις και πώς αντιμετωπίζονται οι προαναφερθέντες πρόσθετοι παράγοντες κατά την αξιολόγηση της σύγκλισης από την ΕΚΤ.

Πλαίσιο 5

ΛΟΙΠΟΙ ΣΧΕΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ

1 Η Συνθήκη και λοιπές νομικές διατάξεις

Σύμφωνα με το άρθρο 140(1) της Συνθήκης: “Οι εκθέσεις της Επιτροπής και της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας λαμβάνουν επίσης υπόψη τα αποτελέσματα της ολοκλήρωσης των αγορών, την κατάσταση και την εξέλιξη των ισοζυγίων τρεχουσών συναλλαγών και μια εξέταση των εξελίξεων του κατά μονάδα κόστους εργασίας και άλλων δεικτών τιμών”.

Σημειώνεται σχετικά ότι η ΕΚΤ λαμβάνει υπόψη τη δέσμη νομοθετικών μέτρων για την οικονομική διακυβέρνηση στην ΕΕ, η οποία τέθηκε σε ισχύ στις 13 Δεκεμβρίου 2011. Βάσει του άρθρου 121(6) της Συνθήκης, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο

της ΕΕ ενέκριναν λεπτομερείς κανόνες σχετικά με τη διαδικασία πολυμερούς εποπτείας που περιγράφεται στα άρθρα 121(3) και 121(4) της Συνθήκης. Οι κανόνες αυτοί εγκρίθηκαν “προκειμένου να εξασφαλισθεί στενότερος συντονισμός των οικονομικών πολιτικών και συνεχής σύγκλιση των οικονομικών επιδόσεων των κρατών μελών” (Άρθρο 121(3)), καθώς υπάρχει “ανάγκη να αντληθούν διδάγματα από την πρώτη δεκαετία λειτουργίας της οικονομικής και νομισματικής ένωσης και, ειδικότερα, χρειάζεται βελτιωμένη διακυβέρνηση στην Ένωση, η οποία πρέπει να οικοδομηθεί με βάση μεγαλύτερο εθνικό ενστερνισμό”.⁸ Η νέα δέσμη νομοθετικών μέτρων περιλαμβάνει ένα πλαίσιο ενισχυμένης εποπτείας (τη Διαδικασία Μακροοικονομικής Ανισορροπίας – ΔΜΑ). Το πλαίσιο αυτό έχει στόχο αφενός να αποτρέπει υπερβολικές μακροοικονομικές ανισορροπίες και αφετέρου να βοηθά τα αποκλίνοντα κράτη-μέλη της ΕΕ να καταρτίζουν σχέδια διορθωτικών ενεργειών για τις αποκλίσεις, προτού αυτές παγιωθούν. Η ΔΜΑ, η οποία περιλαμβάνει και προληπτικό και διορθωτικό σκέλος, ισχύει για όλα τα κράτη-μέλη της ΕΕ, εκτός από εκείνα τα οποία, εξαιτίας του ότι καλύπτονται από πρόγραμμα διεθνούς οικονομικής στήριξης, υπόκεινται ήδη σε αυστηρότερο έλεγχο και όρους. Η ΔΜΑ περιλαμβάνει ένα μηχανισμό επαγρύπνησης για τον εντοπισμό των ανισορροπιών σε πρώιμο στάδιο. Ο μηχανισμός αυτός βασίζεται σε ένα διαφανή πίνακα αποτελεσμάτων δεικτών, ο οποίος περιέχει όρια προειδοποίησης για όλα τα κράτη-μέλη της ΕΕ, καθώς και σε οικονομικές αξιολογικές κρίσεις. Αυτές οι αξιολογικές κρίσεις θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη, μεταξύ άλλων, την ονομαστική και πραγματική σύγκλιση εντός και εκτός της ζώνης του ευρώ.⁹ Κατά την αξιολόγηση των μακροοικονομικών ανισορροπιών, η σχετική διαδικασία θα πρέπει να λαμβάνει δεόντως υπόψη τη σοβαρότητά τους και τις πιθανές αρνητικές οικονομικές και χρηματοπιστωτικές δευτερογενείς επιπτώσεις, οι οποίες επιδεινώνουν την ευπάθεια της οικονομίας της ΕΕ και αποτελούν απειλή για την ομαλή λειτουργία της ΟΝΕ.¹⁰

2 Εφαρμογή των διατάξεων της Συνθήκης

Σύμφωνα με την πρακτική που έχει ακολουθηθεί και στο παρελθόν, οι πρόσθετοι παράγοντες που αναφέρονται στο άρθρο 140(1) της Συνθήκης εξετάζονται στο Κεφάλαιο 4 [δεν διατίθεται στην ελληνική έκδοση], στις ενότητες που εξετάζονται τα επιμέρους κριτήρια που περιγράφονται στα Πλαίσια 1 έως 4. Όσον αφορά τα στοιχεία της ΔΜΑ, οι περισσότεροι μακροοικονομικοί δείκτες έχουν αναφερθεί και σε παλαιότερες εκθέσεις (ορισμένοι εξ αυτών με διαφορετικούς στατιστικούς ορισμούς) μεταξύ των πολλών και ποικίλων πρόσθετων οικονομικών δεικτών οι οποίοι παρέχουν πληροφορίες για τις παρελθούσες ή τις μελλοντικές εξελίξεις και θεωρούνται χρήσιμοι για τη λεπτομερέστερη εξέταση της διατηρησιμότητας της σύγκλισης, όπως απαιτείται από το άρθρο 140 της Συνθήκης. Για λόγους πληρότητας, στο Κεφάλαιο 4 οι δείκτες που περιλαμβάνονται στον πίνακα αποτελεσμάτων (μεταξύ των οποίων και αυτοί που σχετίζονται με τα όρια προειδοποίησης) δημοσιεύονται για τη χώρα που καλύπτει η παρούσα έκθεση. Κατ' αυτό τον τρόπο, εξασφαλίζεται η παροχή όλων των διαθέσιμων πληροφοριών για τον εντοπισμό μακροοικονομικών ανισορροπιών οι οποίες μπορεί να δυσχεραίνουν την επίτευξη υψηλού βαθμού σταθερής σύγκλισης, όπως ορίζεται στο άρθρο 140(1) της Συνθήκης. Ιδίως κράτη-μέλη της ΕΕ με παρέκκλιση τα οποία υπάγονται σε διαδικασία υπερβολικών ανισορροπιών δεν είναι δυνατόν να θεωρηθεί ότι έχουν επιτύχει υψηλό βαθμό σταθερής σύγκλισης, όπως ορίζεται στο άρθρο 140(1) της Συνθήκης.

⁸ Βλ. αιτιολογική σκέψη 2 του Κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1176/2011 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16ης Νοεμβρίου 2011 σχετικά με την πρόληψη και τη διόρθωση των υπερβολικών μακροοικονομικών ανισορροπιών.

⁹ Βλ. άρθρο 4(4) του Κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1176/2011.

¹⁰ Βλ. αιτιολογική σκέψη 17 του Κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1176/2011.

2.2 ΣΥΜΒΑΤΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ ΜΕ ΤΗ ΣΥΝΘΗΚΗ

2.2.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύμφωνα με το άρθρο 140(1) της Συνθήκης, η ΕΚΤ (και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή) υποχρεούται να υποβάλλει έκθεση στο Συμβούλιο τουλάχιστον μία φορά κάθε δύο χρόνια ή όποτε το ζητήσει κράτος-μέλος με παρέκκλιση “για την πρόοδο που έχουν επιτελέσει τα κράτη-μέλη για τα οποία ισχύει παρέκκλιση στην εκπλήρωση των υποχρεώσεών τους για την επίτευξη της οικονομικής και νομισματικής ένωσης”. Η παρούσα έκθεση, στην προκειμένη περίπτωση κατόπιν αιτήματος της Λεττονίας που είναι κράτος-μέλος με παρέκκλιση, πρέπει να περιλαμβάνει εξέταση του κατά πόσον η εθνική νομοθεσία, συμπεριλαμβανομένου του καταστατικού της οικείας ΕθνΚΤ, είναι συμβατή προς τα άρθρα 130 και 131 της Συνθήκης και προς τα σχετικά άρθρα του Καταστατικού. Αυτή η προβλεπόμενη στη Συνθήκη υποχρέωση, στην οποία υπόκεινται τα κράτη-μέλη με παρέκκλιση, είναι γνωστή και ως “νομική σύγκλιση”. Όταν αξιολογεί τη νομική σύγκλιση, η ΕΚΤ δεν περιορίζεται σε τυπική αξιολόγηση του γράμματος του νόμου, αλλά δύναται να εξετάσει και κατά πόσον η εφαρμογή των συναφών διατάξεων συνάδει προς το πνεύμα των Συνθηκών και του Καταστατικού. Η ΕΚΤ ανησυχεί ιδιαίτερα για τυχόν ενδείξεις ότι ασκούνται πιέσεις στα όργανα λήψεως αποφάσεων των ΕθνΚΤ των κρατών-μελών, κάτι που θα ήταν ασύμβατο προς το πνεύμα της Συνθήκης όσον αφορά την ανεξαρτησία των κεντρικών τραπεζών. Η ΕΚΤ θεωρεί επίσης αναγκαία την ομαλή και συνεχή λειτουργία των οργάνων λήψεως αποφάσεων των ΕθνΚΤ. Στο πλαίσιο αυτό, οι αρμόδιες αρχές των κρατών-μελών οφείλουν ειδικότερα να λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα ώστε, σε περίπτωση που κενωθεί θέση μέλους αποφασιστικού οργάνου μιας ΕθνΚΤ, να διασφαλίζουν τον έγκαιρο διορισμό νέου μέλους σε αντικατάσταση αυτού.¹¹ Η ΕΚΤ θα παρακολουθεί προσεκτικά τις εξελίξεις προτού αποφανθεί ότι η εθνική νομοθεσία ενός κράτους-μέλους είναι συμβατή προς τη Συνθήκη και το Καταστατικό.

¹¹ Γνώμες CON/2010/37 και CON/2010/91.

ΚΡΑΤΟΣ-ΜΕΛΟΣ ΜΕ ΠΑΡΕΚΚΛΙΣΗ ΚΑΙ ΝΟΜΙΚΗ ΣΥΓΚΛΙΣΗ

Η Λεττονία, η εθνική νομοθεσία της οποίας εξετάζεται στην παρούσα έκθεση, είναι κράτος-μέλος με παρέκκλιση, δηλ. δεν έχει υιοθετήσει ακόμη το ευρώ. Το άρθρο 4 της Πράξης περί των όρων προσχωρήσεως¹² προβλέπει ότι: “Κάθε ένα από τα νέα κράτη-μέλη συμμετέχει στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση από την ημερομηνία προσχώρησης ως κράτος-μέλος με παρέκκλιση κατά την έννοια του άρθρου 139 της Συνθήκης”.

Η ΕΚΤ εξέτασε το βαθμό επίτευξης νομικής σύγκλισης στη Λεττονία, καθώς και τα νομοθετικά μέτρα που η εν λόγω χώρα έχει λάβει ή απαιτείται να λάβει για να επιτύχει αυτόν το στόχο.

Η αξιολόγηση της νομικής σύγκλισης έχει σκοπό να διευκολύνει το Συμβούλιο να αποφασίσει ποια κράτη-μέλη πληρούν “τις υποχρεώσεις τους για την επίτευξη της οικονομικής και νομισματικής ένωσης” (άρθρο 140(1) της Συνθήκης). Στο νομικό τομέα, οι προϋποθέσεις αυτές αφορούν ειδικότερα την ανεξαρτησία της κεντρικής τράπεζας και τη νομική ενσωμάτωση των ΕθνΚΤ στο Ευρωσύστημα.

ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΗΣ ΝΟΜΙΚΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Η νομική αξιολόγηση ακολουθεί σε γενικές γραμμές το πλαίσιο των προηγούμενων εκθέσεων της ΕΚΤ και του ENI για τη νομική σύγκλιση.¹³

¹² Πράξη περί των όρων προσχωρήσεως της Τσεχικής Δημοκρατίας, της Δημοκρατίας της Εσθονίας, της Κυπριακής Δημοκρατίας, της Δημοκρατίας της Λεττονίας, της Δημοκρατίας της Λιθουανίας, της Δημοκρατίας της Ουγγαρίας, της Δημοκρατίας της Μάλτας, της Δημοκρατίας της Πολωνίας, της Δημοκρατίας της Σλοβενίας και της Σλοβακικής Δημοκρατίας και των προσαρμογών των Συνθηκών επί των οποίων βασίζεται η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ L 236, 23.9.2003, σελ. 33).

¹³ Ειδικότερα τις Εκθέσεις για τη Σύγκλιση της ΕΚΤ του Μαΐου 2012 (για τη Βουλγαρία, την Τσεχία, τη Λεττονία, τη Λιθουανία, την Ουγγαρία, την Πολωνία, τη Ρουμανία και τη Σουηδία), του Μαΐου 2010 (για τη Βουλγαρία, την Τσεχία, την Εσθονία, τη Λεττονία, τη Λιθουανία, την Ουγγαρία, την Πολωνία, τη Ρουμανία και τη Σουηδία), του Μαΐου 2008 (για τη Βουλγαρία, την Τσεχία, την Εσθονία, τη Λεττονία, τη Λιθουανία, την Ουγγαρία, την Πολωνία, τη Ρουμανία, τη Σλοβακία και τη Σουηδία), του Μαΐου 2007 (για την Κύπρο και τη Μάλτα), του Δεκεμβρίου 2006 (για την Τσεχία, την Εσθονία, την Κύπρο, τη Λεττονία, την Ουγγαρία, τη Μάλτα, την Πολωνία, τη Σλοβακία και τη Σουηδία), του Μαΐου 2006 (για τη Λιθουανία και τη Σλοβενία), του Οκτωβρίου 2004 (για την Τσεχία, την Εσθονία, την Κύπρο, τη Λεττονία, τη Λιθουανία, την Ουγγαρία, τη Μάλτα, την Πολωνία, τη Σλοβενία, τη Σλοβακία και τη Σουηδία), του Μαΐου 2002 (για τη Σουηδία) και του Απριλίου 2000 (για την Ελλάδα και τη Σουηδία), και την Έκθεση για τη Σύγκλιση του ENI του Μαρτίου 1998.

Κατά την εξέταση της συμβατότητας της εθνικής νομοθεσίας της Λεττονίας λαμβάνονται υπόψη τα νομοθετικά μέτρα που έχουν θεσπιστεί πριν από τις 12 Μαρτίου 2013.

2.2.2 ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΤΗΣ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗΣ

2.2.2.1 ΤΟΜΕΙΣ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗΣ

Προκειμένου να προσδιοριστούν οι τομείς στους οποίους χρειάζεται προσαρμογή της εθνικής νομοθεσίας, εξετάζονται τα εξής θέματα:

- η συμβατότητα προς τις σχετικές με την ανεξαρτησία των ΕθνΚΤ διατάξεις της Συνθήκης (άρθρο 130) και του Καταστατικού (άρθρα 7 και 14.2), καθώς και προς τις διατάξεις περί εμπιστευτικότητας (άρθρο 37 του Καταστατικού),
- η συμβατότητα προς την απαγόρευση της νομισματικής χρηματοδότησης (άρθρο 123 της Συνθήκης) και της προνομιακής πρόσβασης (άρθρο 124 της Συνθήκης) και η συμβατότητα προς τον ενιαίο τρόπο γραφής του ευρώ, όπως απαιτείται από το κοινοτικό δίκαιο, και
- η νομική ενσωμάτωση των ΕθνΚΤ στο Ευρωσύστημα (ιδίως όσον αφορά τα άρθρα 12.1 και 14.3 του Καταστατικού).

2.2.2.2 “ΣΥΜΒΑΤΟΤΗΤΑ” ΕΝΑΝΤΙ “ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΗΣ”

Το άρθρο 131 της Συνθήκης ορίζει ότι η εθνική νομοθεσία πρέπει να “είναι συμβατή” με τις Συνθήκες και το Καταστατικό. Κάθε ασυμβατότητα μεταξύ τους πρέπει συνεπώς να αίρεται. Η ανάγκη συμμόρφωσης προς αυτή την υποχρέωση δεν τίγεται ούτε από το γεγονός ότι οι Συνθήκες και το Καταστατικό κατισχύουν της εθνικής νομοθεσίας ούτε από τη φύση της ασυμβατότητας.

Η επιταγή βάσει της οποίας η εθνική νομοθεσία πρέπει να “είναι συμβατή” με τη Συνθήκη και το Καταστατικό δεν σημαίνει ότι η Συνθήκη απαιτεί “εναρμόνιση” των καταστατικών των ΕθνΚΤ μεταξύ τους ή με το Καταστατικό. Οι εθνικές ιδιαιτερότητες μπορούν να συνεχίσουν να υφίστανται στο βαθμό που δεν αντιβαίνουν στην αποκλειστική αρμοδιότητα της ΕΕ επί νομισματικών θεμάτων. Πράγματι, το άρθρο 14.4 του Καταστατικού επιτρέπει στις ΕθνΚΤ να εκτελούν και άλλες λειτουργίες πέραν αυτών που καθορίζει το Καταστατικό, εφόσον αυτές δεν παρακωλύουν τους σκοπούς και τα καθήκοντα του ΕΣΚΤ. Διατάξεις των καταστατικών των ΕθνΚΤ που επιτρέπουν τέτοιες πρόσθετες λειτουργίες αποτελούν σαφές παράδειγμα περιπτώσεων όπου οι διαφορές

μπορούν να διατηρηθούν. Αντίθετα, ο όρος “συμβατή” σημαίνει ότι πρέπει να γίνει προσαρμογή της εθνικής νομοθεσίας και των καταστατικών των ΕθνΚΤ ώστε να εξαιρεθούν οι ασυμβατότητες προς τις Συνθήκες και το Καταστατικό και να εξασφαλιστεί ο αναγκαίος βαθμός ενσωμάτωσης των ΕθνΚΤ στο ΕΣΚΤ. Ειδικότερα, θα πρέπει να γίνει προσαρμογή όλων των διατάξεων που αντιβαίνουν στην ανεξαρτησία των ΕθνΚΤ, όπως αυτή ορίζεται στη Συνθήκη, και στο ρόλο της ΕθνΚΤ ως αναπόσπαστου μέρους του ΕΣΚΤ. Δεν αρκεί συνεπώς η επίκληση της υπεροχής του δικαίου της ΕΕ έναντι της εθνικής νομοθεσίας προκειμένου να εκπληρωθεί η ανωτέρω προϋπόθεση.

Η υποχρέωση κατά το άρθρο 131 της Συνθήκης καλύπτει μόνο περιπτώσεις ασυμβατότητας προς τις Συνθήκες και το Καταστατικό. Ωστόσο, όσες εθνικές νομοθετικές διατάξεις δεν είναι συμβατές προς το παράγωγο δίκαιο της ΕΕ πρέπει να ευθυγραμμιστούν προς αυτό. Η υπεροχή του δικαίου της ΕΕ δεν θίγει την υποχρέωση προσαρμογής της εθνικής νομοθεσίας. Αυτή η γενική επιταγή απορρέει όχι μόνο από το άρθρο 131 της Συνθήκης, αλλά και από τη νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης.¹⁴

Οι Συνθήκες και το Καταστατικό δεν υποδεικνύουν με ποιο τρόπο πρέπει να προσαρμόζεται η εθνική νομοθεσία. Η προσαρμογή μπορεί να γίνει με παραπομπές στη Συνθήκη και το Καταστατικό, με την ενσωμάτωση διατάξεων της Συνθήκης και του Καταστατικού και μνεία της πηγής τους, με την απαλοιφή των ασύμβατων διατάξεων ή με συνδυασμό αυτών των μεθόδων.

Επιπλέον, προκειμένου μεταξύ άλλων να επιτευχθεί και να διατηρηθεί η συμβατότητα της εθνικής νομοθεσίας με τις Συνθήκες και το Καταστατικό, τα θεσμικά όργανα της ΕΕ και τα κράτη-μέλη πρέπει να ζητούν τη γνώμη της ΕΚΤ όσον αφορά σχέδια νομοθετικών διατάξεων στο πεδίο των αρμοδιοτήτων της, σύμφωνα με τα άρθρα 127(4) και 282(5) της Συνθήκης και το άρθρο 4 του Καταστατικού. Η Απόφαση 98/415/ΕΚ του Συμβουλίου της 29ης Ιουνίου 1998 σχετικά με τη διαβούλευση της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας με τις εθνικές αρχές για τα σχέδια νομοθετικών διατάξεων¹⁵ απαιτεί ρητώς από τα κράτη-μέλη να λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα για την εκπλήρωση αυτής της υποχρέωσης.

¹⁴ Βλ. μεταξύ άλλων Υπόθεση 167/73, Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων κατά Γαλλικής Δημοκρατίας [1974] Συλλογή της Νομολογίας του Δικαστηρίου, τ. 359 (“Code du Travail Maritime”).

¹⁵ ΕΕ L 189, 3.7.1998, σελ. 42.

2.2.3 ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ ΤΩΝ ΕΘΝΚΤ

Όσον αφορά την ανεξαρτησία των κεντρικών τραπεζών και τα θέματα εμπιστευτικότητας, η εθνική νομοθεσία των κρατών-μελών που εντάχθηκαν στην ΕΕ το 2004 ή το 2007 έπρεπε να έχει προσαρμοστεί ώστε να συνάδει προς τις σχετικές διατάξεις της Συνθήκης και του Καταστατικού και οι εν λόγω προσαρμογές έπρεπε να έχουν τεθεί σε ισχύ έως την 1η Μαΐου 2004 και την 1η Ιανουαρίου 2007 αντίστοιχα. Η Σουηδία ήταν υποχρεωμένη να θέσει σε ισχύ τις αναγκαίες προσαρμογές το αργότερο μέχρι την ημερομηνία ίδρυσης του ΕΣΚΤ (1η Ιουνίου 1998).

Η ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ ΤΩΝ ΚΕΝΤΡΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

Το Νοέμβριο του 1995 το ΕΝΙ συνέταξε κατάλογο με τα χαρακτηριστικά της ανεξαρτησίας των κεντρικών τραπεζών (επακολούθησε λεπτομερής περιγραφή τους στην Έκθεση για τη Σύγκλιση του 1998), τα οποία αποτέλεσαν τότε τη βάση για την αξιολόγηση της εθνικής νομοθεσίας των κρατών-μελών, ιδίως των καταστατικών των ΕθνΚΤ. Η έννοια της ανεξαρτησίας των κεντρικών τραπεζών περιλαμβάνει διάφορες μορφές ανεξαρτησίας που πρέπει να αξιολογούνται χωριστά, δηλ. τη λειτουργική, τη θεσμική, την προσωπική και την οικονομική ανεξαρτησία. Τα τελευταία χρόνια αυτές οι πτυχές της ανεξαρτησίας των κεντρικών τραπεζών αναλύθηκαν διεξοδικότερα στις γνώμες που εξέδωσε η ΕΚΤ. Αυτές αποτελούν και τη βάση για την αξιολόγηση του βαθμού σύγκλισης της εθνικής νομοθεσίας των κρατών-μελών με παρέκκλιση προς τις Συνθήκες και το Καταστατικό.

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ

Η ανεξαρτησία των κεντρικών τραπεζών δεν αποτελεί αυτοσκοπό, αλλά απαραίτητο μέσο για την επίτευξη ενός σκοπού ο οποίος πρέπει να έχει οριστεί με σαφήνεια και να υπερσχύει κάθε άλλου σκοπού. Για να υπάρχει λειτουργική ανεξαρτησία, ο πρωταρχικός σκοπός κάθε ΕθνΚΤ πρέπει να ορίζεται κατά τρόπο ώστε να υπάρχει σαφήνεια και ασφάλεια δικαίου και να συνάδει πλήρως προς τον πρωταρχικό σκοπό που καθιερώνει η Συνθήκη, δηλ. τη σταθερότητα των τιμών. Προς τούτο θα πρέπει να παρέχονται στην ΕθνΚΤ τα αναγκαία μέσα και εργαλεία ώστε να επιτυγχάνει αυτό το σκοπό ανεξάρτητα από οποιαδήποτε άλλη αρχή. Η επιταγή της Συνθήκης περί ανεξαρτησίας των κεντρικών τραπεζών αντανakλά τη γενικώς κρατούσα άποψη ότι ο πρωταρχικός σκοπός, που είναι η σταθερότητα των τιμών, υπηρετείται καλύτερα από ένα πλήρως ανεξάρτητο ίδρυμα με επακριβώς καθορισμένη αποστολή. Η ανεξαρτησία των κεντρικών τραπεζών είναι απόλυτα συμβατή με την υποχρέωσή τους να λογοδοτούν για τις αποφάσεις τους, η οποία

συμβάλλει σημαντικά στην ενίσχυση της εμπιστοσύνης προς το καθεστώς ανεξαρτησίας τους. Αυτό προϋποθέτει διαφάνεια και διάλογο με τρίτους.

Σε ό,τι αφορά το χρονικό πλαίσιο, η Συνθήκη δεν είναι σαφής ως προς το πότε οι ΕθνΚΤ των κρατών-μελών με παρέκκλιση υποχρεούνται να συμμορφωθούν με τον πρωταρχικό σκοπό της σταθερότητας των τιμών, κατά τα προβλεπόμενα στα άρθρα 127(1) και 282(2) της Συνθήκης και στο άρθρο 2 του Καταστατικού. Όσον αφορά τα κράτη-μέλη που εντάχθηκαν στην ΕΕ μετά την εισαγωγή του ευρώ, δεν είναι σαφές κατά πόσον η υποχρέωση αυτή ισχύει από την ημερομηνία προσχώρησης ή από την ημερομηνία υιοθέτησης του ευρώ από τα εν λόγω κράτη-μέλη. Ενώ το άρθρο 127(1) της Συνθήκης δεν ισχύει για τα κράτη-μέλη με παρέκκλιση (βλ. άρθρο 139(2)(γ) της Συνθήκης), το άρθρο 2 του Καταστατικού ισχύει για αυτά (βλ. άρθρο 42.1 του Καταστατικού). Η ΕΚΤ φρονεί ότι η υποχρέωση των ΕθνΚΤ να έχουν ως πρωταρχικό σκοπό τους τη σταθερότητα των τιμών ισχύει από την 1η Ιουνίου 1998 για τη Σουηδία και από την 1η Μαΐου 2004 και την 1η Ιανουαρίου 2007 για τα κράτη-μέλη που προσχώρησαν στην ΕΕ αυτές τις ημερομηνίες. Η άποψη αυτή βασίζεται στο γεγονός ότι μία από τις κατευθυντήριες αρχές της ΕΕ, δηλ. η διατήρηση της σταθερότητας των τιμών (άρθρο 119 της Συνθήκης), ισχύει και για τα κράτη-μέλη με παρέκκλιση. Βασίζεται επίσης σε έναν από τους σκοπούς της Συνθήκης, σύμφωνα με τον οποίο τα κράτη-μέλη καταβάλλουν κάθε δυνατή προσπάθεια ώστε να επιτύχουν μακροοικονομική σύγκλιση, συμπεριλαμβανομένης της σταθερότητας των τιμών, προς την οποία άλλωστε κατατείνουν και οι τακτικές εκθέσεις της ΕΚΤ και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Το συμπέρασμα αυτό βασίζεται στο σκεπτικό που υπαγορεύει η ανεξαρτησία των κεντρικών τραπεζών, σύμφωνα με το οποίο η ανεξαρτησία δικαιολογείται μόνο όταν η σταθερότητα των τιμών αποτελεί τον πρωταρχικό σκοπό.

Η αξιολόγηση της συγκεκριμένης χώρας στην παρούσα έκθεση βασίζεται στα παραπάνω συμπεράσματα σε ό,τι αφορά το χρόνο γένεσης της υποχρέωσης των ΕθνΚΤ των κρατών-μελών με παρέκκλιση να ορίζουν τη σταθερότητα των τιμών ως πρωταρχικό τους σκοπό.

ΘΕΣΜΙΚΗ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ

Η αρχή της θεσμικής ανεξαρτησίας διατυπώνεται ρητώς στο άρθρο 130 της Συνθήκης και στο άρθρο 7 του Καταστατικού. Αυτά τα δύο άρθρα απαγορεύουν στις ΕθνΚΤ και στα μέλη των οργάνων λήψεως αποφάσεών τους να ζητούν ή να δέχονται υποδείξεις από θεσμικά όργανα ή οργανισμούς της ΕΕ, κυβερνήσεις κρατών-μελών ή οποιοδήποτε άλλο όργανο. Απαγορεύουν επίσης σε όργανα, οργανισμούς, υπηρεσίες και φορείς της ΕΕ και

σε κυβερνήσεις κρατών-μελών να επιδιώκουν να ασκούν επιρροή σε εκείνα τα μέλη των οργάνων λήψεως αποφάσεων των ΕθνΚΤ που μπορούν με τις αποφάσεις τους να επηρεάσουν την εκ μέρους των ΕθνΚΤ εκπλήρωση καθηκόντων σχετικών με το ΕΣΚΤ. Εάν η εθνική νομοθεσία αναπαράγει το άρθρο 130 της Συνθήκης και το άρθρο 7 του Καταστατικού, πρέπει να αντανakλά και τις δύο απαγορεύσεις και να μην περιορίζει το πεδίο εφαρμογής τους.¹⁶

Ανεξαρτήτως του αν μια ΕθνΚΤ έχει συσταθεί και λειτουργεί ως κρατικός οργανισμός, ως ιδιάζον νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου ή απλώς ως ανώνυμος εταιρία, υπάρχει κίνδυνος ο ιδιοκτήτης της να ασκεί επιρροή στη λήψη αποφάσεων επί θεμάτων σχετικών με τα καθήκοντα που αφορούν το ΕΣΚΤ, λόγω της ιδιοκτησιακής σχέσης. Η επιρροή αυτή, είτε ασκείται μέσω των δικαιωμάτων των μετόχων είτε με άλλο τρόπο, είναι δυνατόν να θίγει την ανεξαρτησία της ΕθνΚΤ και ως εκ τούτου πρέπει να περιορίζεται διά νόμου.

Απαγόρευση της παροχής υποδείξεων

Το δικαίωμα τρίτων να παρέχουν υποδείξεις στις ΕθνΚΤ, στα όργανα λήψεως αποφάσεών τους ή στα μέλη αυτών των οργάνων όσον αφορά καθήκοντα σχετικά με το ΕΣΚΤ είναι ασύμβατο προς τη Συνθήκη και το Καταστατικό.

Οποιαδήποτε συμμετοχή μιας ΕθνΚΤ στην εφαρμογή μέτρων ενίσχυσης της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας πρέπει να είναι συμβατή προς τη Συνθήκη, δηλ. οι λειτουργίες μιας ΕθνΚΤ πρέπει να εκτελούνται κατά τρόπο πλήρως συμβατό προς τη λειτουργική, θεσμική και την οικονομική ανεξαρτησία της, προκειμένου να διασφαλίζεται η ορθή εκτέλεση των καθηκόντων της με βάση τη Συνθήκη και το Καταστατικό.¹⁷ Στο βαθμό που η εθνική νομοθεσία προβλέπει ρόλο της ΕθνΚΤ πέραν των συμβουλευτικών λειτουργιών και απαιτεί την ανάληψη πρόσθετων καθηκόντων εκ μέρους της ΕθνΚΤ, πρέπει να εξασφαλίζεται ότι αυτά δεν επηρεάζουν από λειτουργικής και οικονομικής πλευράς την ικανότητα της ΕθνΚΤ να εκτελεί τα σχετικά με το ΕΣΚΤ καθήκοντά της.¹⁸ Επιπλέον, όταν μετέχουν εκπρόσωποι της ΕθνΚΤ σε συλλογικά εποπτικά όργανα λήψεως αποφάσεων ή άλλες αρχές, πρέπει να λαμβάνεται η δέουσα μέριμνα για τα εχέγγυα προσωπικής ανεξαρτησίας των μελών των οργάνων λήψεως αποφάσεων της ΕθνΚΤ.¹⁹

¹⁶ Γνώμη CON/2011/104.

¹⁷ Γνώμη CON/2010/31.

¹⁸ Γνώμη CON/2009/93.

¹⁹ Γνώμη CON/2010/94.

Απαγόρευση της έγκρισης, αναστολής, ακύρωσης ή αναβολής αποφάσεων

Το δικαίωμα οποιουδήποτε τρίτου να εγκρίνει, να αναστέλλει, να ακυρώνει ή να αναβάλλει αποφάσεις μιας ΕθνΚΤ όσον αφορά καθήκοντα που σχετίζονται με το ΕΣΚΤ είναι ασύμβατο με τη Συνθήκη και το Καταστατικό.

Απαγόρευση της άσκησης ελέγχου σε αποφάσεις για νομικούς λόγους

Το δικαίωμα οποιουδήποτε οργάνου, πέραν των ανεξάρτητων δικαστηρίων, να ασκεί έλεγχο, για νομικούς λόγους, σε αποφάσεις που αφορούν την εκτέλεση καθηκόντων σχετικών με το ΕΣΚΤ είναι ασύμβατο προς τη Συνθήκη και το Καταστατικό, καθώς η εκτέλεση αυτών των καθηκόντων δεν υπόκειται σε επαναξιολόγηση σε πολιτικό επίπεδο. Το δικαίωμα του διοικητή μιας ΕθνΚΤ να αναστέλλει για νομικούς λόγους την εφαρμογή αποφάσεων του ΕΣΚΤ ή οργάνων λήψεως αποφάσεων της ΕθνΚΤ και εν συνεχεία να τις παραπέμπει σε πολιτικά όργανα για να λάβουν οριστική απόφαση ισοδυναμεί με το να ζητά υποδείξεις από τρίτους.

Απαγόρευση της συμμετοχής τρίτων στα όργανα λήψεως αποφάσεων της ΕθνΚΤ με δικαίωμα ψήφου

Δεν είναι συμβατή με τη Συνθήκη και το Καταστατικό η συμμετοχή εκπροσώπων τρίτων στα όργανα λήψεως αποφάσεων μιας ΕθνΚΤ με δικαίωμα ψήφου σε θέματα εκτέλεσης καθηκόντων της ΕθνΚΤ που σχετίζονται με το ΕΣΚΤ, ακόμη και αν η ψήφος αυτή δεν είναι αποφασιστική.

Απαγόρευση των εκ των προτέρων διαβουλεύσεων σχετικά με αποφάσεις της ΕθνΚΤ

Ρητή καταστατική διάταξη που υποχρεώνει την ΕθνΚΤ να συμβουλευέται εκ των προτέρων τρίτους παρέχει σ' αυτούς τους τρίτους έναν επίσημο μηχανισμό ώστε να επηρεάζουν την τελική απόφαση, και συνεπώς είναι ασύμβατη προς τη Συνθήκη και το Καταστατικό.

Πάντως, ο διάλογος μεταξύ μιας ΕθνΚΤ και τρίτων, ακόμη και όταν βασίζεται σε καταστατικές υποχρεώσεις περί παροχής πληροφοριών και ανταλλαγής απόψεων, είναι συμβατός προς την ανεξαρτησία της κεντρικής τράπεζας, υπό την προϋπόθεση ότι:

- δεν καταλήγει σε παρακώλυση της ανεξαρτησίας των μελών των οργάνων λήψεως αποφάσεων της ΕθνΚΤ,

- γίνεται πλήρως σεβαστό το ειδικό καθεστώς που διέπει τους διοικητές των ΕθνΚΤ ως μέλη των οργάνων λήψεως αποφάσεων της ΕΚΤ και
- τηρούνται οι επιταγές περί εμπιστευτικότητας που απορρέουν από τις διατάξεις του Καταστατικού.

Απαλλαγή των μελών των οργάνων λήψεως αποφάσεων των ΕθνΚΤ από κάθε ευθύνη σε σχέση με την άσκηση των καθηκόντων τους

Καταστατικές διατάξεις που αφορούν την εκ μέρους τρίτων (π.χ. κυβερνήσεων) απαλλαγή των μελών των οργάνων λήψεως αποφάσεων της ΕθνΚΤ από κάθε ευθύνη (π.χ. σε σχέση με τον οικονομικό απολογισμό) πρέπει να περιέχουν επαρκείς ασφαλιστικές δικλίδες ώστε η εξουσία αυτή να μην επηρεάζει δυσμενώς τη δυνατότητα του μέλους της εν λόγω ΕθνΚΤ να αποφασίζει ανεξάρτητα επί θεμάτων σχετικών με το ΕΣΚΤ (ή να υλοποιεί τις αποφάσεις που λαμβάνονται σε επίπεδο ΕΣΚΤ). Συνιστάται η εισαγωγή σχετικής ρητής διάταξης στα καταστατικά των ΕθνΚΤ.

ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ

Η διάταξη του Καταστατικού που διασφαλίζει τη θητεία των μελών των οργάνων λήψεως αποφάσεων των ΕθνΚΤ αποτελεί πρόσθετο εχέγγυο της ανεξαρτησίας των κεντρικών τραπεζών. Οι διοικητές των ΕθνΚΤ είναι μέλη του Γενικού Συμβουλίου της ΕΚΤ και γίνονται μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου από τη στιγμή που τα κράτη-μέλη υιοθετήσουν το ευρώ. Το άρθρο 14.2 του Καταστατικού ορίζει ότι τα καταστατικά των ΕθνΚΤ πρέπει να προβλέπουν ειδικότερα ότι η θητεία του διοικητή δεν θα είναι μικρότερη από πέντε έτη. Το άρθρο επίσης παρέχει προστασία κατά της αυθαίρετης παύσης των διοικητών, ορίζοντας ότι η απαλλαγή από τα καθήκοντά τους είναι δυνατή μόνο εάν δεν πληρούν πλέον τις απαραίτητες προϋποθέσεις για την εκτέλεση των καθηκόντων τους ή εάν διαπράξουν βαρύ παράπτωμα και προβλέπει δυνατότητα προσφυγής στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τα καταστατικά των ΕθνΚΤ θα πρέπει να συμμορφώνονται προς τη διάταξη αυτή κατά τα ακολούθως οριζόμενα.

Το άρθρο 130 της Συνθήκης απαγορεύει στις εθνικές κυβερνήσεις και άλλους οργανισμούς να επηρεάζουν τα μέλη των οργάνων λήψεως αποφάσεων των ΕθνΚΤ κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους. Ειδικότερα, τα κράτη-μέλη δεν πρέπει να επιδιώκουν να επηρεάζουν τα μέλη των οργάνων λήψεως αποφάσεων των ΕθνΚΤ τροποποιώντας

εθνική νομοθεσία ως προς τις αμοιβές τους. Αυτές οι τροποποιήσεις θα πρέπει να ισχύουν μόνο για μελλοντικούς διορισμούς.²⁰

Ελάχιστη διάρκεια της θητείας των διοικητών

Σύμφωνα με το άρθρο 14.2 του Καταστατικού, τα καταστατικά των ΕθνΚΤ πρέπει να προβλέπουν ότι η θητεία του διοικητή δεν θα είναι μικρότερη από πέντε έτη. Αυτό δεν αποκλείει θητεία μεγαλύτερης διάρκειας, ενώ στην περίπτωση θητείας αόριστης διάρκειας, δεν απαιτείται προσαρμογή των καταστατικών εφόσον οι λόγοι παύσης του διοικητή είναι σύμφωνοι με τους αναφερόμενους στο άρθρο 14.2 του Καταστατικού. Εάν η εθνική νομοθεσία προβλέπει ηλικία υποχρεωτικής συνταξιοδότησης, θα πρέπει να εξασφαλίζεται ότι αυτή δεν προκύπτει νωρίτερα από την ελάχιστη διάρκεια της θητείας του διοικητή, όπως αυτή ορίζεται στο 14.2 του Καταστατικού η οποία υπερσχύει κάθε ηλικίας υποχρεωτικής συνταξιοδότησης που ενδεχομένως προβλέπεται για τον διοικητή.²¹ Όταν τροποποιείται το καταστατικό της οικείας ΕθνΚΤ, ο τροποποιητικός νόμος πρέπει να διασφαλίζει τη θητεία του διοικητή και των υπολοίπων μελών των οργάνων λήψεως αποφάσεων που μετέχουν στην εκτέλεση καθηκόντων σχετικών με το ΕΣΚΤ.

Λόγοι παύσης των διοικητών

Τα καταστατικά των ΕθνΚΤ θα πρέπει να εξασφαλίζουν ότι ο διοικητής δεν μπορεί να παυθεί για λόγους πέραν αυτών που προβλέπονται στο άρθρο 14.2 του Καταστατικού. Σκοπός αυτής της επιταγής είναι να αποτρέπει τις αρχές που συμμετέχουν στο διορισμό των διοικητών, ιδίως της κυβέρνησης και του κοινοβουλίου, από το να παύουν τους διοικητές κατά τη διακριτική τους ευχέρεια. Τα καταστατικά των ΕθνΚΤ θα πρέπει είτε να προβλέπουν λόγους παύσης των διοικητών σύμφωνους με τους προβλεπόμενους στο άρθρο 14.2 του Καταστατικού είτε να παραλείπουν οποιαδήποτε αναφορά σε λόγους παύσης (δεδομένου ότι το άρθρο 14.2 έχει ευθεία εφαρμογή). Μετά την εκλογή ή το διορισμό του, ο διοικητής δεν μπορεί να παυθεί παρά μόνο υπό τους όρους που αναφέρονται στο άρθρο 14.2 του Καταστατικού, έστω και αν δεν έχει αναλάβει ακόμη τα καθήκοντά του.

²⁰ Βλ. π.χ τις Γνώμες CON/2010/56, CON/2010/80, CON/2011/104 και CON/2011/106.

²¹ Βλ. Παράγραφο 7, Γνώμη CON/2012/89.

Διασφάλιση της θητείας και λόγοι παύσης των άλλων (πλην των διοικητών) μελών των οργάνων λήψεως αποφάσεων των ΕθνΚΤ που μετέχουν στην εκτέλεση καθηκόντων σχετικών με το ΕΣΚΤ

Η προσωπική ανεξαρτησία μπορεί να τεθεί σε κίνδυνο εάν οι ίδιοι κανόνες που διασφαλίζουν τη θητεία των διοικητών δεν ισχύουν και για τα άλλα μέλη των οργάνων λήψεως αποφάσεων των ΕθνΚΤ που μετέχουν στην εκτέλεση καθηκόντων σχετικών με το ΕΣΚΤ.²² Η υποχρέωση για ανάλογη διασφάλιση και στην περίπτωση αυτών των μελών απορρέει από ποικίλες διατάξεις της Συνθήκης και του Καταστατικού. Το άρθρο 14.2 του Καταστατικού δεν περιορίζει τη διασφάλιση της θητείας μόνο στους διοικητές, ενώ το άρθρο 130 της Συνθήκης και το άρθρο 7 του Καταστατικού αναφέρονται σε “μέλη των οργάνων λήψεως αποφάσεων” των ΕθνΚΤ και όχι ειδικά στους διοικητές. Αυτό ισχύει ιδίως στις περιπτώσεις όπου ο διοικητής είναι πρώτος μεταξύ ίσων σε σχέση με τα άλλα μέλη και με ισότιμη ψήφο ή όταν αυτά τα άλλα μέλη μετέχουν στην εκτέλεση καθηκόντων σχετικών με το ΕΣΚΤ.

Δικαίωμα δικαστικού ελέγχου

Τα μέλη των οργάνων λήψεως αποφάσεων των ΕθνΚΤ πρέπει να έχουν το δικαίωμα προσφυγής ενώπιον ανεξάρτητων δικαστηρίων κατά οποιασδήποτε απόφασης περί παύσεως αυτών, ούτως ώστε να περιορίζονται τα περιθώρια χρήσης διακριτικής ευχέρειας εκ μέρους των πολιτικών οργάνων κατά την αξιολόγηση των λόγων παύσης.

Το άρθρο 14.2 του Καταστατικού ορίζει ότι διοικητής ΕθνΚΤ ο οποίος έχει παυθεί μπορεί να προσβάλει τη σχετική απόφαση ενώπιον του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η εθνική νομοθεσία θα πρέπει είτε να παραπέμπει στο Καταστατικό είτε να παραλείπει οποιαδήποτε αναφορά στο δικαίωμα προσφυγής κατά της απόφασης ενώπιον του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (δεδομένου ότι το άρθρο 14.2 του Καταστατικού έχει ευθεία εφαρμογή).

Η εθνική νομοθεσία θα πρέπει επίσης να προβλέπει ότι δικαίωμα προσφυγής ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων κατά της απόφασης για την παύση έχει και οποιοδήποτε άλλο μέλος των οργάνων λήψεως αποφάσεων της ΕθνΚΤ το οποίο μετέχει στην εκτέλεση καθηκόντων σχετικών με το ΕΣΚΤ. Αυτό το δικαίωμα είναι δυνατόν να ανάγεται σε γενικούς κανόνες δικαίου ή να θεσπίζεται με ειδική διάταξη. Μολονότι είναι δυνατή η

²² Βλ. την παράγραφο 8 της Γνώμης CON/2004/35, την παράγραφο 8 της Γνώμης CON/2005/26, την παράγραφο 3.3 της Γνώμης CON/2006/44, την παράγραφο 2.6 της Γνώμης CON/2006/32 και τις παραγράφους 2.3 και 2.4 της Γνώμης CON/2007/6.

επίκληση των γενικών κανόνων δικαίου, για λόγους ασφάλειας δικαίου θα ήταν σκόπιμο αυτό το δικαίωμα να προβλέπεται και ειδικώς.

Εχέγγυα κατά της σύγκρουσης συμφερόντων

Για να υπάρχει προσωπική ανεξαρτησία, θα πρέπει επίσης να λαμβάνεται μέριμνα ώστε να μην ανακύπτουν συγκρούσεις συμφερόντων μεταξύ των καθηκόντων των μελών των οργάνων λήψεως αποφάσεων των ΕθνΚΤ έναντι της οικείας ΕθνΚΤ (και επίσης των διοικητών έναντι της ΕΚΤ) και άλλων λειτουργιών τις οποίες τυχόν ασκούν τα μέλη των εν λόγω οργάνων λήψεως αποφάσεων, στο πλαίσιο καθηκόντων σχετικών με το ΕΣΚΤ, εφόσον μπορούν να θέσουν σε κίνδυνο την προσωπική τους ανεξαρτησία. Η ιδιότητα του μέλους οργάνου λήψεως αποφάσεων εμπλεκόμενου στην εκτέλεση καθηκόντων σχετικών με το ΕΣΚΤ είναι κατ' αρχήν ασυμβίβαστη προς την άσκηση άλλων λειτουργιών που θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε σύγκρουση συμφερόντων. Ειδικότερα, τα μέλη των οργάνων λήψεως αποφάσεων δεν επιτρέπεται να κατέχουν θέσεις ή να έχουν συμφέροντα που είναι δυνατόν να επηρεάσουν τις δραστηριότητές τους, δηλ. είτε να κατέχουν θέσεις στην εκτελεστική ή νομοθετική λειτουργία του κράτους ή σε περιφερειακές ή τοπικές διοικητικές αρχές είτε να συμμετέχουν σε επιχειρήσεις. Ιδιαίτερη μέριμνα πρέπει να λαμβάνεται ώστε να αποφεύγονται οι δυνητικές συγκρούσεις συμφερόντων στην περίπτωση μελών των οργάνων λήψεως αποφάσεων που δεν διαθέτουν εκτελεστικές αρμοδιότητες.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ

Ακόμη και όταν μια ΕθνΚΤ απολαύει πλήρους ανεξαρτησίας σε λειτουργικό, θεσμικό και προσωπικό επίπεδο (όταν δηλ. αυτή κατοχυρώνεται στο καταστατικό της), η ανεξαρτησία της στο σύνολό της μπορεί να τεθεί σε κίνδυνο εάν δεν διαθέτει επαρκείς οικονομικούς πόρους που να της εξασφαλίζουν αυτονομία κατά την εκπλήρωση της αποστολής της (δηλ. κατά την εκτέλεση των σχετικών με το ΕΣΚΤ καθηκόντων που της ανατίθενται σύμφωνα με τη Συνθήκη και το Καταστατικό).

Τα κράτη-μέλη δεν πρέπει να περιάγουν τις ΕθνΚΤ σε κατάσταση ανεπάρκειας οικονομικών πόρων ώστε αυτές να αδυνατούν να ασκήσουν τα καθήκοντά τους που αφορούν κατά περίπτωση είτε το ΕΣΚΤ είτε το Ευρωσύστημα. Σημειωτέον ότι το άρθρο 28.1 και το άρθρο 30.4 του Καταστατικού προβλέπουν ότι η ΕΚΤ έχει τη δυνατότητα να ζητά από τις ΕθνΚΤ να καταβάλλουν πρόσθετες εισφορές στο κεφάλαιό της και να

προβαίνουν σε περαιτέρω μεταβιβάσεις συναλλαγματικών διαθεσίμων.²³ Επιπλέον, το άρθρο 33.2 του Καταστατικού προβλέπει²⁴ ότι σε περίπτωση ζημίας της ΕΚΤ και κατά την έκταση που το γενικό αποθεματικό της δεν επαρκεί για την πλήρη κάλυψή της, η ζημία είναι δυνατόν, με απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου της ΕΚΤ, να συμψηφίζεται προς το νομισματικό εισόδημα του αντίστοιχου οικονομικού έτους κατ' αναλογίαν και μέχρι του ποσού που κατανέμεται σε κάθε ΕθνΚΤ. Η αρχή της οικονομικής ανεξαρτησίας σημαίνει ότι η συμμόρφωση προς αυτές τις διατάξεις δεν θίγει την ικανότητα των ΕθνΚΤ να ασκούν τις λειτουργίες τους.

Επιπλέον, η αρχή της οικονομικής ανεξαρτησίας συνεπάγεται ότι οι ΕθνΚΤ πρέπει να διαθέτουν επαρκείς πόρους για να ασκούν όχι μόνο τα καθήκοντά τους που αφορούν το ΕΣΚΤ, αλλά και τα εθνικά τους καθήκοντα (π.χ. να καλύπτουν τις διοικητικές τους δαπάνες και το κόστος των δικών τους εργασιών).

Για όλους τους ανωτέρω λόγους, η αρχή της οικονομικής ανεξαρτησίας συνεπάγεται επίσης ότι μια ΕθνΚΤ πρέπει να διαθέτει πάντοτε επαρκή ίδια κεφάλαια. Συγκεκριμένα, πρέπει να αποφεύγονται περιπτώσεις όπου για παρατεταμένη χρονική περίοδο τα ίδια κεφάλαια της ΕθνΚΤ υπολείπονται του ιδρυτικού της κεφαλαίου ή και είναι αρνητικά, συμπεριλαμβανομένων των περιπτώσεων όπου ζημίες που υπερβαίνουν το ύψος του ιδρυτικού κεφαλαίου και των αποθεματικών μεταφέρονται στην επόμενη χρήση. Σε μια τέτοια κατάσταση μπορεί να επηρεαστεί αρνητικά η ικανότητα μιας ΕθνΚΤ να εκτελεί τα καθήκοντά της σε επίπεδο ΕΣΚΤ αλλά και σε εθνικό επίπεδο. Επιπλέον, η κατάσταση αυτή μπορεί να επηρεάσει την αξιοπιστία της νομισματικής πολιτικής του Ευρωσυστήματος. Ως εκ τούτου, σε περίπτωση που τα ίδια κεφάλαια μιας ΕθνΚΤ υποχωρήσουν σε επίπεδο κάτω του ιδρυτικού της κεφαλαίου ή σε αρνητικό επίπεδο, το αντίστοιχο κράτος-μέλος θα πρέπει να παράσχει στην ΕθνΚΤ ένα κατάλληλο ποσό τουλάχιστον ίσο με το ιδρυτικό της κεφάλαιο εντός εύλογου χρονικού διαστήματος, προκειμένου να εξασφαλιστεί η συμμόρφωση προς την αρχή της οικονομικής ανεξαρτησίας. Όσον αφορά την ΕΚΤ, η σημασία του εν λόγω ζητήματος αναγνωρίστηκε από το Συμβούλιο με την έκδοση του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1009/2000 του Συμβουλίου της 8ης Μαΐου 2000 σχετικά με τις αυξήσεις κεφαλαίου της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας.²⁵ Ο εν λόγω κανονισμός επιτρέπει στο Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΚΤ να

²³ Το άρθρο 30.4 του Καταστατικού ισχύει μόνο εντός του Ευρωσυστήματος.

²⁴ Το άρθρο 33.2 του Καταστατικού ισχύει μόνο εντός του Ευρωσυστήματος.

²⁵ ΕΕ L 115 της 16.05.00, σελ. 1

αποφασίζει αύξηση του κεφαλαίου σε κάποια χρονική στιγμή στο μέλλον, προκειμένου η κεφαλαιακή της βάση να παραμένει επαρκής για την υποστήριξη των λειτουργιών της ΕΚΤ²⁶, οι δε ΕθνΚΤ θα πρέπει να έχουν την οικονομική δυνατότητα να ανταποκριθούν σε τέτοια απόφαση της ΕΚΤ.

Η έννοια της οικονομικής ανεξαρτησίας θα πρέπει να κρίνεται με γνώμονα το αν τρίτοι μπορούν να ασκούν είτε άμεση είτε έμμεση επιρροή όχι μόνο στα καθήκοντα της ΕθνΚΤ, αλλά και στην ικανότητά της – τόσο τη λειτουργική, από την άποψη του ανθρώπινου δυναμικού, όσο και την οικονομική, από την άποψη των κατάλληλων οικονομικών πόρων – να εκπληρώνει την αποστολή της. Στο πλαίσιο αυτό, ιδιαίτερη σημασία έχουν οι ακόλουθες τέσσερις πτυχές της οικονομικής ανεξαρτησίας, μερικές από τις οποίες προσδιορίστηκαν αναλυτικά μόλις πρόσφατα.²⁷ Πρόκειται για τα χαρακτηριστικά της οικονομικής ανεξαρτησίας ως προς τα οποία οι ΕθνΚΤ είναι περισσότερο ευάλωτες σε έξωθεν επιρροές.

Καθορισμός του προϋπολογισμού

Εάν τρίτος έχει εξουσία να καθορίζει ή να επηρεάζει τον προϋπολογισμό της ΕθνΚΤ, αυτό είναι ασύμβατο προς την οικονομική ανεξαρτησία, εκτός εάν η νομοθεσία περιέχει ρήτρα διασφάλισης σύμφωνα με την οποία η εξουσία αυτή δεν θίγει τους οικονομικούς πόρους που είναι απαραίτητοι για την εκτέλεση των σχετικών με το ΕΣΚΤ καθηκόντων της ΕθνΚΤ.

Λογιστικοί κανόνες

Οι λογαριασμοί θα πρέπει να καταρτίζονται σύμφωνα με γενικούς λογιστικούς κανόνες ή σύμφωνα με κανόνες που έχουν οριστεί από τα όργανα λήψεως αποφάσεων της ΕθνΚΤ. Σε περίπτωση που αυτοί οι κανόνες ορίζονται από τρίτους, τότε θα πρέπει τουλάχιστον να λαμβάνονται υπόψη τα προταθέντα από τα όργανα λήψεως αποφάσεων της ΕθνΚΤ.

Οι ετήσιοι λογαριασμοί πρέπει να εγκρίνονται από τα όργανα λήψεως αποφάσεων της ΕθνΚΤ, με τη συνδρομή ανεξάρτητων ελεγκτών, και είναι δυνατόν να υπόκεινται σε εκ των υστέρων έγκριση από τρίτους (π.χ. την κυβέρνηση ή το κοινοβούλιο). Τα όργανα

²⁶ Απόφαση ΕΚΤ/2010/26 της 13ης Δεκεμβρίου 2010 σχετικά με την αύξηση του κεφαλαίου της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΕ L 11, 15.1.2011, σελ. 53)

²⁷ Οι κυριότερες γνώμες διαπλαστικού χαρακτήρα που εξέδωσε η ΕΚΤ επ' αυτού του θέματος είναι οι εξής: CON/2002/16, CON/2003/22, CON/2003/27, CON/2004/1, CON/2006/38, CON/2006/47, CON/2007/8, CON/2008/13, CON/2008/68 και CON/2009/32.

λήψεως αποφάσεων της ΕθνΚΤ θα πρέπει να μπορούν να αποφασίζουν επί του υπολογισμού των κερδών ανεξάρτητα και σύμφωνα με επαγγελματικά πρότυπα.

Όταν οι εργασίες μιας ΕθνΚΤ υπόκεινται στον έλεγχο εκ μέρους κρατικής ελεγκτικής υπηρεσίας ή άλλου παρόμοιου οργάνου επιφορτισμένου με τον έλεγχο της διαχείρισης των δημόσιων οικονομικών, το αντικείμενο του ελέγχου πρέπει να καθορίζεται σαφώς από το σχετικό νομικό πλαίσιο και να μη θίγει τις δραστηριότητες του ανεξάρτητου εξωτερικού ελεγκτή της ΕθνΚΤ²⁸ και επιπλέον, σύμφωνα με την αρχική της θεσμικής ανεξαρτησίας, πρέπει να συνάδει προς την απαγόρευση της παροχής υποδείξεων προς τις ΕθνΚΤ και τα όργανα λήψεως αποφάσεων αυτών και να μη συγκρούεται με τα καθήκοντα της ΕθνΚΤ που σχετίζονται με το ΕΣΚΤ.²⁹ Ο έλεγχος εκ μέρους της κρατικής αρχής δεν πρέπει να βασίζεται σε πολιτικά κριτήρια, πρέπει να είναι ανεξάρτητος και να ακολουθεί αμιγώς επαγγελματικά πρότυπα.

Διανομή των κερδών, κεφάλαιο των ΕθνΚΤ και σχηματισμός προβλέψεων

Όσον αφορά τη διανομή των κερδών, το καταστατικό της ΕθνΚΤ μπορεί να ορίζει με ποιο τρόπο διανέμονται τα κέρδη της. Εάν δεν υπάρχουν τέτοιου είδους διατάξεις, η απόφαση σχετικά με τη διάθεση των κερδών πρέπει να λαμβάνεται από τα όργανα λήψεως αποφάσεων της ΕθνΚΤ με επαγγελματικά κριτήρια και δεν πρέπει να υπόκειται στη διακριτική ευχέρεια τρίτων, εκτός εάν με ρητή διάταξη κατοχυρώνεται ότι η εν λόγω διακριτική ευχέρεια δεν θίγει τους οικονομικούς πόρους που είναι αναγκαίοι για την εκτέλεση των σχετικών με το ΕΣΚΤ καθηκόντων της ΕθνΚΤ.

Μεταφορά κερδών στον κρατικό προϋπολογισμό επιτρέπεται μόνο εφόσον έχουν καλυφθεί τυχόν συσσωρευθείσες ζημιές προηγούμενων ετών³⁰ και έχουν σχηματιστεί οι προβλέψεις που κρίνονται απαραίτητες για τη διασφάλιση της πραγματικής αξίας του κεφαλαίου της ΕθνΚΤ και του ενεργητικού της. Δεν επιτρέπονται προσωρινά ή ad hoc νομοθετικά μέτρα που ισοδυναμούν με παροχή υποδείξεων προς τις ΕθνΚΤ σε σχέση με την κατανομή των κερδών τους.³¹ Ομοίως, η επιβολή φόρου στα μη πραγματοποιηθέντα κεφαλαιακά κέρδη μιας ΕθνΚΤ θα συνιστούσε παραβίαση της αρχής της οικονομικής ανεξαρτησίας.³²

²⁸ Όσον αφορά τις δραστηριότητες των ανεξάρτητων εξωτερικών ελεγκτών των ΕθνΚΤ, βλ. το άρθρο 27.1 του Καταστατικού.

²⁹ Γνώμες CON2010/9 και CON/2011/53.

³⁰ Γνώμη CON/2009/85.

³¹ Γνώμη CON/2009/26.

³² Γνώμες CON/2009/63 και CON/2009/59.

Δεν επιτρέπεται στα κράτη-μέλη να επιβάλλουν μειώσεις του κεφαλαίου των ΕθνΚΤ χωρίς να λαμβάνουν πρώτα τη σύμφωνη γνώμη των οργάνων λήψεως αποφάσεων της ΕθνΚΤ, ούτως ώστε να εξασφαλίζεται ότι η ΕθνΚΤ διατηρεί επαρκείς οικονομικούς πόρους για την εκτέλεση της αποστολής της ως μέλους του ΕΣΚΤ σύμφωνα με το άρθρο 127(2) της Συνθήκης και το Καταστατικό. Για τον ίδιο λόγο, οποιαδήποτε τροποποίηση των κανονισμών διανομής των κερδών μιας ΕθνΚΤ μπορεί να προταθεί και να αποφασιστεί μόνο σε συνεργασία με την αντίστοιχη ΕθνΚΤ, η οποία είναι η κατ' εξοχήν αρμόδια να αξιολογήσει το απαιτούμενο επίπεδο αποθεματικού κεφαλαίου της.³³ Όσον αφορά το σχηματισμό προβλέψεων ή περιθωρίων ασφαλείας, οι ΕθνΚΤ πρέπει να είναι ελεύθερες να σχηματίζουν ανεξάρτητα προβλέψεις για να διασφαλίζουν την πραγματική αξία του κεφαλαίου και του ενεργητικού τους. Επίσης, τα κράτη-μέλη δεν δύνανται να αποτρέψουν το σχηματισμό αποθεματικού κεφαλαίου από τις ΕθνΚΤ στο επίπεδο που είναι αναγκαίο για να εκτελούν τα καθήκοντά τους ως μέλη του ΕΣΚΤ.³⁴

Οικονομική ευθύνη για τις εποπτικές αρχές

Στα περισσότερα κράτη-μέλη οι αρχές που είναι αρμόδιες για την εποπτεία του χρηματοπιστωτικού τομέα υπάγονται υπηρεσιακά στην οικεία ΕθνΚΤ. Όταν οι αρχές αυτές υπόκεινται στις ανεξάρτητες αποφάσεις της ΕθνΚΤ, δεν υφίσταται πρόβλημα. Όταν όμως η νομοθεσία προβλέπει ότι οι εν λόγω εποπτικές αρχές αποφασίζουν αυτοτελώς, είναι σημαντικό οι αποφάσεις τους να μη θέτουν σε κίνδυνο τα οικονομικά της ΕθνΚΤ ως συνόλου. Σ' αυτές τις περιπτώσεις, η εθνική νομοθεσία πρέπει να επιτρέπει στην ΕθνΚΤ τον τελικό έλεγχο κάθε απόφασης των εποπτικών αρχών που θα μπορούσε να επηρεάσει την ανεξαρτησία της, ιδίως την οικονομική.

Αυτονομία σε θέματα προσωπικού

Τα κράτη-μέλη δεν επιτρέπεται να περιορίζουν τη δυνατότητα της ΕθνΚΤ να προσλαμβάνει και να απασχολεί το αναγκαίο εξειδικευμένο προσωπικό ώστε να εκπληρώνει ανεξάρτητα τα καθήκοντα που της ανατίθενται από τη Συνθήκη και το Καταστατικό. Επίσης, δεν είναι επιτρεπτό η ΕθνΚΤ να περιέρχεται σε κατάσταση τέτοια ώστε να έχει περιορισμένο ή μηδενικό έλεγχο επί του προσωπικού της ή η κυβέρνηση κράτους-μέλους να είναι σε θέση να επηρεάζει την πολιτική της ΕθνΚΤ σε θέματα προσωπικού.³⁵ Τυχόν τροποποίηση των νομοθετικών διατάξεων που διέπουν τις αποδοχές

³³ Γνώμες CON/2009/83 και CON/2009/53.

³⁴ Γνώμη CON/2009/26.

³⁵ Γνώμη CON/2008/9, Γνώμη CON/2008/10 και Γνώμη CON/2012/89.

των μελών των οργάνων λήψεως αποφάσεων και των υπαλλήλων μιας ΕθνΚΤ πρέπει να αποφασίζεται σε στενή και ουσιαστική συνεργασία με την ΕθνΚΤ και να λαμβάνονται δεόντως υπόψη οι απόψεις της ΕθνΚΤ, ώστε αυτή να μπορεί να συνεχίσει να εκτελεί ανεξάρτητα τα καθήκοντά της.³⁶ Η αυτονομία σε θέματα προσωπικού εκτείνεται σε θέματα που αφορούν τις συντάξεις του προσωπικού.

Δικαιώματα κυριότητας και λοιπά περιουσιακά δικαιώματα

Το δικαίωμα τρίτων να παρεμβαίνουν ή να παρέχουν υποδείξεις στις ΕθνΚΤ σε σχέση με την περιουσία των ΕθνΚΤ είναι ασύμβατο προς την αρχή της οικονομικής ανεξαρτησίας.

2.2.4 ΕΜΠΙΣΤΕΥΤΙΚΟΤΗΤΑ

Η υποχρέωση τήρησης του επαγγελματικού απορρήτου που επιβάλλεται στο προσωπικό της ΕΚΤ και των ΕθνΚΤ βάσει του άρθρου 37 του Καταστατικού μπορεί να οδηγεί στην πρόβλεψη ανάλογων διατάξεων στα καταστατικά των ΕθνΚΤ ή στη νομοθεσία των κρατών-μελών. Η υπεροχή του δικαίου της ΕΕ και των κανόνων που θεσπίζονται βάσει αυτού συνεπάγεται επίσης ότι η εθνική νομοθεσία για την πρόσβαση τρίτων σε έγγραφα δεν επιτρέπεται να οδηγεί σε παραβιάσεις του καθεστώτος εμπιστευτικότητας του ΕΣΚΤ. Η πρόσβαση κρατικής ελεγκτικής υπηρεσίας ή παρόμοιου οργάνου στις πληροφορίες και τα έγγραφα της ΕθνΚΤ πρέπει να είναι περιορισμένη και να μη θίγει το καθεστώς εμπιστευτικότητας του ΕΣΚΤ στο οποίο υπόκεινται τα μέλη των οργάνων λήψεως αποφάσεων και το προσωπικό της ΕθνΚΤ. Οι ΕθνΚΤ πρέπει να εξασφαλίζουν ότι τα εν λόγω όργανα προστατεύουν την εμπιστευτικότητα των κοινοποιούμενων πληροφοριών και εγγράφων στον ίδιο βαθμό με τις ΕθνΚΤ.

2.2.5 ΑΠΑΓΟΡΕΥΣΗ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΜΙΑΚΗΣ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ

Όσον αφορά την απαγόρευση της νομισματικής χρηματοδότησης και της προνομιακής πρόσβασης, η εθνική νομοθεσία των κρατών-μελών που εντάχθηκαν στην ΕΕ το 2004 ή το 2007 έπρεπε να προσαρμοστεί ούτως ώστε να είναι συμβατή προς τις συναφείς διατάξεις της Συνθήκης και του Καταστατικού με ισχύ από 1ης Μαΐου 2004 και από 1ης Ιανουαρίου 2007 αντιστοίχως. Η Σουηδία ήταν υποχρεωμένη να θέσει σε ισχύ τις αναγκαίες προσαρμογές μέχρι την 1η Ιανουαρίου 1995.

³⁶ Οι κυριότερες γνώμες είναι οι εξής: CON/2010/42, CON/2010/51, CON/2010/56, CON/2010/69, CON/2010/80, CON/2011/104, CON/2011/106 CON/2012/6 και CON/2012/86.

2.2.5.1 ΑΠΑΓΟΡΕΥΣΗ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ

Η απαγόρευση της νομισματικής χρηματοδότησης προβλέπεται στο άρθρο 123(1) της Συνθήκης, το οποίο απαγορεύει τις υπεραναλήψεις ή οποιουδήποτε άλλου είδους πιστωτικές διευκολύνσεις από την ΕΚΤ ή από τις ΕθνΚΤ των κρατών-μελών προς θεσμικά και λοιπά όργανα ή οργανισμούς της ΕΕ, κεντρικές κυβερνήσεις, περιφερειακές, τοπικές ή άλλες δημόσιες αρχές, άλλους οργανισμούς δημοσίου δικαίου ή δημόσιες επιχειρήσεις των κρατών-μελών, καθώς και την απευθείας αγορά, από την ΕΚΤ ή τις ΕθνΚΤ, χρεογράφων από τους παραπάνω οργανισμούς ή φορείς. Η Συνθήκη περιέχει μια εξαίρεση από αυτή την απαγόρευση: η απαγόρευση δεν ισχύει προκειμένου για πιστωτικά ιδρύματα του δημόσιου τομέα τα οποία, στο πλαίσιο της παροχής ρευστών διαθεσίμων εκ μέρους των κεντρικών τραπεζών, πρέπει να εξομοιώνονται προς τα ιδιωτικά πιστωτικά ιδρύματα (άρθρο 123(2) της Συνθήκης). Επίσης, η ΕΚΤ και οι ΕθνΚΤ μπορούν να ενεργούν ως δημοσιονομικοί αντιπρόσωποι για λογαριασμό των ως άνω φορέων του δημόσιου τομέα (άρθρο 21.2 του Καταστατικού). Το ακριβές πεδίο εφαρμογής της απαγόρευσης της νομισματικής χρηματοδότησης αποσαφηνίζεται περαιτέρω στον Κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 3603/93 της 13ης Δεκεμβρίου 1993 για τον προσδιορισμό των εννοιών που είναι αναγκαίες για την εφαρμογή των απαγορεύσεων που αναφέρονται στο άρθρο 104 και 104β(1) της Συνθήκης ίδρυσης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας,³⁷ ο οποίος καθιστά σαφές ότι η απαγόρευση περιλαμβάνει κάθε χρηματοδότηση υποχρεώσεων του δημόσιου τομέα έναντι τρίτων.

Η απαγόρευση της νομισματικής χρηματοδότησης είναι θεμελιώδους σημασίας στο βαθμό που διασφαλίζει ότι δεν παρακωλύεται ο πρωταρχικός στόχος της νομισματικής πολιτικής (δηλ. η διατήρηση της σταθερότητας των τιμών). Επιπλέον, η χρηματοδότηση του δημόσιου τομέα μέσω της κεντρικής τράπεζας ελαττώνει την πίεση για δημοσιονομική πειθαρχία. Ως εκ τούτου, η απαγόρευση πρέπει να ερμηνεύεται διασταλτικά, ώστε να διασφαλίζεται η αυστηρή εφαρμογή της, με την επιφύλαξη των συγκεκριμένων και μόνο εξαιρέσεων που προβλέπονται περιοριστικώς στο άρθρο 123(2) της Συνθήκης και στον Κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 3603/93. Έτσι, παρόλο που το άρθρο 123(1) της Συνθήκης αναφέρεται συγκεκριμένα σε “πιστωτικές διευκολύνσεις”, δηλ. με υποχρέωση αποπληρωμής του κεφαλαίου, η απαγόρευση ισχύει κατά μείζονα λόγο και για άλλες μορφές χρηματοδότησης, δηλ. χωρίς την υποχρέωση αποπληρωμής.

³⁷ ΕΕ L 332, 31.12.1993, σελ.1. Τα άρθρα 104 και 104β(1), της Συνθήκης ίδρυσης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας επαναριθμήθηκαν ως άρθρα 123 και 125(1), της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η γενική θέση της ΕΚΤ όσον αφορά τη συμβατότητα της εθνικής νομοθεσίας προς την απαγόρευση διαμορφώθηκε κατά κύριο λόγο στο πλαίσιο των διαβουλεύσεων των κρατών-μελών με την ΕΚΤ επί προτεινόμενων νομοθετικών ρυθμίσεων βάσει των άρθρων 127(4) και 282(5) της Συνθήκης.³⁸

ΕΘΝΙΚΕΣ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΠΟΥ ΜΕΤΑΦΕΡΟΥΝ ΣΤΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΤΗΝ ΑΠΑΓΟΡΕΥΣΗ ΤΗΣ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ

Γενικώς, το άρθρο 123 της Συνθήκης, όπως συμπληρώθηκε με τον Κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 3603/93, δεν είναι απαραίτητο να μεταφερθεί στην εθνική νομοθεσία διότι και τα δύο αυτά νομοθετήματα έχουν ευθεία εφαρμογή. Εάν πάντως αυτές οι ευθείες εφαρμογές διατάξεις της ΕΕ αναπαράγονται σε εθνικές νομοθετικές διατάξεις, αυτές δεν επιτρέπεται να περιορίζουν το πεδίο εφαρμογής της απαγόρευσης της νομισματικής χρηματοδότησης ούτε να διευρύνουν το φάσμα των εξαιρέσεων που προβλέπει το δίκαιο της ΕΕ. Παραδείγματος χάριν, διάταξη της εθνικής νομοθεσίας που προβλέπει τη χρηματοδότηση από την ΕθνΚΤ οικονομικών υποχρεώσεων του οικείου κράτους-μέλους έναντι διεθνών οικονομικών οργανισμών (πλην του ΔΝΤ, που εξαιρείται σύμφωνα με τον Κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 3603/93) ή έναντι τρίτων χωρών δεν είναι συμβατή προς την απαγόρευση της νομισματικής χρηματοδότησης.

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΤΟΜΕΑ Ή ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΩΝ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΤΟΜΕΑ ΕΝΑΝΤΙ ΤΡΙΤΩΝ

Η εθνική νομοθεσία δεν επιτρέπεται να απαιτεί από την οικεία ΕθνΚΤ να χρηματοδοτεί φορείς του δημόσιου τομέα για την εκτέλεση των καθηκόντων τους ούτε ανειλημμένες υποχρεώσεις του δημόσιου τομέα έναντι τρίτων. Παραδείγματος χάριν, δεν είναι συμβατές προς την απαγόρευση της νομισματικής χρηματοδότησης εθνικές νομοθετικές ρυθμίσεις που θεσπίζουν δυνατότητα ή υποχρέωση της ΕθνΚΤ να χρηματοδοτεί δικαστικά ή οιονεί δικαστικά όργανα τα οποία είναι ανεξάρτητα από την ΕθνΚΤ και λειτουργούν ως προέκταση του κράτους. Η ανάμιξη της ΕΚΤ δεν θα πρέπει να εκτείνεται πέρα από την παροχή συμβουλών σχετικά με τη χρηματοδότηση του δημόσιου τομέα ή τις υποχρεώσεις του δημόσιου τομέα έναντι τρίτων.³⁹ Επιπλέον, σύμφωνα με την απαγόρευση της νομισματικής χρηματοδότησης, οι ΕθνΚΤ δεν επιτρέπεται να χρηματοδοτούν ταμεία εξυγίανσης πιστωτικών ιδρυμάτων ή ταμεία εγγύησης

³⁸ Βλ. την Έκθεση για τη Σύγκλιση 2008, σελ. 26-27, υποσημείωση 13, στην οποία παρατίθεται κατάλογος γνώμων διαπλαστικού χαρακτήρα που εξέδωσαν το ΕΝΙ/η ΕΚΤ μεταξύ Μαΐου 1995 και Μαρτίου 2008. CON/2008/46, CON/2008/80, CON/2009/59 και CON/2010/4.

³⁹ Γνώμη CON/2012/85.

καταθέσεων.⁴⁰ Η ΕΚΤ δεν μπορεί να παρέχει μεταβατική χρηματοδότηση προκειμένου να διευκολύνει ένα κράτος-μέλος να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις του που απορρέουν από την παροχή κρατικών εγγυήσεων για υποχρεώσεις τραπεζών.⁴¹ Ωστόσο, η διάθεση πόρων από μια ΕθνΚΤ σε μια εποπτική αρχή δεν προκαλεί ανησυχίες σχετικά με την απαγόρευση της νομισματικής χρηματοδότησης, στο βαθμό που η ΕθνΚΤ με αυτό τον τρόπο χρηματοδοτεί την εκτέλεση νόμιμου εποπτικού καθήκοντος βάσει της εθνικής νομοθεσίας και στο πλαίσιο της αποστολής της ή εφόσον η ΕθνΚΤ έχει τη δυνατότητα να συμβάλλει και να επηρεάζει τις αποφάσεις των εποπτικών αρχών.⁴² Επίσης, η διανομή των κερδών της κεντρικής τράπεζας που δεν έχουν πλήρως πραγματοποιηθεί, λογιστικοποιηθεί και ελεγχθεί δεν συνάδει προς την απαγόρευση της νομισματικής χρηματοδότησης. Προκειμένου να τηρείται η απαγόρευση της νομισματικής χρηματοδότησης, το ποσό που μεταφέρεται στον κρατικό προϋπολογισμό με βάση τους ισχύοντες κανόνες περί διανομής κερδών δεν επιτρέπεται να προέρχεται, έστω και εν μέρει, από το αποθεματικό της ΕθνΚΤ. Συνεπώς, οι κανόνες περί διανομής κερδών δεν πρέπει να θίγουν το αποθεματικό της ΕθνΚΤ. Επιπλέον, όταν περιουσιακά στοιχεία της ΕθνΚΤ μεταβιβάζονται στο Δημόσιο, πρέπει να υπάρχει τίμημα που να αντιστοιχεί στην αγοραία αξία αυτών και η μεταβίβαση πρέπει να γίνεται ταυτόχρονα με την καταβολή του τιμήματος.⁴³

Ομοίως, δεν επιτρέπονται οι παρεμβάσεις στην εκτέλεση άλλων καθηκόντων του Ευρωσυστήματος, όπως η διαχείριση των συναλλαγματικών διαθεσίμων, με την επιβολή φορολογίας επί θεωρητικών και μη πραγματοποιηθέντων κεφαλαιακών κερδών.⁴⁴

ΑΝΑΛΗΨΗ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΩΝ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΤΟΜΕΑ

Εθνική νομοθετική διάταξη που απαιτεί από την οικεία ΕθνΚΤ την ανάληψη των υποχρεώσεων ενός άλλοτε αυτοτελούς δημόσιου φορέα, λόγω της αναδιοργάνωσης ορισμένων αρμοδιοτήτων και καθηκόντων σε εθνικό επίπεδο (π.χ. στο πλαίσιο της μεταβίβασης στην ΕθνΚΤ ορισμένων εποπτικών καθηκόντων που άλλοτε υπάγονταν στην αρμοδιότητα του κράτους ή αυτοτελών δημόσιων αρχών ή φορέων), χωρίς παράλληλα να προβλέπει ότι η ΕθνΚΤ δεν ευθύνεται για τυχόν οικονομικές οφειλές που απορρέουν από

⁴⁰ 2 Γνώμες CON/2010/103 και CON/2012/22.

⁴¹ Γνώμη CON/2012/4.

⁴² Γνώμη CON/2010/4.

⁴³ Γνώμες CON2010/91 και CON/2012/99.

⁴⁴ Γνώμη CON/2009/63.

τις προηγούμενες δραστηριότητες των εν λόγω φορέων, δεν είναι συμβατή προς την απαγόρευση της νομισματικής χρηματοδότησης.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΠΡΟΣ ΠΙΣΤΩΤΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ Ή/ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥΣ

Εθνική νομοθετική διάταξη που προβλέπει τη χρηματοδότηση πιστωτικών ιδρυμάτων από την ΕθνΚΤ, η οποία παρέχεται ανεξάρτητα και κατά την απόλυτη διακριτική ευχέρεια της ΕθνΚΤ, πέραν της χρηματοδότησης που εμπίπτει στις αρμοδιότητές της ως κεντρικής τράπεζας (π.χ. στο πλαίσιο της νομισματικής πολιτικής, των συστημάτων πληρωμών ή παρεμβάσεων προσωρινού χαρακτήρα για την ενίσχυση της ρευστότητας), και ειδικότερα την ενίσχυση αφερέγγυων πιστωτικών ιδρυμάτων ή/και άλλων χρηματοπιστωτικών οργανισμών, είναι ασυμβίβαστη προς την απαγόρευση της νομισματικής χρηματοδότησης.

Αυτό ισχύει ιδίως στην περίπτωση ενίσχυσης αφερέγγυων πιστωτικών ιδρυμάτων. Το σκεπτικό είναι ότι η χρηματοδότηση ενός αφερέγγυου πιστωτικού ιδρύματος από μία ΕθνΚΤ θα ισοδυναμούσε με ανάληψη από την ΕθνΚΤ ενός καθήκοντος που ανήκει στο Δημόσιο. Οι ίδιες ανησυχίες ισχύουν αναφορικά με τη χρηματοδότηση από το Ευρωσύστημα ενός πιστωτικού ιδρύματος που έχει ανακεφαλαιοποιηθεί προκειμένου να αποκαταστήσει τη φερεγγυότητά του, με άμεση τοποθέτηση κρατικών χρεογράφων ελλείψει εναλλακτικών πηγών χρηματοδότησης από την αγορά (εφεξής “χρεόγραφα για σκοπούς ανακεφαλαιοποίησης”), τα δε εν λόγω χρεόγραφα πρόκειται να χρησιμοποιηθούν ως ασφάλεια. Σε μια τέτοια περίπτωση κεφαλαιακής ενίσχυσης ενός πιστωτικού ιδρύματος από το κράτος διά της άμεσης τοποθέτησης χρεογράφων για σκοπούς ανακεφαλαιοποίησης, η μεταγενέστερη χρήση των εν λόγω χρεογράφων ως ασφάλειας για πράξεις παροχής ρευστότητας από την κεντρική τράπεζα εγείρει ζητήματα νομισματικής χρηματοδότησης.⁴⁵

Η έκτακτη παροχή ρευστότητας (Emergency Liquidity Assistance – ELA) από μία ΕθνΚΤ, η οποία χορηγείται ανεξάρτητα και κατά την απόλυτη διακριτική ευχέρεια της ΕθνΚΤ σε φερέγγυα πιστωτικά ιδρύματα έναντι εξασφάλισης με τη μορφή κρατικής εγγύησης, πρέπει να πληροί τα ακόλουθα κριτήρια: (α) να διασφαλίζεται ότι η χρηματοδότηση που παρέχεται από την ΕθνΚΤ είναι όσο το δυνατόν πιο βραχυπρόθεσμη, (β) η έκτακτη χρηματοδότηση να υπαγορεύεται από λόγους διαφύλαξης της συστημικής

⁴⁵ Γνώμες CON/2010/50, CON/2012/64 και CON/2012/71.

σταθερότητας, (γ) να μην υπάρχουν αμφιβολίες ως προς τη νομική ισχύ και το εκτελεστικό της κρατικής εγγύησης βάσει του εφαρμοστέου εθνικού δικαίου και (δ) να μην υπάρχουν αμφιβολίες ως προς την οικονομική επάρκεια της κρατικής εγγύησης, η οποία θα καλύπτει τόσο το κεφάλαιο όσο και τους τόκους των δανείων.⁴⁶

Προς το σκοπό αυτό, θα πρέπει να εξεταστεί το ενδεχόμενο ενσωμάτωσης παραπομπών στο άρθρο 123 της Συνθήκης.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΠΡΟΣ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΤΩΝ ΚΑΤΑΘΕΣΕΩΝ ΚΑΙ ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΗΣ ΤΩΝ ΕΠΕΝΔΥΤΩΝ

Η οδηγία για τα συστήματα εγγύησης των καταθέσεων⁴⁷ και η οδηγία για τα συστήματα αποζημίωσης των επενδυτών⁴⁸ προβλέπουν ότι το κόστος της χρηματοδότησης των συστημάτων εγγύησης των καταθέσεων και των συστημάτων αποζημίωσης των επενδυτών πρέπει να βαρύνει τα ίδια τα πιστωτικά ιδρύματα και τις εταιρίες επενδύσεων, αντίστοιχα. Εθνική νομοθετική διάταξη η οποία προβλέπει ότι η ΕθνΚΤ χρηματοδοτεί εθνικό δημόσιο σύστημα εγγύησης των καταθέσεων που καλύπτει πιστωτικά ιδρύματα ή εθνικό σύστημα αποζημίωσης των επενδυτών που καλύπτει εταιρίες επενδύσεων είναι συμβατή προς την απαγόρευση της νομισματικής χρηματοδότησης μόνο εφόσον έχει βραχυχρόνιο χαρακτήρα, αποσκοπεί στην αντιμετώπιση επειγουσών καταστάσεων, υπαγορεύεται για λόγους προστασίας της συστημικής σταθερότητας και οι συναφείς αποφάσεις παραμένουν στη διακριτική ευχέρεια της ΕθνΚΤ. Προς το σκοπό αυτό, θα πρέπει να εξεταστεί το ενδεχόμενο ενσωμάτωσης παραπομπών στο άρθρο 123 της Συνθήκης. Όταν μια ΕθνΚΤ ασκεί τη διακριτική της ευχέρεια όσον αφορά τη χορήγηση δανείου, πρέπει να διασφαλίζει ότι δεν αναλαμβάνει de facto καθήκον του Δημοσίου.⁴⁹ Ειδικότερα, η στήριξη συστημάτων εγγύησης των καταθέσεων από την κεντρική τράπεζα δεν πρέπει να ισοδυναμεί με συστηματική πράξη προχρηματοδότησης.⁵⁰

Επιπλέον, σύμφωνα με την απαγόρευση της νομισματικής χρηματοδότησης, οι ΕθνΚΤ δεν επιτρέπεται να χρηματοδοτούν ταμεία εξυγίανσης πιστωτικών ιδρυμάτων. Όταν μια

⁴⁶ Γνώμη CON/2012/4, υποσημείωση 42 που παραπέμπει σε άλλες σχετικές Γνώμες επί του θέματος.

⁴⁷ Αιτιολογική σκέψη 23 της Οδηγίας 94/19/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 30ής Μαΐου 1994 περί των συστημάτων εγγυήσεως των καταθέσεων (ΕΕ L 135, 31.5.1994, σελ. 5)

⁴⁸ Αιτιολογική σκέψη 23 της Οδηγίας 97/9/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 3ης Μαρτίου 1997 σχετικά με τα συστήματα αποζημίωσης των επενδυτών (ΕΕ L 84, 26.3.1997, σελ. 22)

⁴⁹ Γνώμη CON/2011/83.

⁵⁰ Γνώμη CON/2011/84.

ΕθνΚΤ ενεργεί ως αρμόδια αρχή εξυγίανσης, δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να αναλαμβάνει ή να χρηματοδοτεί υποχρεώσεις ούτε τυχόν μεταβατικού πιστωτικού ιδρύματος ούτε φορέα διαχείρισης στοιχείων ενεργητικού.⁵¹

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΟΥ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΥ

Σύμφωνα με το άρθρο 21.2 του Καταστατικού “η ΕΚΤ και οι εθνικές κεντρικές τράπεζες μπορούν να ενεργούν ως δημοσιονομικοί αντιπρόσωποι οργάνισμών, οργάνων, φορέων ή υπηρεσιών της ΕΕ, κεντρικών διοικήσεων, περιφερειακών, τοπικών ή άλλων δημόσιων αρχών, άλλων οργάνισμών δημοσίου δικαίου ή δημόσιων επιχειρήσεων των κρατών-μελών.” Σκοπός του άρθρου 21.2 του Καταστατικού είναι να επιτρέψει στις ΕθνΚΤ, μετά την εκχώρηση της αρμοδιότητας άσκησης της νομισματικής πολιτικής προς το Ευρωσύστημα, να συνεχίσουν να παρέχουν υπηρεσίες δημοσιονομικού αντιπροσώπου, τις οποίες παραδοσιακά προσφέρουν οι κεντρικές τράπεζες προς κυβερνήσεις και άλλους δημόσιους φορείς, χωρίς αυτό να συνιστά αυτοδικαίως παράβαση της απαγόρευσης της νομισματικής χρηματοδότησης. Ο Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 3603/93 θεσπίζει ρητές και περιοριστικώς αναγραφόμενες εξαιρέσεις από την απαγόρευση της νομισματικής χρηματοδότησης σε σχέση με την παροχή υπηρεσιών δημοσιονομικού αντιπροσώπου. Αυτές είναι οι εξής: (α) επιτρέπονται οι ενδοημερήσιες πιστώσεις προς το δημόσιο τομέα, εφόσον περιορίζονται στη συγκεκριμένη ημέρα και δεν είναι δυνατή καμία παράταση,⁵² (β) η πίστωση του λογαριασμού του δημόσιου τομέα με την αξία επιταγής εκδόσεως τρίτου πριν χρεωθεί η πληρώτρια τράπεζα επιτρέπεται εφόσον από τη λήψη της επιταγής έχει παρέλθει ένα προκαθορισμένο χρονικό διάστημα που αντιστοιχεί στο συνήθη απαιτούμενο χρόνο για την είσπραξη επιταγών από την ΕθνΚΤ, έτσι ώστε το τυχόν υπό τακτοποίηση ποσό (float) να προκύπτει κατ’ εξαίρεση, να αντιπροσωπεύει μικρή αξία και να ισοσταθμίζεται μέσα σε σύντομο χρονικό διάστημα,⁵³ και (γ) η διακράτηση από την ΕθνΚΤ κερμάτων που εκδίδονται από το δημόσιο τομέα και πιστώνονται υπέρ αυτού επιτρέπεται εφόσον η αξία τους παραμένει κάτω του 10% των κερμάτων σε κυκλοφορία.⁵⁴

Οι εθνικές νομοθετικές διατάξεις που διέπουν την παροχή υπηρεσιών “δημοσιονομικού αντιπροσώπου” θα πρέπει να είναι συμβατές προς το δίκαιο της ΕΕ γενικώς και προς την απαγόρευση της νομισματικής χρηματοδότησης ειδικώς. Δεδομένου ότι στο άρθρο 21.2

⁵¹ Γνώμες CON/2010/99 και CON/2011/103.

⁵² Βλ. άρθρο 4 του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 3603/93.

⁵³ Βλ. άρθρο 5 του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 3603/93.

⁵⁴ Βλ. άρθρο 6 του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 3603/93.

του Καταστατικού αναγνωρίζεται ρητά ότι η παροχή υπηρεσιών δημοσιονομικού αντιπροσώπου αποτελεί νόμιμη λειτουργία που κατά παράδοση επιτελείται από τις ΕθνΚΤ, η παροχή υπηρεσιών δημοσιονομικού αντιπροσώπου συνάδει προς την απαγόρευση της νομισματικής χρηματοδότησης, υπό την προϋπόθεση ότι οι υπηρεσίες αυτού του είδους εξακολουθούν να εμπίπτουν στη λειτουργία δημοσιονομικού αντιπροσώπου και δεν συνιστούν χρηματοδότηση υποχρεώσεων του δημόσιου τομέα έναντι τρίτων ούτε χορήγηση πίστωσης στο δημόσιο τομέα από την κεντρική τράπεζα πέραν των συσταλτικά οριζόμενων εξαιρέσεων που ορίζονται στον Κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 3603/93.⁵⁵ Εθνικές νομοθετικές διατάξεις που επιτρέπουν στην ΕθνΚΤ να τηρεί καταθέσεις του Δημοσίου και να εξυπηρετεί τους λογαριασμούς του δεν δημιουργούν νομικό ζήτημα συμμόρφωσης προς την απαγόρευση της νομισματικής χρηματοδότησης εφόσον οι εν λόγω διατάξεις δεν καθιστούν δυνατή την παροχή πιστώσεων, συμπεριλαμβανομένων υπεραναλήψεων με εξόφληση την επόμενη εργάσιμη ημέρα. Ωστόσο, αναφύεται ενδεχομένως ζήτημα συμμόρφωσης προς την απαγόρευση της νομισματικής χρηματοδότησης εάν λ.χ. οι εθνικές νομοθετικές διατάξεις επιτρέπουν τον εκτοκισμό των καταθέσεων ή των υπολοίπων των τρεχούμενων λογαριασμών με επιτόκια υψηλότερα από τα επιτόκια της αγοράς και όχι με ίσα ή χαμηλότερα αυτών. Τυχόν τόκοι καθ' υπέρβαση των επιτοκίων της αγοράς συνιστούν de facto χορήγηση πιστώσεων, πράγμα το οποίο αντίκειται στο σκοπό της απαγόρευσης της νομισματικής χρηματοδότησης και ως εκ τούτου ενδέχεται να υπονομεύει τους σκοπούς της απαγόρευσης. Είναι απαραίτητο οι πρόσοδοι από ένα λογαριασμό να αντικατοπτρίζουν τις παραμέτρους της αγοράς και είναι ιδιαίτερα σημαντικό το επιτόκιο των καταθέσεων να συσχετίζεται με τη διάρκειά τους.⁵⁶ Επιπλέον, η παροχή υπηρεσιών δημοσιονομικού αντιπροσώπου χωρίς αντάλλαγμα από ΕθνΚΤ δεν προκαλεί ανησυχίες σχετικά με τη νομισματική χρηματοδότηση, εφόσον πρόκειται για βασικές υπηρεσίες δημοσιονομικού αντιπροσώπου.⁵⁷

2.2.5.2 ΑΠΑΓΟΡΕΥΣΗ ΠΡΟΝΟΜΙΑΚΗΣ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ

Ως δημόσιες αρχές, οι ΕθνΚΤ δεν επιτρέπεται να λαμβάνουν μέτρα τα οποία εξασφαλίζουν στο δημόσιο τομέα προνομιακή πρόσβαση σε χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, εάν τα μέτρα αυτά δεν υπαγορεύονται από λόγους προληπτικής εποπτείας. Επιπλέον, οι κανόνες που θεσπίζουν οι ΕθνΚΤ σχετικά με τη χρήση χρεογράφων ως ασφαλειών δεν πρέπει να χρησιμοποιούνται για την καταστράτηγηση της απαγόρευσης της προνομιακής

⁵⁵ Γνώμες CON/2009/23, CON/2009/67 και CON/2012/9.

⁵⁶ Βλ., μεταξύ άλλων, τις Γνώμες CON/2010/54 και CON/2010/55.

⁵⁷ Γνώμη CON/2012/9.

πρόσβασης.⁵⁸ Η νομοθεσία των κρατών-μελών στον τομέα αυτό δεν επιτρέπεται να θεσπίζει τέτοια προνομιακή πρόσβαση.

Η παρούσα έκθεση εξετάζει τη συμβατότητα της εθνικής νομοθεσίας και των κανόνων που υιοθετούν οι ΕθνΚΤ και των καταστατικών τους προς την προβλεπόμενη στη Συνθήκη απαγόρευση της προνομιακής πρόσβασης. Πάντως, δεν προδικάζει τυχόν αξιολόγηση του κατά πόσον νόμοι, κανονισμοί, κανόνες ή διοικητικές πράξεις των κρατών-μελών χρησιμοποιούνται, με την επίφαση της συνδρομής λόγων προληπτικής εποπτείας, για την καταστρατήγηση της απαγόρευσης της προνομιακής πρόσβασης. Μια τέτοια αξιολόγηση δεν εμπίπτει στο αντικείμενο της παρούσας έκθεσης.

2.2.6 ΕΝΙΑΙΑ ΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΛΕΞΗΣ “EURO”

Στο άρθρο 3(4) της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση ορίζεται ότι η “Ένωση εγκαθιδρύει οικονομική και νομισματική ένωση, της οποίας το νόμισμα είναι το ευρώ”. Στα κείμενα των Συνθηκών, σε όλες τις αυθεντικές γλώσσες που γράφονται με το λατινικό αλφάβητο, το ευρώ αναφέρεται ομοιόμορφα στην ονομαστική του ενικού ως “euro”. Στο ελληνικό αλφάβητο, γράφεται ‘ευρώ’ και στο κυριλλικό αλφάβητο γράφεται ‘εβρο’.⁵⁹ Στο πλαίσιο αυτό, ο Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 974/98 του Συμβουλίου της 3ης Μαΐου 1998 για την εισαγωγή του ευρώ⁶⁰ καθιστά σαφές ότι η ονομασία του ενιαίου νομίσματος πρέπει να είναι η ίδια σε όλες τις επίσημες γλώσσες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, λαμβανομένης υπόψη της ύπαρξης διαφορετικών αλφαβήτων. Ως εκ τούτου, οι Συνθήκες επιτάσσουν την ενιαία γραφή της λέξης “euro” στην ονομαστική του ενικού σε όλες τις κοινοτικές και εθνικές νομοθετικές διατάξεις, λαμβανομένης υπόψη της ύπαρξης διαφορετικών αλφαβήτων.

⁵⁸ Βλ. άρθρο 3(2) και αιτιολογική σκέψη 10 του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 3604/93 του Συμβουλίου της 13ης Δεκεμβρίου 1993 για τον προσδιορισμό των εννοιών που είναι αναγκαίες για την εφαρμογή της απαγόρευσης της προνομιακής πρόσβασης που αναφέρεται στο άρθρο 104 Α [νυν άρθρο 124] της συνθήκης (ΕΕ L 332, 31.12.1993, σελ.4).

⁵⁹ Η “Δήλωση της Δημοκρατίας της Λεττονίας, της Δημοκρατίας της Ουγγαρίας και της Δημοκρατίας της Μάλτας σχετικά με τη γραφή του ονόματος του ενιαίου νομίσματος στις Συνθήκες”, που επισυνάπτεται στις Συνθήκες, ορίζει ότι: “Με την επιφύλαξη της τυποποιημένης γραφής του ονόματος του ενιαίου νομίσματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης το οποίο αναφέρουν οι Συνθήκες ως έχει στα χαρτονομίσματα και τα κέρματα, η Λεττονία, η Ουγγαρία και η Μάλτα δηλώνουν ότι η γραφή του ονόματος του ενιαίου νομίσματος, συμπεριλαμβανομένων των παραγώγων του, όπως χρησιμοποιείται στο λεττονικό, ουγγρικό και μαλτέζικο κείμενο των Συνθηκών, δεν έχει καμία επίπτωση στους ισχύοντες κανόνες της λεττονικής, της ουγγρικής και της μαλτέζικης γλώσσας”.

⁶⁰ ΕΕ L 139 της 11.05.1998, σελ. 1.

Εν όψει της αποκλειστικής αρμοδιότητας της Ευρωπαϊκής Ένωσης να καθορίζει το όνομα του ενιαίου νομίσματος, οποιεσδήποτε αποκλίσεις από αυτό τον κανόνα δεν συνάδουν προς τη Συνθήκη και πρέπει να αρθούν. Αν και η αρχή αυτή ισχύει για κάθε μορφή εθνικής νομοθεσίας, η αξιολόγηση χώρας στο κεφάλαιο που ακολουθεί επικεντρώνεται στο καταστατικό της ΕθνΚΤ και στους νόμους τους σχετικούς με την ονομασία του ενιαίου νομίσματος στα λεττονικά.

2.2.7 ΝΟΜΙΚΗ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΤΩΝ ΕθνΚΤ ΣΤΟ ΕΥΡΩΣΥΣΤΗΜΑ

Διατάξεις της εθνικής νομοθεσίας (δηλ. των καταστατικών των ΕθνΚΤ, αλλά και άλλων νόμων) οι οποίες εμποδίζουν την εκτέλεση καθηκόντων που αφορούν το Ευρωσύστημα ή τη συμμόρφωση προς τις αποφάσεις της ΕΚΤ είναι ασυμβίβαστες προς την αποτελεσματική λειτουργία του Ευρωσυστήματος αφότου το ενδιαφερόμενο κράτος-μέλος υιοθετήσει το ευρώ. Ως εκ τούτου, η εθνική νομοθεσία πρέπει να προσαρμοστεί ώστε να καταστεί συμβατή προς τη Συνθήκη και το Καταστατικό σε σχέση με τα καθήκοντα που αφορούν το Ευρωσύστημα. Προκειμένου να συμμορφωθεί προς το άρθρο 131 της Συνθήκης, η εθνική νομοθεσία έπρεπε να προσαρμοστεί με τέτοιο τρόπο ώστε να έχει εξασφαλιστεί η συμβατότητά της μέχρι την ημερομηνία ίδρυσης του ΕΣΚΤ (στην περίπτωση της Σουηδίας) και μέχρι την 1η Μαΐου 2004 και την 1η Ιανουαρίου 2007 (στην περίπτωση των κρατών-μελών που εντάχθηκαν στην ΕΕ αυτές τις ημερομηνίες). Ωστόσο, οι καταστατικές υποχρεώσεις που αφορούν την πλήρη νομική ενσωμάτωση των ΕθνΚΤ στο Ευρωσύστημα δεν χρειάζεται να τεθούν σε ισχύ πριν από την πλήρη ενσωμάτωση, δηλ. την ημερομηνία κατά την οποία το κράτος-μέλος με παρέκκλιση θα υιοθετήσει το ευρώ.

Στην παρούσα έκθεση εξετάζονται κυρίως οι τομείς όπου οι καταστατικές διατάξεις ενδέχεται να εμποδίζουν τη συμμόρφωση μιας ΕθνΚΤ προς τις απαιτήσεις του Ευρωσυστήματος. Πρόκειται, μεταξύ άλλων, για διατάξεις που μπορεί να εμποδίσουν τη συμμετοχή των ΕθνΚΤ στην εφαρμογή της ενιαίας νομισματικής πολιτικής την οποία χαράζουν τα όργανα λήψεως αποφάσεων της ΕΚΤ ή την εκτέλεση των καθηκόντων των διοικητών ως μελών του Διοικητικού Συμβουλίου της ΕΚΤ ή που δεν αναγνωρίζουν τα προνόμια της ΕΚΤ. Γίνεται διάκριση μεταξύ των εξής τομέων: σκοποί της οικονομικής πολιτικής, καθήκοντα, χρηματοοικονομικές διατάξεις, συναλλαγματική πολιτική και διεθνής συνεργασία. Τέλος, εξετάζονται και άλλοι τομείς όπου ενδέχεται να απαιτούνται προσαρμογές του καταστατικού της ΕθνΚΤ.

2.2.7.1 ΣΚΟΠΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Η πλήρης ενσωμάτωση μιας ΕθνΚΤ στο Ευρωσύστημα απαιτεί συμβατότητα των καταστατικών της σκοπών με τους σκοπούς του ΕΣΚΤ, όπως αυτοί καθορίζονται στο άρθρο 2 του Καταστατικού. Αυτό σημαίνει, μεταξύ άλλων, ότι οι καταστατικοί σκοποί με “εθνική χροιά” πρέπει να υποστούν προσαρμογή, π.χ. στις περιπτώσεις που οι καταστατικές διατάξεις αναφέρονται σε υποχρέωση άσκησης της νομισματικής πολιτικής στο πλαίσιο της γενικής οικονομικής πολιτικής του οικείου κράτους-μέλους. Επιπλέον, οι δευτερεύοντες σκοποί των ΕθνΚΤ πρέπει να είναι συμβατοί και να μη συγκρούονται με την υποχρέωση των ΕθνΚΤ να στηρίζουν τις γενικές οικονομικές πολιτικές της ΕΕ προκειμένου να συμβάλλουν στην επίτευξη των σκοπών της ΕΕ, όπως αυτοί ορίζονται στο άρθρο 3 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, υποχρέωση που ρητώς προβλέπεται ότι ισχύει με την επιφύλαξη της διατήρησης της σταθερότητας των τιμών.⁶¹

2.2.7.2 ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ

Τα καθήκοντα της ΕθνΚΤ κράτους-μέλους που έχει υιοθετήσει το ευρώ καθορίζονται πρωτίστως από τη Συνθήκη και το Καταστατικό, λόγω της ιδιότητάς της ως αναπόσπαστου μέρους του Ευρωσυστήματος. Για τους σκοπούς της συμμόρφωσης με το άρθρο 109 της Συνθήκης, πρέπει, επομένως, οι διατάξεις των καταστατικών των ΕθνΚΤ που αφορούν τα καθήκοντά τους να αντιπαραβάλλονται με τις σχετικές διατάξεις της Συνθήκης και του Καταστατικού και να αίρεται κάθε ασυμβατότητα.⁶² Αυτό ισχύει για οποιαδήποτε διάταξη η οποία, μετά την υιοθέτηση του ευρώ και την ενσωμάτωση στο ΕΣΚΤ, παρακωλύει την εκτέλεση καθηκόντων που σχετίζονται με το ΕΣΚΤ, ειδικότερα δε για τις διατάξεις που δεν αναγνωρίζουν τις αρμοδιότητες του ΕΣΚΤ βάσει του Κεφαλαίου IV του Καταστατικού.

Οι διατάξεις της εθνικής νομοθεσίας περί νομισματικής πολιτικής πρέπει να αναγνωρίζουν ότι η νομισματική πολιτική της ΕΕ ασκείται μέσω του Ευρωσυστήματος.⁶³ Τα καταστατικά των ΕθνΚΤ είναι δυνατόν να περιέχουν διατάξεις σχετικά με τα μέσα άσκησης της νομισματικής πολιτικής. Οι εν λόγω διατάξεις θα πρέπει να είναι ανάλογες με τις σχετικές διατάξεις της Συνθήκης και του Καταστατικού και να αίρονται οι τυχόν ασυμβατότητες, προκειμένου να επιτευχθεί συμμόρφωση προς το άρθρο 131 της Συνθήκης.

⁶¹ Γνώμες CON/2010/30 και CON/2010/48.

⁶² Βλ. ιδίως τα άρθρα 127 και 128 της Συνθήκης και τα άρθρα 3 έως 6 και 16 του Καταστατικού του ΕΣΚΤ.

⁶³ Άρθρο 127(2) της Συνθήκης, πρώτη περίπτωση.

Στο πλαίσιο των πρόσφατων εθνικών νομοθετικών πρωτοβουλιών για την αντιμετώπιση της αναταραχής στις χρηματοπιστωτικές αγορές, η ΕΚΤ έχει τονίσει ότι θα πρέπει να αποφευχθεί οποιαδήποτε στρέβλωση στα εθνικά τμήματα της αγοράς χρήματος της ζώνης του ευρώ, καθώς κάτι τέτοιο μπορεί να δυσχεράνει την εφαρμογή της ενιαίας νομισματικής πολιτικής. Ειδικότερα, αυτό ισχύει για την παροχή κρατικών εγγυήσεων με σκοπό την κάλυψη διατραπεζικών καταθέσεων.⁶⁴

Τα κράτη-μέλη θα πρέπει να διασφαλίσουν ότι τα εθνικά νομοθετικά μέτρα για την αντιμετώπιση προβλημάτων ρευστότητας των επιχειρήσεων ή των επαγγελματιών λ.χ. χρεών προς χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, δεν θα επηρεάσουν δυσμενώς τη ρευστότητα της αγοράς. Συγκεκριμένα, τα μέτρα αυτού του είδους δεν επιτρέπεται να αντιβαίνουν στην αρχή της ανοικτής οικονομίας της αγοράς, όπως αποτυπώνεται στο άρθρο 3 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, καθώς θα μπορούσαν να παρακωλύσουν τη ροή της χρηματοδότησης, να επηρεάσουν ουσιωδώς τη σταθερότητα των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και των αγορών και, κατά συνέπεια, να ασκήσουν σημαντική επίδραση στην εκτέλεση των καθηκόντων του Ευρωσυστήματος.⁶⁵

Εθνικές νομοθετικές διατάξεις κράτους-μέλους που εκχωρούν στην οικεία ΕθνΚΤ το αποκλειστικό δικαίωμα να εκδίδει τραπεζογραμμάτια πρέπει να αναγνωρίζουν ότι, μετά την υιοθέτηση του ευρώ, το Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΚΤ έχει το αποκλειστικό δικαίωμα να επιτρέπει την έκδοση τραπεζογραμματίων ευρώ, σύμφωνα με το άρθρο 128(1) της Συνθήκης και το άρθρο 16 του Καταστατικού, ενώ το δικαίωμα έκδοσης τραπεζογραμματίων ευρώ ανήκει στην ΕΚΤ και στις ΕθνΚΤ. Εθνικές νομοθετικές διατάξεις που επιτρέπουν στις κυβερνήσεις να ασκούν επιρροή σχετικά με θέματα όπως οι ονομαστικές αξίες, η παραγωγή, η ποσότητα και η απόσυρση των τραπεζογραμματίων ευρώ πρέπει επίσης είτε να καταργηθούν είτε να αναγνωρίζουν τις εξουσίες της ΕΚΤ σε σχέση με τα τραπεζογραμμάτια ευρώ, κατά τα οριζόμενα στις προαναφερθείσες διατάξεις της Συνθήκης και του Καταστατικού. Όσον αφορά τα κέρματα, ανεξάρτητα από τον καταμερισμό των αρμοδιοτήτων μεταξύ κυβερνήσεων και ΕθνΚΤ, οι σχετικές διατάξεις πρέπει να αναγνωρίζουν την αρμοδιότητα της ΕΚΤ να εγκρίνει την ποσότητα των εκδιδόμενων κερμάτων ευρώ μετά την υιοθέτηση του ευρώ. Το κράτος-μέλος δεν μπορεί να αντιμετωπίζει το νόμισμα σε κυκλοφορία ως χρέος της οικείας ΕθνΚΤ προς την

⁶⁴ Γνώμες CON/2009/99 και CON/2011/79.

⁶⁵ Γνώμη CON/2010/8.

κυβέρνηση του εν λόγω κράτους-μέλους, καθώς κάτι τέτοιο ακυρώνει την έννοια του ενιαίου νομίσματος και είναι ασύμβατο προς τις επιταγές περί νομικής ενσωμάτωσης στο Ευρωσύστημα.⁶⁶

Ως προς τη διαχείριση των συναλλαγματικών διαθεσίμων,⁶⁷ όσα εκ των κρατών-μελών που έχουν υιοθετήσει το ευρώ δεν μεταβιβάζουν τα επίσημα συναλλαγματικά τους διαθέσιμα⁶⁸ στην οικεία ΕθνΚΤ παραβαίνουν τη Συνθήκη. Επίσης, το δικαίωμα τρίτου, π.χ. της κυβέρνησης ή του κοινοβουλίου, να επηρεάζει τις αποφάσεις μιας ΕθνΚΤ σχετικά με τη διαχείριση των επίσημων συναλλαγματικών διαθεσίμων δεν συνάδει προς την τρίτη περίπτωση του άρθρου 127(2) της Συνθήκης. Επιπλέον, οι ΕθνΚΤ πρέπει να παρέχουν στην ΕΚΤ συναλλαγματικά διαθέσιμα κατ' αναλογία προς το μερίδιο συμμετοχής τους στο εγγεγραμμένο κεφάλαιο της ΕΚΤ. Αυτό σημαίνει ότι δεν πρέπει να υφίστανται νομικά προσκόμματα στη μεταβίβαση συναλλαγματικών διαθεσίμων από τις ΕθνΚΤ προς την ΕΚΤ.

2.2.7.3 ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Οι χρηματοοικονομικές διατάξεις του Καταστατικού περιλαμβάνουν κανόνες σχετικά με τους χρηματοοικονομικούς λογαριασμούς,⁶⁹ το λογιστικό έλεγχο,⁷⁰ την εγγραφή στο κεφάλαιο,⁷¹ τη μεταβίβαση συναλλαγματικών διαθεσίμων⁷² και την κατανομή του νομισματικού εισοδήματος.⁷³ Οι ΕθνΚΤ πρέπει να είναι σε θέση να εκπληρώνουν τις υποχρεώσεις τους που απορρέουν από αυτές τις διατάξεις και ως εκ τούτου κάθε εθνική διάταξη που είναι ασύμβατη προς αυτές πρέπει να καταργηθεί.

2.2.7.4 ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Τα κράτη-μέλη με παρέκκλιση είναι δυνατόν να διατηρήσουν στην εθνική νομοθεσία τους διατάξεις οι οποίες προβλέπουν ότι αρμόδια για τη συναλλαγματική πολιτική είναι η κυβέρνηση και ότι η οικεία ΕθνΚΤ έχει συμβουλευτικό ή/και εκτελεστικό ρόλο. Πάντως, η νομοθεσία αυτή πρέπει, το αργότερο κατά την ημερομηνία υιοθέτησης του ευρώ, να αντανακλά το γεγονός ότι η αρμοδιότητα για τη συναλλαγματική πολιτική της ζώνης του

⁶⁶ Γνώμη CON/2008/34.

⁶⁷ Άρθρο 127(2) της Συνθήκης, τρίτη περίπτωση.

⁶⁸ Με εξαίρεση τα τρέχοντα ταμειακά υπόλοιπα σε συνάλλαγμα, τα οποία επιτρέπεται να κατέχουν οι κυβερνήσεις των κρατών-μελών σύμφωνα με το άρθρο 127(3) της Συνθήκης.

⁶⁹ Άρθρο 26 του Καταστατικού.

⁷⁰ Άρθρο 27 του Καταστατικού.

⁷¹ Άρθρο 28 του Καταστατικού.

⁷² Άρθρο 30 του Καταστατικού.

⁷³ Άρθρο 32 του Καταστατικού.

ευρώ έχει εκχωρηθεί στο επίπεδο της ΕΕ σύμφωνα με τα άρθρα 138 και 219 της Συνθήκης.

2.2.7.5 ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ

Για την υιοθέτηση του ευρώ, η εθνική νομοθεσία πρέπει να είναι συμβατή προς το άρθρο 6.1 του Καταστατικού, το οποίο προβλέπει ότι στον τομέα της διεθνούς συνεργασίας σχετικά με τα καθήκοντα που έχουν ανατεθεί στο Ευρωσύστημα, η ΕΚΤ αποφασίζει τον τρόπο εκπροσώπησης του ΕΣΚΤ. Οι εθνικές νομοθετικές διατάξεις που επιτρέπουν τη συμμετοχή των ΕθνΚΤ σε διεθνείς νομισματικούς οργανισμούς πρέπει να προβλέπουν ότι η εν λόγω συνεργασία υπόκειται στην έγκριση της ΕΚΤ (άρθρο 6.2 του Καταστατικού).

2.2.7.6 ΓΕΝΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

Πέραν των ανωτέρω θεμάτων, στην περίπτωση ορισμένων κρατών-μελών υπάρχουν και άλλοι τομείς στους οποίους χρειάζεται προσαρμογή της εθνικής νομοθεσίας (π.χ. συστήματα εκκαθάρισης και πληρωμών, ανταλλαγή πληροφοριών).

3 ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΓΙΑ ΤΗ ΛΕΤΤΟΝΙΑ

Κατά το δωδεκάμηνο αναφοράς από το Μάιο του 2012 έως τον Απρίλιο του 2013, η Λεττονία κατέγραψε μέσο ρυθμό πληθωρισμού βάσει του ΕνΔΤΚ 1,3%, δηλ. αρκετά χαμηλότερο από την τιμή αναφοράς 2,7% για το κριτήριο της σταθερότητας των τιμών.

Εξεταζόμενος αναδρομικά σε μια μακρότερη περίοδο, ο πληθωρισμός τιμών καταναλωτή στη Λεττονία ήταν πολύ ευμετάβλητος, κυμαινόμενος μεταξύ -1,2% και 15,3% σε μέσα ετήσια επίπεδα την τελευταία δεκαετία. Μετά την ένταξη της Λεττονίας στην ΕΕ το 2004, ο πληθωρισμός σημείωσε άνοδο και για μερικά έτη κυμάνθηκε μεταξύ 6% και 7%, ενώ στη συνέχεια επιταχύνθηκε έντονα το 2007 και το 2008. Ιδίως κατά τα έτη έντονης αύξησης του ΑΕΠ το δεύτερο ήμισυ της δεκαετίας, η λεττονική οικονομία παρουσίαζε όλο και περισσότερες ενδείξεις σοβαρής υπερθέρμανσης και αυξανόμενων μακροοικονομικών ανισορροπιών. Καθώς αυτές οι μακροοικονομικές εξελίξεις αποδείχθηκαν μη διατηρήσιμες, η λεττονική οικονομία εισήλθε σε βαθιά κρίση από το 2008. Αφού κορυφώθηκε σε μέσο ετήσιο ρυθμό 15,3% το 2008, ο πληθωρισμός βάσει του ΕνΔΤΚ υποχώρησε έντονα. Οι τιμές καταναλωτή και, ιδίως, το κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος μειώθηκαν, γεγονός που βοήθησε τη χώρα να βελτιώσει την ανταγωνιστικότητά της ως προς τις τιμές και το κόστος. Η προσαρμογή αυτή σταμάτησε στη διάρκεια του 2010, καθώς σταθεροποιήθηκαν οι μακροοικονομικές συνθήκες και άρχισε να αυξάνεται εκ νέου σταδιακά το κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος. Τα τελευταία έτη ο πληθωρισμός διαμορφώνεται κυρίως από τις διακυμάνσεις των διεθνών τιμών των βασικών εμπορευμάτων και τις μεταβολές των έμμεσων φόρων και των διοικητικά καθοριζόμενων τιμών. Όσον αφορά τις πρόσφατες εξελίξεις, ο ετήσιος ρυθμός πληθωρισμού βάσει του ΕνΔΤΚ εξακολούθησε να υποχωρεί στις αρχές του 2013 και διαμορφώθηκε στο -0,4% τον Απρίλιο, αφού είχε κορυφωθεί σε 4,8% στα μέσα του 2011. Ωστόσο, αυτή η πτώση αντανακλά και την επίδραση της μείωσης του ΦΠΑ από τον Ιούλιο του 2012 (κατά μία εκατοστιαία μονάδα σε 21%) και τις μικρότερες αυξήσεις των διοικητικά καθοριζόμενων τιμών από τον Ιανουάριο του 2013 (κάτι που επίσης αντανακλά την υποχώρηση των τιμών των βασικών εμπορευμάτων).

Σύμφωνα με τις πιο πρόσφατες διαθέσιμες προβλέψεις μεγάλων διεθνών οργανισμών, ο πληθωρισμός αναμένεται να αυξηθεί το 2013-14 και να διαμορφωθεί μεταξύ 1,4% και 1,8% το 2013 και μεταξύ 2,1% και 2,7% το 2014. Για το 2014, τα προβλεπόμενα επίπεδα υπερβαίνουν τον αντίστοιχο προβλεπόμενο μέσο όρο της ζώνης του ευρώ. Συνολικά οι

κίνδυνοι που περιβάλλουν αυτές τις προβλέψεις για τον πληθωρισμό τα επόμενα έτη είναι ανοδικοί. Οι κίνδυνοι αυτοί απορρέουν συγκεκριμένα από το ενδεχόμενο υψηλότερων τιμών των βασικών εμπορευμάτων και εντονότερων από τις αναμενόμενες αυξήσεων του μισθολογικού κόστους.

Σε μακρύτερο ορίζοντα, η διατήρηση χαμηλών ρυθμών πληθωρισμού θα είναι δύσκολο έργο για τη Λεττονία μεσοπρόθεσμα, δεδομένου ότι τα περιθώρια ελιγμών της νομισματικής πολιτικής είναι στενά στο πλαίσιο της περιορισμένης ευελιξίας της ονομαστικής συναλλαγματικής ισοτιμίας. Η εμπειρία από τα έτη έντονης ανάπτυξης (2005-2007) έχει δείξει ότι ίσως είναι δύσκολο να ελεγχθούν οι εγχώριες πιέσεις στις τιμές και να αποφευχθεί νέα υπερθέρμανση της οικονομίας. Παράλληλα, οι απώλειες ανταγωνιστικότητας που έχουν σημειωθεί στο παρελθόν θα μετριάσουν την ανάπτυξη και μπορεί έτσι επίσης να αποδυναμώσουν κάπως τις πληθωριστικές πιέσεις τα επόμενα έτη. Σε κάθε περίπτωση, η διαδικασία πραγματικής σύγκλισης ενδέχεται να αυξήσει τη διαφορά πληθωρισμού μεταξύ της Λεττονίας και της ζώνης του ευρώ μεσοπρόθεσμα, δεδομένου ότι το κατά κεφαλήν ΑΕΠ και τα επίπεδα των τιμών παραμένουν χαμηλότερα στη Λεττονία από ό,τι στη ζώνη του ευρώ. Ωστόσο, είναι δύσκολο να εκτιμηθεί το ακριβές μέγεθος της επίδρασης που θα ασκήσει στον πληθωρισμό αυτή η διαδικασία σύγκλισης. Συνολικά, στο πλαίσιο της διαδικασίας οικονομικής σύγκλισης, δεν αποκλείεται να επανεμφανιστούν σημαντικές πιέσεις από την πλευρά της ζήτησης. Δεδομένης της έλλειψης ευελιξίας της ονομαστικής συναλλαγματικής ισοτιμίας και των περιορισμών των εναλλακτικών μέσων αντικυκλικής πολιτικής, μπορεί να είναι δύσκολο να αποτραπεί η εκ νέου συσσώρευση μακροοικονομικών ανισορροπιών, συμπεριλαμβανομένων και υψηλών ρυθμών πληθωρισμού.

Εν κατακλείδι, μολονότι ο μέσος ρυθμός πληθωρισμού βάσει του ΕνΔΤΚ για το υπό εξέταση δωδεκάμηνο στη Λεττονία είναι επί του παρόντος αρκετά κάτω από την τιμή αναφοράς, υπάρχει προβληματισμός για το αν αυτή η σύγκλιση των ρυθμών πληθωρισμού θα διατηρηθεί.

Κατά την ολοκλήρωση της παρούσας έκθεσης, η Λεττονία υπόκειται σε απόφαση του Συμβουλίου της ΕΕ σχετικά με την ύπαρξη υπερβολικού ελλείμματος, με προθεσμία για να διορθώσει το έλλειμμά της εντός του 2012. Κατά το έτος αναφοράς (2012), κατέγραψε έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης ίσο προς 1,2% του ΑΕΠ, δηλ. πολύ χαμηλότερο από την τιμή αναφοράς 3%. Ο λόγος του ακαθάριστου χρέους της γενικής κυβέρνησης προς

το ΑΕΠ ήταν 40,7%, δηλ. χαμηλότερος από την τιμή αναφοράς 60%. Για το 2013, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προβλέπει ότι ο λόγος του ελλείμματος θα παραμείνει αμετάβλητος στο 1,2% και ο λόγος του δημόσιου χρέους θα αυξηθεί σε 43,2%. Όσον αφορά άλλους δημοσιονομικούς παράγοντες, το 2012 ο λόγος του ελλείμματος δεν υπερέβη το λόγο των δημόσιων επενδύσεων προς το ΑΕΠ. Η Λεττονία πρέπει να επιτύχει πρόοδο όσον αφορά τη δημοσιονομική προσαρμογή σύμφωνα με τις απαιτήσεις του προληπτικού σκέλους του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης το 2013 και μετά, εφαρμόζοντας αυστηρά τον πρόσφατο Νόμο περί Δημοσιονομικής Πειθαρχίας.

Το λατς Λεττονίας συμμετέχει στον ΜΣΙ ΙΙ από τις 2 Μαΐου 2005 με κανονικά περιθώρια διακύμανσης $\pm 15\%$. Όταν εντάχθηκε στον ΜΣΙ ΙΙ, οι λεττονικές αρχές δεσμεύθηκαν μονομερώς να διατηρούν τη συναλλαγματική ισοτιμία του λατς εντός περιθωρίων διακύμανσης $\pm 1\%$ γύρω από την κεντρική ισοτιμία, οπότε δεν δημιουργούνται πρόσθετες υποχρεώσεις για την ΕΚΤ. Κατά την εξεταζόμενη διετία, από τις 17 Μαΐου 2011 έως τις 16 Μαΐου 2013, το λατς παρέμεινε πλησίον της κεντρικής ισοτιμίας του. Τόσο η μέγιστη προς τα άνω όσο και η μέγιστη προς τα κάτω απόκλιση της συναλλαγματικής ισοτιμίας από την κεντρική του ισοτιμία στον ΜΣΙ ΙΙ διαμορφώθηκε σε 1,0%. Από τα τέλη του 2008 έως τον Ιανουάριο του 2012 εφαρμοζόταν πρόγραμμα διεθνούς οικονομικής στήριξης από την ΕΕ και το ΔΝΤ συνολικού ύψους 7,5 δισεκ. ευρώ. Από τα τέλη του 2008 μέχρι τα τέλη του 2010, οι λεττονικές αρχές άντλησαν συνολικά 4,5 δισεκ. ευρώ από το εν λόγω πρόγραμμα και τα χρησιμοποίησαν για να μειώσουν την ευπάθεια του χρηματοπιστωτικού τομέα και να συμβάλλουν στον περιορισμό των πιέσεων στη συναλλαγματική ισοτιμία. Κατά τη διετία αναφοράς (Μάιος 2011-Μάιος 2013), οι λεττονικές αρχές δεν άντλησαν τους υπόλοιπους πόρους ύψους 3,0 δισεκ. ευρώ και αποπλήρωσαν το ΔΝΤ νωρίτερα. Πάντως, καθώς το πρόγραμμα διεθνούς οικονομικής στήριξης συνέβαλε και στον περιορισμό των κινδύνων που αφορούσαν την ευπάθεια του χρηματοπιστωτικού τομέα, ενδεχομένως συνέβαλε και στον περιορισμό του κινδύνου εμφάνισης πιέσεων στη συναλλαγματική ισοτιμία. Η μεταβλητότητα της ισοτιμίας του λατς Λεττονίας έναντι του ευρώ, όπως μετρείται από την ανηγμένη σε ετήσια βάση τυπική απόκλιση των ημερήσιων εκατοστιαίων μεταβολών, διαμορφώθηκε ως επί το πλείστον σε πολύ χαμηλά επίπεδα κατά την εξεταζόμενη περίοδο. Οι διαφορές των βραχυπρόθεσμων επιτοκίων έναντι του EURIBOR τριών μηνών ήταν αρνητικές καθ' όλη τη διάρκεια του 2011 και στη συνέχεια αυξήθηκαν σε πολύ χαμηλά θετικά επίπεδα. Πιο μακροχρόνια, τον Απρίλιο του 2013 τόσο η πραγματική σταθμισμένη συναλλαγματική ισοτιμία του λατς Λεττονίας όσο και η πραγματική διμερής ισοτιμία του έναντι του ευρώ

διαμορφώθηκαν σχετικά πλησίον των αντίστοιχων μέσων όρων της τελευταίας δεκαετίας. Πολύ μεγάλα ελλείμματα, άνω του 20% του ΑΕΠ, χαρακτήρισαν το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών και το ισοζύγιο κεφαλαιακών μεταβιβάσεων της Λεττονίας το 2006 και το 2007. Μετά από μεγάλη πτώση της εγχώριας ζήτησης, που προκάλεσε μείωση των εισαγωγών, αλλά και βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και έντονη ανάκαμψη των εξαγωγών, το έλλειμμα περιορίστηκε σημαντικά και το σύνολο του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών και του ισοζυγίου κεφαλαιακών μεταβιβάσεων παρουσίασε πολύ μεγάλο πλεόνασμα, ίσο με 11,1% του ΑΕΠ το 2009. Αυτή η δραστική αντιστροφή αντανακλούσε τη σημαντική μείωση του ελλείμματος του ισοζυγίου αγαθών και, σε μικρότερο βαθμό, τα αυξημένα πλεονάσματα του ισοζυγίου υπηρεσιών και του ισοζυγίου μεταβιβάσεων, καθώς και μια πρόσκαιρη βελτίωση του ισοζυγίου εισοδημάτων. Ωστόσο, το εν λόγω πλεόνασμα περιορίστηκε στη συνέχεια σε 0,0% το 2011 και 1,3% το 2012, αντανακλώντας την ανάκαμψη της εγχώριας ζήτησης, ιδίως των επενδύσεων, η δε ισχυρή άνοδος των εισαγωγών ξεπέρασε την άνοδο των εξαγωγών. Η καθαρή διεθνής επενδυτική θέση της Λεττονίας επιδειωνόταν σημαντικά έως την έναρξη της κρίσης, από -43,8% του ΑΕΠ το 2003 σε -82,7% το 2009, αλλά βελτιώθηκε στη συνέχεια σε -65,1% το 2012. Το γεγονός ότι οι καθαρές υποχρεώσεις της χώρας έναντι του εξωτερικού εξακολουθούν να είναι πολύ υψηλές τονίζει τη σημασία των δημοσιονομικών και διαρθρωτικών πολιτικών που ενισχύουν τη διατηρησιμότητα της εξωτερικής θέσης της χώρας.

Κατά την περίοδο αναφοράς από το Μάιο του 2012 έως τον Απρίλιο του 2013, τα μακροπρόθεσμα επιτόκια ήταν κατά μέσο όρο 3,8%, δηλ. χαμηλότερα από την τιμή αναφοράς 5,5% για το κριτήριο της σύγκλισης των επιτοκίων. Κατά την περίοδο αναφοράς, τα μακροπρόθεσμα επιτόκια μειώθηκαν καθώς βελτιώθηκαν οι μακροοικονομικές συνθήκες και τα δημόσια οικονομικά, αναβαθμίστηκε η πιστοληπτική ικανότητα και – ιδίως το δεύτερο εξάμηνο του 2012 – βελτιώθηκαν οι συνθήκες στις διεθνείς χρηματοπιστωτικές αγορές. Στο τέλος της περιόδου αναφοράς, τα μακροπρόθεσμα επιτόκια διαμορφώθηκαν σε 3,2%, δηλ. 0,3 της εκατοστιαίας μονάδας υψηλότερα από το μέσο όρο της ζώνης του ευρώ (και 1,6 εκατοστιαίες μονάδες υψηλότερα από την απόδοση των μακροπρόθεσμων κρατικών ομολόγων κατηγορίας AAA στη ζώνη του ευρώ).

Συνολικά, αν και η Λεττονία βρίσκεται εντός των τιμών αναφοράς για τα κριτήρια σύγκλισης, προκαλεί προβληματισμό η πιο μακροπρόθεσμη διατηρησιμότητα της οικονομικής της σύγκλισης. Μάλιστα, στο παρελθόν σημειώθηκαν μείζονα επεισόδια

έντονων διακυμάνσεων της οικονομικής δραστηριότητας και μακροοικονομική μεταβλητότητα, εξελίξεις που επηρέασαν, μεταξύ άλλων, τις εγχώριες τιμές και τα μακροπρόθεσμα επιτόκια. Πιο πρόσφατα, η Λεττονία εισήγαγε σειρά μέτρων πολιτικής για την ενίσχυση του εγχώριου πλαισίου αντικυκλικών πολιτικών. Η ένταξη σε νομισματική ένωση συνεπάγεται ότι μια χώρα παραιτείται από τα μέσα νομισματικής και συναλλαγματικής πολιτικής που διαθέτει και προσδίδει αυξημένη σπουδαιότητα στην εσωτερική ευελιξία και ανθεκτικότητα. Άρα, η διατηρησιμότητα των οικονομικών μεγεθών εξαρτάται από τη σταθερή θέληση των αρχών και του ευρύτερου κοινού να προωθούν προσαρμογές και να εισάγουν τις απαραίτητες μεταρρυθμίσεις και τα μέτρα πολιτικής που διασφαλίζουν τη μακροοικονομική σταθερότητα και την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας.

Η επίτευξη και διατήρηση ενός περιβάλλοντος που θα συντελεί σε διατηρήσιμη σύγκλιση στη Λεττονία απαιτεί την άσκηση οικονομικών πολιτικών προσανατολισμένων στη γενικότερη μακροοικονομική σταθερότητα, συμπεριλαμβανομένης της διατηρήσιμης σταθερότητας των τιμών. Όσον αφορά τις μακροοικονομικές ανισορροπίες, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν επέλεξε να προβεί σε λεπτομερή επισκόπηση για τη Λεττονία στις Εκθέσεις του Μηχανισμού Επαγρύπνησης το 2012 και το 2013. Παράλληλα, δεδομένου ότι τα περιθώρια ελιγμών της νομισματικής πολιτικής είναι περιορισμένα λόγω της έλλειψης ευελιξίας της ονομαστικής συναλλαγματικής ισοτιμίας, θα πρέπει οπωσδήποτε άλλοι τομείς πολιτικής να παρέχουν στην οικονομία τα αναγκαία μέσα ώστε να αντιμετωπίζει τις διαταραχές που αφορούν τη χώρα και να αποφεύγει την επανεμφάνιση μακροοικονομικών ανισορροπιών. Κατά συνέπεια, οι αρχές θα πρέπει να εξετάσουν τρόπους για να ενισχύσουν περαιτέρω τα εναλλακτικά μέσα αντικυκλικής πολιτικής που διαθέτουν, πέραν των όσων έχουν ήδη επιτευχθεί από το 2009. Συγκεκριμένα, η πρόοδος στους τομείς που περιγράφονται εκτενέστερα στα επόμενα κεφάλαια [δεν διατίθενται στην ελληνική έκδοση] θα συμβάλλει στην επίτευξη ενός περιβάλλοντος διατηρήσιμης σταθερότητας των τιμών, το οποίο θα προάγει την ανταγωνιστικότητα και την αύξηση της απασχόλησης.

Πρώτα απ' όλα, είναι απαραίτητο η Λεττονία να συνεχίσει την πορεία συνολικής δημοσιονομικής προσαρμογής σύμφωνα με τις απαιτήσεις του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης. Είναι επίσης απαραίτητο να θέσει σε εφαρμογή και να τηρεί ένα δημοσιονομικό πλαίσιο που να αποτρέπει πιθανή επάνοδο σε υπερκυκλικές πολιτικές στο μέλλον. Επιπλέον, είναι σημαντικό να παγιωθούν τα οφέλη ανταγωνιστικότητας που

επιτεύχθηκαν τα τελευταία έτη, με την αποφυγή νέων αυξήσεων στο κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος. Επίσης, θα πρέπει οπωσδήποτε να ληφθούν περαιτέρω μέτρα διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων που να εστιάζουν ιδίως στη βελτίωση της λειτουργίας της αγοράς εργασίας, όπου τα υψηλά ποσοστά ανεργίας συνυπάρχουν με αναντιστοιχία προσφοράς-ζήτησης δεξιοτήτων και ελλείψεις εργατικού δυναμικού σε ορισμένους κλάδους.

Αν και η Λεττονία επέδειξε μεγάλη προσαρμοστικότητα, οι δείκτες ποιότητας των θεσμών και της διακυβέρνησης υποδηλώνουν ότι πρέπει να σημειωθεί πρόοδος στον τομέα αυτό. Όσον αφορά την τρέχουσα κατάταξη των 27 κρατών-μελών της ΕΕ, σύμφωνα με διάφορους διεθνείς οργανισμούς, αν και το επιχειρηματικό περιβάλλον της Λεττονίας θεωρείται ιδιαίτερα θετικό, οι σχετικά χαμηλές συνολικές επιδόσεις της ως προς τη διακυβέρνηση υποδηλώνουν ότι είναι επιθυμητό ένα ισχυρότερο θεσμικό περιβάλλον. Επιπλέον εκτιμάται ότι η παραοικονομία εξακολουθεί να είναι σχετικά μεγάλη στη Λεττονία, αν και μειώνεται. Αυτές οι αδυναμίες δεν συνεπάγονται μόνο απώλειες δημόσιων εσόδων, αλλά και στρεβλώνουν τον ανταγωνισμό, βλάπτουν την ανταγωνιστικότητα της Λεττονίας και μειώνουν την ελκυστικότητα της χώρας ως προορισμού ξένων άμεσων επενδύσεων, δυσχεραίνοντας έτσι την ανάληψη μακρόπνοων επενδύσεων και την άνοδο της παραγωγικότητας.

Τέλος, στο χρηματοπιστωτικό τομέα, η εξάρτηση σημαντικού μέρους του τραπεζικού τομέα από τις καταθέσεις μη κατοίκων ως πηγή χρηματοδότησης δεν αποτελεί μεν πρόσφατο φαινόμενο, αλλά επιτείνεται εκ νέου και αποτελεί σημαντικό κίνδυνο για τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα. Επιπλέον, πιθανή επανεμφάνιση εγχώριων ανισορροπιών ή υπερβολική πιστωτική επέκταση θα μπορούσε να θέσει πρόσθετους κινδύνους για τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα. Εκτός από τις ενδεδειγμένες μικροπροληπτικές πολιτικές, είναι καίριας σημασίας να αναπτυχθεί ένα σύνολο εργαλείων πολιτικής, που να περιλαμβάνει: (α) μακροπροληπτικά μέτρα, ανάλυση ισολογισμών σε εθνικό επίπεδο και ασκήσεις προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων, (β) κατάλληλους μηχανισμούς χρηματοδότησης για το πρόγραμμα ασφάλειας των καταθέσεων, (γ) αποτελεσματικά εργαλεία εξυγίανσης και αναδιάρθρωσης πιστωτικών ιδρυμάτων, (δ) ενισχυμένη παρακολούθηση τυχόν συσσώρευσης μακροοικονομικών ανισορροπιών που θα μπορούσαν να απειλήσουν τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα, με ετοιμότητα για τη λήψη πρόσθετων μέτρων εφόσον χρειαστεί, και (ε) τα υψηλότερα δυνατά πρότυπα κατά την εφαρμογή των διεθνών κανόνων κατά της νομιμοποίησης

εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Τέλος, στη χρηματοπιστωτική σταθερότητα εκτιμάται ότι θα συμβάλει η συμμετοχή της Λεττονίας στον Ενιαίο Εποπτικό Μηχανισμό (EEM), ο οποίος αναμένεται να τεθεί σε ισχύ το 2014.

Η νομοθεσία της Λεττονίας συμμορφώνεται προς όλες τις απαιτήσεις όσον αφορά την ανεξαρτησία της κεντρικής τράπεζας, την απαγόρευση της νομισματικής χρηματοδότησης και τη νομική ενσωμάτωση στο Ευρωσύστημα. Ωστόσο, η διάταξη της πρώτης παραγράφου του άρθρου 43 του Νόμου περί της Latvijas Banka, σύμφωνα με την οποία το λεττονικό κοινοβούλιο εποπτεύει τη Latvijas Banka, θα ωφεληθεί από σχετική διευκρίνιση με την ευκαιρία της περαιτέρω αναθεώρησης των διατάξεών του, για λόγους ασφάλειας δικαίου.

